

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE EENVORMIGE BENELUXWET INZAKE TEKENINGEN OF MODELLEN*

In een juridische uiteenzetting over tekeningen en modellen — meestal kortweg modellen genoemd — gaat het om uitsluitende rechten die op de versiering of op de vorm van gebruiksvoorwerpen kunnen gevestigd worden.

Op dit stuk is sedert 1 januari 1975 in België — evenals trouwens in Nederland en Luxemburg — een Eenvormige Beneluxwet in werking getreden¹. Voor

* Openbare les op 19 december 1974 gegeven aan de Katholieke Universiteit Leuven ter verkrijging van de graad van Geaggregeerde voor het Hoger Onderwijs in de Rechten.

¹ De tekst van de Eenvormige Wet en van het Benelux-Verdrag waarvan zij de bijlage vormt, vindt men, samen met de Goedkeuringswet van 1 december 1970 in het Belgisch Staatsblad van 29 december 1973, p. 15039 e.v. De tekst van de wet is ook gepubliceerd in *R.W.*, 1973-74, 1841.

De gemeenschappelijke memorie van toelichting werd uitgegeven door het Vast Secretariaat van de Interparlementaire Beneluxraad, Paleis der Natie, Brussel, document 46-1. Men vindt ze ook in *Parl. Besch., Kamer*, 1969-70, nr. 615/1 (Bijlage).

Wij konden navolgende commentaren van de Beneluxwet raadplegen: Th. LIMPERG, "Het ontwerp voor een eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen of modellen en haar betekenis voor de Nederlandse ontwerpers en fabrikanten", *N.J.B.*, 1964, 29-36 en 53-61; "Le projet de loi uniforme Benelux en matière de dessins ou modèles et sa signification pour les créateurs et fabricants néerlandais", *Rida*, 1964, XXXXII, p. 131-173 en *Bescherming van vormgeving tegen plagiaat*, Amsterdam, 1971; S. GERBRANDY, "Der Entwurf eines einheitlichen Benelux-Gesetzes auf dem Gebiet der Muster und Modelle", *GRUR Int.*, 1965, 545-550; "Bescherming van werken van 'op nijverheid toegepaste kunst'", *N.J.B.*, 1968, 250-256; W.M.J.C. PHAFF, "Nogmaals bescherming van werken van 'op nijverheid toegepaste kunst'", *N.J.B.*, 1968, 385-387; L. DE GRUYSE, "Modellenbescherming in ontwikkeling?", *T.P.R.*, 1969, 349-391; H. COHEN JEHO-RAM, "Auteursrecht en modellenbescherming", *N.J.B.*, 1968, 883-886; "Nogmaals: auteursrecht op modellen", *N.J.B.*, 1974, 1181-1185; E.A. VAN NIEUWENHOVEN HELBACH, *Nederlands handels- en faillissementsrecht, II, Industriële eigen-*

ons land betekent dit een afstappen van het K.B. nr 91 van 29 januari 1935 dat de modellen tot dan toe onderwierp aan de Wet van 22 maart 1886 op het auteursrecht. Het is de bedoeling van deze uiteenzetting te wijzen op de voornaamste veranderingen, en tevens problemen, die daaruit voor de Belgische rechtspraktijk voortvloeien. Stippen wij voor de volledigheid aan dat de vertrouwde regeling uit de artt. 1 en 2 van het K.B. nr. 91 weliswaar na 1 januari nog blijft gelden voor de modellen die vóór deze datum ontstonden. Het is echter niet het lot van die oude, enkel de situatie van de nieuwe modellen die verder onze aandacht zal gaande houden.

I. DE NIEUWE REGELING

Wat men in de Eenvormige Wet wil beschermen is het "uiterlijk van een voortbrengsel dat een gebruiksfunctie heeft". Dat "uiterlijk" moet echter nieuw zijn (art. 1). Nieuw zijn wil zeggen dat het model nog niet eerder het voorwerp mag geweest zijn van een depot dat een regelmatig verloop kent tot en met de officiële publikatie. Het mag evenmin in de 50 jaren voor het eerste depot gewoon feitelijk bekend geraakt zijn in de belanghebbende kringen van de Benelux (art. 4). Een vereiste van nieuwigheid bestond ook reeds onder het

dom en mededingingsrecht, Amsterdam, 6e ed., 1974, nrs. 242-269; K.J. PIETERSEN, "Indirecte modellenbescherming in de Benelux", *N.J.B.*, 1974, 1128-1131; L. HAARDT, "Das einheitliche Benelux-Geschmacksmustergesetz", *GRUR Int.*, 1974, 347-353; "Het recht op een tekening of model en het auteursrecht", *N.J.B.*, 1974, 1173-1180; J.M.M. MAEIJER, "Samenloop van auteursrecht en modellenrecht bij de bescherming van werken van toegepaste kunst", *Verzekeringen van Vriendschap. Rechtsgeleerde opstellen aangeboden aan prof. mr. T.J. DORHOUT MEES*, Deventer, 1974, p. 265-271 (zie ook *B.I.E.*, 1974, p. 225-228).

vroegere Belgische regime, echter met dit verschil dat een feitelijke bekendheid onverschillig waar in het buitenland reeds voldoende was om de nieuwigheid in België te niet te doen². Volgens de nieuwe wet daarentegen zal de rechter, wanneer er geen ouder depot is, slechts de bekendheid binnen het Beneluxgebied moeten nagaan.

Daarnaast zal men er tevens rekening mee houden dat sommige precedenten die niet tot bekendheid binnen het Beneluxgebied hebben geleid toch de omvang kunnen beperken van de rechten die de modeleigenaar aan zijn depot ontleent. Wanneer iemand door een toevallig overeenstemmen van inspiratie — dus zonder dat er nabootsing in het spel is — voor de datum van uitwerking van een geldig depot reeds gelijkwaardige voortbrengselen heeft vervaardigd binnen de Benelux, of ze praktisch voor fabricage klaar houdt (b.v. in de vorm van monsters), dan verkrijgt deze persoon een z.g. "recht van voorgebruik" (art. 17). Hierdoor wordt de modelhouder verplicht de verdere exploitatie door zijn voorganger te dulden, behalve bij invoer. Aldus ontstaat er een beperkte uitzondering op het monopolie van de modelhouder.

Maar laten we terugkeren naar de voorwaarden waaraan het model van de deposant zelf moet voldoen om voor bescherming in aanmerking te komen. Opvallend is wel dat de Eenvormige Wet niet spreekt van het tweede vereiste dat traditioneel volgens Belgisch recht gold, nl. de originaliteit. Men heeft die voorwaarde bewust laten vallen om het toepassingsgebied van de modellenwetgeving te verruimen. Toch zal dit in België geen al te bruske veranderingen teweegbrengen. Het begrip originaliteit, zoals dit onder het K.B. nr. 91 werd gehanteerd, was immers toch al sterk verwaterd ten opzichte van dezelfde notie in het eigenlijke auteursrecht. Het model moest geen uiting zijn van de persoonlijkheid van de ontwerper. Om origineel te zijn was het reeds voldoende dat het model blijk gaf van een intellectuele bedrijvigheid van zuiver technische aard.

Men zal zich in dit verband de modellenbescherming herinneren, die het Hof van Cassatie bij arrest van 2 december 1963 toekende aan de fabrikant van kunststeen die op handige wijze een perfecte reproductie had gemaakt van natuurlijk marmer³. In het nieuwe stelsel zal men nog gemakkelijker tot dit besluit kunnen komen.

De verruiming van het toepassingsgebied van de modellenwetgeving kent echter een grens. In overeenstemming met het tot nu toe geldende recht⁴ weigert ook de Beneluxwet die modellen te beschermen waarvan de vorm noodzakelijk is voor het verkrijgen van

een technisch effect (art. 2 onder 1). Hier komt nog steeds alleen de octrooibeschermering in aanmerking, indien aan de voorwaarden van deze rechtstak is voldaan.

Het grootste verschil met de tot nu toe geldende regeling inzake modellen ligt in de wijze waarop men de bescherming verkrijgt. Onder het K.B. van 1935 ontstond het recht op het model door het enkel feit van de creatie. Feit en datum hiervan konden door alle middelen worden bewezen. Ook toen was het weliswaar mogelijk het model te deponeren. Dit kon gebeuren ofwel op de griffie van de arbeidsrechtbank, ofwel te Genève, volgens de Overeenkomst van 's-Gravenhage. Verplicht was dit echter niet. Het depot was enkel nuttig om het bewijs te vergemakkelijken. De deposant werd immers beschouwd als eigenaar van het model zolang het tegendeel niet werd aangetoond. En wat de datum van de creatie betreft stond er ook iets vast: de schepping had ten laatste op de tegenstelbare datum van de deponering plaatsgevonden. Bovendien kon het Belgisch depot ook als basis dienen voor het in het Unieverdrag van Parijs bedoelde recht van voorrang.

In het Beneluxstelsel daarentegen krijgt die formaliteit een heel andere betekenis. Hier werkt zij constitutief. Het uitsluitend recht op een tekening of een model wordt verkregen door het eerste depot dat verricht wordt binnen het Beneluxgebied en dan ingeschreven en gepubliceerd door het Beneluxbureau voor Tekeningen en Modellen te 's-Gravenhage⁵.

Het Beneluxdepot brengt in principe geen administratief vooronderzoek in beweging. Naar de vorm regelmatige depots worden zonder meer ingeschreven. Betwistingen over de waarde van het recht zullen dus achteraf door de belanghebbende concurrenten voor de rechtbank gebracht moeten worden. De enige uitzondering betreft de hypothese dat het model volgens het Benelux-Bureau strijdig zou zijn met de openbare orde of de goede zeden van een der Beneluxlanden, en de deposant zijn aanvraag weigert in te trekken. In dat geval zal het openbaar ministerie verzocht worden een vordering tot nietigverklaring van het depot in te leiden voor de rechtbank (art. 9).

De rangorde van eventueel strijdige depots wordt volgens de respectieve datum bepaald. Personen die de bescherming genieten van het Unieverdrag van Pa-

⁵ Art. 3, Het internationaal depot te Genève is voorlopig niet meer mogelijk. Zowel België (*Belgisch Staatsblad*, 27 februari 1974, p. 2862) als Nederland (*B.I.E.*, 1973, p. 120) hebben de Overeenkomst van 's-Gravenhage in de versie Londen van 1934 opgezegd. Luxemburg was er nooit bij aangesloten. Het is pas wanneer bedoelde overeenkomst in haar versie 's-Gravenhage II van 1960 voor de drie Beneluxlanden in werking zal zijn getreden, dat het depot bij het Internationaal Bureau weer een rol zal spelen. Tot zolang blijven de desbetreffende bepalingen van de Beneluxwet geschorst (Art. 6 van de Goedkeuringswet van 1 december 1970).

² Hof Brussel, 10 juli 1956, *Ing. Cons.*, 1957, 21.

³ *Pas.*, 1964, I, 352. Zie verder Cass., 15 maart 1965, *Pas.*, 1965, I, 746, *R.W.*, 1965-66, 1201.

⁴ Hof Brussel, 26 oktober 1966, *Pas.*, 1967, II, 152, en 3 februari 1975, *Pas.*, 1966, I, 41. Zie ook DE GRUYSE in *T.P.R.*, 1969, 382 e.v.

rijs over de Industriële Eigendom kunnen zich bij hun Beneluxdepot nochtans beroepen op het z.g. unionistisch recht van voorrang⁶. Het mechanisme van dit recht is bekend. Het bestaat trouwens ook voor uitvindingsoctrooien en merken. Wie buiten de Benelux, in een der landen aangesloten bij de Unie van Parijs tot bescherming van de Industriële Eigendom, een regelmatig depot van zijn model heeft verricht, verkeert gedurende zes maanden in een bevoorrechte positie. Indien hij gedurende die tijd zijn model ook in de Benelux deponereert, dan wordt hij vrijgesteld van alle nadelige gevolgen van welke gebeurtenis ook die zich aldaar zou hebben voorgedaan tussen de datum van zijn eerste depot in het buitenland en de datum van zijn herhaald depot in de Benelux. Hierdoor verkrijgt de betrokkene dus prioriteit boven een Beneluxdepot dat in de tussentijd door een derde zou zijn verricht, en immunisatie tegen een eventuele feitelijke bekendheid in de economische kringen van de Benelux, indien hij kan aantonen dat zijn oorspronkelijk buitenlands depot van een vroegere datum was. Wel zal de deposant dan uitdrukkelijk moeten specificeren dat hij van zijn unionistisch recht van voorrang wenst gebruik te maken. Dit kan gebeuren hetzij in de akte van het Beneluxdepot zelf, hetzij door een aanvullende verklaring binnen de daaropvolgende maand. Wordt dit nagelaten dan vervalt de voorrang (art. 8 onder 4).

Het vereiste van een depot duidt erop dat de Beneluxwet afstand neemt van de voorheen geldende auteursrechtelijke behandeling van de modellen. Deze worden nu duidelijk onder een statuut van industriële eigendom geplaatst. Daarbij is het hoofddoel van de wetgever niet meer, zoals in het kader van de artistieke eigendom, de bescherming van een persoon, nl. de ontwerper van de tekening of het model. De bescherming let in de eerste plaats op het model zelf, in de mate waarin het onmiddellijk bijdraagt tot de materiële welvaart. Vandaar de zorg om het met zo weinig mogelijk stoornis in het ruilverkeer in te schakelen.

In België was die strekking vroeger weinig voelbaar. Al wat men in die zin kon aanhalen was het feit dat onder het K. B. nr. 91 de bescherming voor in opdracht ontworpen modellen niet voor de artiest gold maar wel voor de opdrachtgevende rechtspersoon. Uit art. 2 en het verslag aan de Koning bleek inderdaad dat de betrokken vennootschap niet als rechtsopvolger van de kunstenaar maar als oorspronkelijke draagster van het recht moest worden beschouwd. Dit was belangrijk omdat het ook betekende dat de ontwerper in dit geval nooit houder werd van het morele recht om zich tegen wijzigingen van zijn creatie te verzetten. Daar bleef het dan echter ook bij.

De Beneluxwet gaat veel verder.

Eerst en vooral heeft zij de zojuist beschreven oplos-

sing in verband met het werken op bestelling overgenomen en gepreciseerd. Voor creaties in opdracht van een werkgever of op bestelling van een klant wordt de ordergever als ontwerper, en dus als enig gerechtigde op het depot beschouwd, telkens als het contract niet duidelijk anders beslist. Een uitzondering wordt slechts gemaakt voor de klant die een opdracht plaatst voor zijn persoonlijk gebruik. Daar is het weer de feitelijke schepper van het model die als ontwerper wordt erkend (art. 6).

Maar buiten deze regeling die het Belgisch verleden eigenlijk niet tegenspreekt treffen wij in de Beneluxwet ook tal van ingrijpende wijzigingen aan die de materie verder op het industriële terrein plaatsen. Zo streeft men in verband met het depot naar een ruimere openbaarmaking. Het depot moet de kenmerkende eigenschappen van de tekening of het model aangeven (art. 4 onder 3). Het wordt dan zo snel mogelijk gepubliceerd en de deposant kan zijn inschrijving slechts op speciale aanvraag en voor een maximumduur van 12 maanden geheim houden (art. 11). Kenmerkend voor het onpersoonlijke van het nieuwe systeem is het feit dat de wet er zich niet om bekomert wie tot de wenselijk geachte publikatie overgaat. Wie deponereert wordt beschermd ook al is hij te kwader trouw. De ware ontwerper kan in dit laatste geval slechts achteraf een vordering tot overschrijving van het depot op eigen naam instellen. Bovendien kan hij dat slechts doen binnen vijf jaar na de publikatie van het onrechtmatig depot. Na die tijd moet hij zich tevreden stellen met een vordering tot nietigverklaring die hem dan echter uiteraard geen uitsluitend exploitatierecht meer kan bezorgen (art. 5 onder 1).

Bovendien is het nu zo dat wie op enig ogenblik van de laatste 50 jaar uit eigen beweging het model feitelijk kenbaar gemaakt heeft in de betrokken economische kringen van de Benelux, elke aanspraak op bescherming verliest (art. 4 onder 1). Dat deze weigering de onvoorzichtige of onwetende ontwerper van een billijke beloning kan beroven interesseert de wetgever blijkbaar niet.

Steeds in scherpe tegenstelling met de voorheen geldende auteursrechtelijke regeling worden de rechten van de modelhouder gevoelig ingekort en dit zowel in omvang als naar de duur. De beschermingstermijn wordt inderdaad teruggebracht van een minimum van 50 jaar na de creatie tot een maximum van 15 jaar na depot. Bovendien zal de deposant zijn rechten reeds vroeger verliezen indien hij na vijf of na tien jaar het voor de vernieuwing voorgeschreven recht niet betaalt (art. 12).

Ook de omvang van de aan de modelhouder toegekende rechten wordt nu gevoelig ingeperkt. Zo kan de modelhouder inbreukmakende daden van exploitatie en gebruik door derden slechts tegengaan wanneer die gebeurd zijn met "industriële of commerciële oogmerk" (art. 14 onder 1). Dit brengt volgens de Benelux-Toelichting met zich mee dat de reproducties

⁶ Art. 3 onder 1. Zie hierover art. 4 van het Unieverdrag van Parijs.

met opvoedend of documentair oogmerk toegelaten zijn. Volgens ons betekent dit ook vrijheid van reproductie voor persoonlijk gebruik⁷.

Andere beperkingen van de rechten van de modelhouder vloeien voort uit de bezorgdheid van de wetgever om een zo vrij mogelijk handelsverkeer in stand te houden. Zo kan de modelhouder zich niet op de Beneluxwet beroepen om bij het verlenen van licenties andere beperkingen kracht bij te zetten dan die welke betrekking hebben op de duur van het contract. De gegeven toelating beperken tot een bepaalde plaats of tot een bepaald gebruik van de modellen kan hoogstens de gemeenrechtelijke gevolgen van het contractrecht hebben. Gaat het niet om een licentie maar om een werkelijke overdracht van rechten dan is de geografische beperking binnen het Beneluxgebied zelfs een reden tot volkomen nietigheid van de overgang (art. 13 onder 1b en 2). Bovendien bepaalt art. 14 onder 3 een ware "uitputting" van de rechten van de modelhouder die tot gevolg heeft dat deze derden niet meer kan beletten het onder modelrecht staande product te exploiteren of te gebruiken nadat het rechtmatig, door hemzelf of met zijn toestemming, in het handelsverkeer is gebracht.

Steeds in afwijking van het tot nog toe in België geldende modellenrecht worden de exploitatiecontracten voortaan met bepaalde vormvoorschriften bezwaard. Zo zal de overdracht van het modelrecht op straf van nietigheid schriftelijk moeten vastgesteld worden voor het gehele Beneluxgebied. Daar komt dan nog bij dat niet alleen de overdracht maar ook iedere licentie slechts na publikatie aan derden zal tegengeworpen kunnen worden (art. 13 onder 1 en 2).

II. HET GROTE VRAAGTEKEN: DE MODELLEN MET "DUIDELIJK KUNSTZINNIG KARAKTER" EN HUN BIJKOMENDE BESCHERMING DOOR HET AUTEURSRECHT

A. De voorwaarde voor de dubbele bescherming

Uit dit overzicht van verschilpunten blijkt dat wij vanaf 1 januari 1975 met een grotendeels vernieuwd modellenstatuut moeten werken. Wordt dit nu niet verholpen door de mogelijkheid om daarnaast ook een beroep te doen op het ons vertrouwde zuivere auteursrecht?

Deze vraag kan men niet zo maar met een ja of een neen beantwoorden. Men moet er zich immers reken-

schap van geven dat de dubbele bescherming slechts een uitkomst biedt nadat men de voorafgaande vraag heeft opgelost of het betrokken model wel degelijk aan de eigen vereisten van het auteursrecht beantwoordt. Zoals men weet betekent dit dat men moet uitmaken of het model tevens een kunstwerk is, d.w.z. of het de uitdrukking vormt van de persoonlijkheid van zijn schepper. Alleen dan kan er van cumulatieve bescherming sprake zijn.

Het probleem is echter de juiste grens te trekken tussen modellen die weliswaar iets decoratiefs bezitten maar toch geen indruk van persoonlijke prestatie van de schepper vestigen en modellen die wel het stempel van een persoon dragen. De Beneluxmodellenwet schijnt deze vraag, die toch al lastig is op zichzelf, nog te hebben bemoeilijkt door in art. 21 de dubbele bescherming voor te behouden aan modellen die niet alleen kunstzinnig, maar — zo zegt de tekst — ook "duidelijk kunstzinnig" zijn. Tekeningen of modellen die geen duidelijk kunstzinnig karakter vertonen zijn van bescherming uit hoofde van de auteurswet uitgesloten.

Wat betekent nu echter deze uitdrukking? Sommige schrijvers, zoals *Limperg* en *Haardt* in Nederland, *De Gryse* in België, vatten de termen "duidelijk kunstzinnig" als een vereiste op voor een meer dan minimaal gehalte aan kunst⁸. Zo gelezen geeft de nieuwe wet terecht aanleiding tot kritiek want het is steeds een grondbeginsel van het auteursrecht geweest dat het bereiken van het artistiek peil volstaat en dat de hoogte van de artistieke waarde voor de bescherming volkomen irrelevant blijft. Voor het recht zijn er geen grote en kleine kunstenaars. Allen worden ze gelijk beschermd. Wij voelen daarom veel meer voor de leer van de Nederlandse auteursrechtsspecialist *Cohen Jehoram*⁹. Naar zijn mening betekent "duidelijk kunstzinnig" gewoon "origineel" in de zin van het eigenlijke auteursrecht. Hij steunt daarvoor op de memorie van toelichting waaruit blijkt dat men de uitdrukking "duidelijk kunstzinnig" heeft ingevoerd om klaar te stellen dat men tot het klassieke originaliteitsbegrip is willen terugkeren in tegenstelling tot het verwaterde originaliteitsvereiste zoals dit in België onder de vroegere modellenregeling gold¹⁰. Onder het systeem van het K.B. nr. 91 van 1935 werd inderdaad — zoals wij hierboven zagen — een tekening of model niettegenstaande de verwijzing naar het auteursrecht reeds als origineel beschouwd zodra het uiting gaf aan een intellectuele bedrijvigheid van zuiver technische

⁷ Het verlies dat daar voor de modeeigenaar uit kan voortvloeien in gewesten zoals de onze waar de "doe-het-zelvers" talrijk zijn werd hier door de wetgever wellicht onderschat. Voor België betekent de nieuwe regeling in elk geval het begraven van de jurisprudentie die het b.v. de ontwerper van een tuinafsluiting mogelijk maakte vergoeding te vorderen van de huiseigenaar die het beschermde model netjes had nagemetseld (Rb. Brussel, 15 februari 1967, *Pas.*, 1967, III, 116).

⁸ LIMPERG in *N.J.B.*, 1964, 57, RIDA 1964, XXXXII, p. 159, en in *Bescherming van vormgeving tegen plagiaat*, p. 226; HAARDT in *N.J.B.*, 1974, 1176, en in *GRUR Int.*, 1974, 351-352; DE GRYSE in *T.P.R.*, 1969, 370.

⁹ *N.J.B.*, 1974, 1183. In dezelfde zin MAEIJER, o.c., p. 269. Verg. PHAFF in *N.J.B.*, 1968, 386-387.

¹⁰ Memorie van toelichting in *initio* en onder B, Eenvormige Wèt, I, Algemeen, nr. 5.

aard¹¹. Voor de eigenlijke artistieke eigendom daarentegen is men steeds van een hoger vereiste uitgegaan. Om in die rechtstak origineel te zijn moet het werk het stempel van een persoonlijkheid dragen. Het moet kunnen getuigen van een intellectuele bedrijvigheid die de buitenwereld iets laat aanvoelen van de persoonlijke gewaarwordingen van de kunstenaar bij zijn schepping (al was het b.v. maar de keuze van de hoek waaruit een foto wordt genomen). Dat is het nu en niets meer wat de Benelux-modellenwet heeft willen bereiken: de terugkeer naar het originaliteitsvereiste zoals dit oorspronkelijk ook in de Belgische auteurswet voor "toegepaste kunst" gold¹².

Volgt men deze interpretatie dan komt art. 21 onder 2 van de nieuwe wet gewoon als de vertrouwde regel voor dat van bescherming uit hoofde van artistieke eigendom wordt uitgesloten wat niet origineel is. Vol doet het model wel aan het originaliteitsvereiste van het eigenlijke auteursrecht, dan zal het volgens art. 21 onder 1 op de cumulatieve bescherming van auteurs- en modellenrecht kunnen rekenen.

Nogmaals: deze uitlegging ontslaat ons niet van de moeilijkheid te bepalen wanneer een model op de dubbele bescherming aanspraak kan maken en wanneer niet. Dit netelig probleem is het onvermijdelijk gevolg van het opgeven van het vroeger stelsel waarin alle modellen, kunstzinnig of niet, onder het auteursrecht werden geplaatst. Wat we wel bekomen is dat het reeds zo delicate onderscheid niet nog sterker subjectief geladen wordt. De rechter zal dan tenminste niet moeten uitmaken of het om waardevolle kunst gaat of niet.

Wat er ook van zij, geen enkele eigenaar van een model zal verplicht worden de dubbele bescherming in te roepen. De voorbereidende teksten leggen er de nadruk op dat hij zich kan beperken tot het auteursrecht alleen, om aldus de door de modellenwet opgelegde formaliteiten te vermijden¹³. Wel loopt hij dan het risico dat hij, bij een achteraf onvoldoend gebleken originaliteit, zonder enige bescherming zal blijven. Het zal dan immers meestal te laat zijn om nog door een geldig depot modellenbescherming te verkrijgen omdat het model waarschijnlijk reeds een feitelijke bekendheid zal hebben gekregen.

B. De bijzondere verklaring van overleving van het auteursrecht

Om zeker te spelen zal de ontwerper dus dadelijk aanspraak maken op de dubbele bescherming. Om die te verkrijgen zal hij echter niet alleen de voor het modellenrecht voorgeschreven formaliteiten moeten vervullen (depot, betaling van rechten...). Hij zal bovendien ook in zijn specifiek auteursrecht aan bepaalde

beperkingen worden onderworpen. Zo zal de overdracht van het recht op een model voortaan van rechtswege overdracht inhouden van het auteursrecht en omgekeerd (art. 22 onder 3). Voorts zal de houder van het model wanneer het depot vervalt of nietig wordt verklaard zijn auteursrecht slechts kunnen handhaven indien hij, tegen betaling van bepaalde rechten, een bijzondere verklaring aflegt die dan ingeschreven en gepubliceerd wordt (art. 21 onder 3 en 24). Men heeft hier willen vermijden dat ondanks het verdwijnen van de modelrechtelijke bescherming, het auteursrecht zou blijven voortduren zonder dat hiervan in de modellenregisters een spoor zou terug te vinden zijn.

Laatstvermeld voorschrift heeft, in Nederland vooral¹⁴, aanleiding gegeven tot twijfel nopens zijn verenigbaarheid met de Berner Conventie en meteen nopens zijn toepasselijkheid in de Benelux, waar de drie landen de voorrang van het internationale op het nationale recht erkennen¹⁵. Het gaat hier inderdaad om een formaliteit die indruist tegen het beginsel van de vormvrije bescherming van het auteursrecht, zoals dit in art. 4 onder 2 van het Verdrag van Bern werd neergelegd: "La jouissance et l'exercice de ces droits ne sont subordonnés à aucune formalité".

Geldt de garantie uit dit art. 4 echter wel op het gebied van de modellen?

Men mag de vraag stellen omdat art. 2 onder 5 in hetzelfde verdrag voor de op nijverheid toegepaste kunst uitzonderingen toelaat op de in art. 2 onder 1 bepaalde verplichting tot bescherming¹⁶. Er kan echter op geantwoord worden dat de Staten hier geen volledige vrijheid van handelen verkrijgen. Zij mogen alleen vrij beslissen over de vraag of een gecumuleerde bescherming zal worden toegestaan ("régler le champ d'application des lois concernant les œuvres des arts appliqués"). Ook mag de nationale wetgeving eventueel bijzondere voorwaarden stellen om enige bescherming te verkrijgen ("régler les conditions de protection de ces œuvres"). Verder reikt de uitzondering echter niet. Zodra de voorwaarden zijn verwezenlijkt om tot de auteursrechtelijke bescherming toe te treden

¹⁴ LIMPERG in *N.J.B.*, 1964, 58, *RIDA*, 1964, XXXXII, p. 163, en in *Bescherming van vormgeving tegen plagiaat*, p. 227; GERBRANDY in *GRUR Int.*, 1965, 549 en in PFEFFERGERBRANDY, *Kort Commentaar op de Auteurswet*, 1912, Haarlem, 2e ed., 1963, art. 10, 20, p. 79; Rapport van de Boekmanstichting in *N.J.B.*, 1968, 255; COHEN JEHORAM in *N.J.B.*, 1968, p. 884, 1973, p. 526, 1974, p. 1184, en in *GRUG Int.*, 1974, p. 23; VAN NIEUWENHOVEN HELBACH, *Nederlands handels- en faillissementsrecht*, II, Amsterdam, 6e ed. 1974, nr. 267, p. 91.

¹⁵ R. HAYOIT DE TERMICOURT, "Conflict tussen het verdrag en de interne wet", in *R.W.*, 1963-64, 75 en 78; Cass., 27 mei 1971, *R.W.*, 1971-72, 424.

¹⁶ Aldus LIMPERG in *N.J.B.*, 1964, 58, *RIDA*, 1964, XXXXII, p. 163 en in *Bescherming van vormgeving tegen plagiaat*, p. 227; PHAFF in *N.J.B.*, 1968, 387.

¹¹ *Supra*, noot 3.

¹² Art. 21 van de Auteurswet.

¹³ Onder B, Eenvormige Wet, I, 5.

en een tekening of model dus nationaal als "œuvre des arts appliqués" is erkend, is de voorbehouden macht van de individuele Staten uitgeput. Zij moeten de eenmaal toegestane bescherming houden binnen het model dat door de Berner Conventie wordt opgelegd¹⁷.

Staat het aldus vast dat de door de Beneluxmodellenwet opgelegde verklaring strijdig is met de Berner Conventie, dan moet nog de verdere vraag worden onderzocht of dit argument wel door iedereen met goed gevolg kan worden aangevoerd. De kring van personen die met de Berner Conventie resultaten can bereiken lijkt immers beperkt. Principieel kunnen de Unionistische auteurs slechts in het buitenland de door dit verdrag gewaarborgde rechten genieten. In eigen land geldt de bescherming langs de Berner Conventie niet. Dit wil zeggen dat, op het eerste gezicht, de Belgen het argument uit art. 4 onder 2 slechts in Nederland en Luxemburg zullen kunnen aanvoeren, de Nederlanders alleen in België en Luxemburg en de Luxemburgers alleen in België en Nederland. Nutteloos te zeggen dat men het bij die vaststelling niet kan laten zonder tegen het doel van de Eenvormige Wet in te gaan. Discriminaties passen immers niet in het kader van een Beneluxverdrag dat juist de eenmaking van het modellenrecht in de drie landen nastreeft¹⁸.

Wat de Belgen betreft wordt die toestand verholpen door de Wet van 27 juli 1953 die hun toelaat zich ook in eigen land op de Berner Conventie te beroepen.

¹⁷ Verg. COHEN JEHOAM in *N.J.B.*, 1968, 885.

Een bewijs van deze stelling is wel art. 7 onder 3 van de Berner Conventie waar een bijzondere tekst nodig werd geacht om het de nationale Staten mogelijk te maken voor de erkende werken van toegepaste kunst ook nog een van het verdrag afwijkende beschermingsduur toe te kennen.

In deze laatste tekst mag men dan echter ook weer geen voorwendsel zien om de beschermingsduur tweemaal vast te stellen, eenmaal als normale afwijking op het verdragrechtelijk minimum en een tweede maal met een vermindering als sanctie voor het niet-naleven van een formaliteit zoals die in art. 21 onder 3 van de Beneluxmodellenwet. Zulke uitlegging zou art. 4 onder 2 van de Berner Conventie, waar dergelijke vormvoorschriften uitdrukkelijk worden verboden, uitschakelen ten voordele van art. 7 onder 3 in dezelfde Conventie. Dit nu zou tegen een gevestigde interpretatieleer indruisen volgens welke men twee mogelijk strijdige teksten liefst moet uitleggen in een zin, die aan beide een uitwerking verzekert. Men moet derhalve het verbod van formaliteiten handhaven en de aanpassing van de beschermingsduur tot de regeling van de normale duurtijd beperken.

¹⁸ COHEN JEHOAM in *N.J.B.*, 1974, p. 1184.

¹⁹ De patente discriminatie ten nadele van de auteurs in het eigen land speelt bovendien ook in de verhouding tot al de vreemde beschermelingen van de Berner Conventie die in de Benelux de vormloze erkenning van het auteursrecht op hun modellen kunnen opeisen. Het systeem van de Beneluxwet waar toch de rechtszekerheid van het publiek wordt nagestreefd door de verplichte openbaarmaking van al wat met de rechten op een model kan gebeuren, lijkt hier dus deernlijk ontwricht wegens het groot aantal personen van binnen en buiten de Benelux dat wat hun auteursrecht betreft de in art. 21 opgelegde publikatie niet moet naleven.

Men heeft weliswaar geschreven dat deze tekst het niet zou mogelijk maken aan de door de Beneluxwet vereiste verklaring van behoud van het auteursrecht te ontsnappen. De Eenvormige Wet zou immers als jongere nationale wet prevaleren over de Wet van 27 juli 1953²⁰. De opwerping verliest echter uit het oog wat in de Wet van 1953 juist geschreven staat. Daar wordt aan de Belgen een keuzemogelijkheid toegekend tussen Belgische wetgeving en Berner Conventierecht²¹. Er is niet bepaald dat die keuze beperkt is tot de Belgische wetgeving zoals ze op dat ogenblik bestond. Niets laat dan ook toe te beweren dat een wijziging in het nationaal modellenrecht — en dat is toch de betekenis van de Eenvormige Beneluxwet voor ieder van de drie verdragsluitende landen — het verdwijnen zou betekenen van het recht om toch nog verder de tekst van de Berner Conventie te verkiezen.

Maar blijven wij dan niet met de moeilijkheid dat alleen de Belgen zich in eigen land op de Berner Conventie kunnen beroepen, maar niet de Nederlanders en de Luxemburgers?

Wij hebben de indruk dat ook deze laatste ongelijkheid kan worden weggewerkt. Men lette inderdaad op art. 30 van de Beneluxmodellenwet waarin gezegd wordt dat alle onderdanen van de Beneluxlanden voor het gehele Beneluxgebied de toepassing kunnen inroepen van het Verdrag van Parijs over de industriële eigendom²². Er wordt wel degelijk bepaald voor het gehele Beneluxgebied en niet op het gehele gebied.

Het gaat hier dus duidelijk om de omvang van het grondgebied waar het ingeroepen Verdrag uitwerking zal hebben en niet eenvoudig om de bevestiging dat men onverschillig waar in de Benelux de plaatselijke nationale toepassing van het Unieverdrag zou kunnen opeisen. Het gevolg is dat de Beneluxonderdanen de gelijkstelling van unionisten en nationalen, zoals bepaald in art. 2 onder 1 van het Parijse Unieverdrag, niet alleen in de andere landen van de Unie, maar ook, krachtens art. 30 Beneluxmodellenwet, voor het gehele grondgebied van de Benelux zullen kunnen opeisen.

²⁰ COHEN JEHOAM in *N.J.B.*, 1974, 1184, voetnoot 9.

²¹ De tekst van de wet luidt als volgt: "De Belgen mogen, van 27 augustus 1951 af, tot eigen voordeel, in België de toepassing eisen van de bepalingen der internationale overeenkomst voor de bescherming van kunst- en letterkundige werken, gesloten te Brussel op 26 juni 1948, in al de gevallen waar deze bepalingen gunstiger zijn dan de Belgische wet tot bescherming van de kunst- en letterkundige werken" (*Belgisch Staatsblad*, 17 september 1953, p. 5732).

²² "Onderdanen van Beneluxlanden alsmede onderdanen van landen, welke geen deel uitmaken van de door het Verdrag van Parijs opgerichte Unie, die binnen het Beneluxgebied woonplaats hebben of aldaar een daadwerkelijke en wezenlijke nijverheids- of handelsonderneming hebben, kunnen ingevolge deze wet, voor dit gehele gebied, de toepassing te hunnen voordele inroepen van de bepalingen van het vorennoemd Verdrag en van de Overeenkomst van 's-Gravenhage".

Bijgevolg zullen alle nationale voordelen die in één Beneluxland voor de bescherming van de modellen worden toegekend zich automatisch uitstrekken tot de twee andere landen.

Bij die voordelen in de zin van het Unieverdrag zal men, wat de modellen betreft, ook de nationale bescherming via het auteursrecht moeten rekenen. Het feit dat het Unieverdrag van Parijs het over tekeningen en modellen van *nijverheid* heeft, die in art. 1 onder 2 tot de industriële eigendom gerekend worden, betekent immers niet dat dit Verdrag alleen op modellen zou doelen in zoverre die door een typisch industriële wetgeving worden beschermd. De ruime bevoordelingen van het Parijse Verdrag zijn erop gericht iedere bescherming van de opgesomde rechten te bevorderen, van welke hoek die ook komt. Men heeft dit laatst nog gemerkt bij de versie Lissabon van het Verdrag. Daar werden de Lid-Staten in een art. *5quinquies* verplicht de tekeningen en modellen van *nijverheid* te beschermen. Een bijzonder gezaghebbende doctrine onderstreept echter dat de Staten ook via hun auteursrecht aan deze verplichting mogen voldoen²³. Deze auteursrechtelijke bescherming zal men dan ook zonder meer als een voordeel beschouwen in de zin van art. 2 onder 1.

Samenvattend kan men dus zeggen dat de Beneluxonderdanen, krachtens art. 30 Beneluxmodellenwet gevoegd bij art. 2 van het Unieverdrag, voor het gehele Beneluxgebied alle voordelen zullen mogen opeisen die welke Beneluxstaat ook in zijn auteurswetgeving toekent voor de bescherming van modellen.

Welnu, één van die nationale voordelen is nu precies de reeds vermelde Wet van 27 juli 1953 die de Belgen toestaat de gunstiger bepalingen van de Berner Conventie in eigen land in te roepen. Bijgevolg zullen ook de andere Beneluxonderdanen dit zelfde voordeel voor de gehele Benelux en dus ook in eigen land kunnen opeisen.

Aldus wordt het mogelijk dat alle Beneluxonderdanen zich op de Berner Conventie beroepen om krachtens art. 4 onder 2 van dit Verdrag de in art. 21 onder 3 van de Beneluxmodellenwet bedoelde formaliteit terzijde te schuiven en een vormloze bescherming van het auteursrecht op hun modellen te behouden. De uitschakeling van art. 21 onder 3 wordt overigens praktisch wanneer men bedenkt dat naast de Beneluxonderdanen ook alle andere unionistische beschermelingen langs de weg van de gelijkstelling met de nationalen van dezelfde voordelen zullen kunnen genieten. Mocht er dan toch nog iemand buiten die uiterst brede kring vallen, dan kan hij krachtens art. 30 Beneluxmodellenwet tenslotte nog aanspraak maken op

dezelfde voordelen indien hij in de Benelux een woonplaats of een handelsinrichting heeft. In die omstandigheden zal men wel toegeven dat er in de praktijk nauwelijks nog belanghebbenden zijn die de verklaring, zoals bedoeld in art. 21 onder 3 van de Beneluxmodellenwet, zullen moeten afleggen om het auteursrecht op hun modellen in stand te houden.

Een laatste aanmerking nog om te besluiten.

Bovenstaande uitstap in de doolhof der onderlinge verwijzingen van wet- en verdragsteksten maakt wellicht geen rustige bezigheid uit. Voor het aanvaarden van de uitkomst pleit echter niet alleen de mogelijkheid die zij biedt om de twist tussen voor- en tegenstanders van de verklaring tot handhaving van auteursrechten op modellen te beslechten. Men bedenke tevens dat dezelfde redenering de eenmaking van het recht in de Benelux ook op een meer algemeen vlak ten goede zal komen.

De door ons voorgestelde interpretatie brengt inderdaad met zich mee dat alle Beneluxonderdanen, -inwoners en -ingezetenen voor hun tekeningen en modellen onder de drie nationale auteurswetten de meest gunstige kunnen uitkiezen. Praktisch betekent dit dat voor kunstzinnige tekeningen en modellen de meest beschermende artikelen uit het auteursrecht van de drie landen ééngemaakt Beneluxrecht worden²⁴. Zulk resultaat is zeker niet in strijd met de geest van de Beneluxmodellenwet, die onderlinge afwijkingen tussen de nationale auteurswetten inzake toegepaste kunst niet genegen is²⁵.

Dr. Frank GOTZEN

Geaggregeerde van het Hoger Onderwijs
Aspirant N.F.W.O.

²⁴ Men verwachtte van dit aspect van onze stelling nochtans geen oplossing voor het eigenaardig probleem dat in Nederland geschapen werd door een poging van de nationale wetgever om de Beneluxmodellenwet eenzijdig te amenderen. Art. 10, lid 1 sub 10 van de Auteurswet 1912 neemt inderdaad krachtens de Wet van 27 oktober 1972, onder "de werken waarop auteursrecht bestaat" o.m. op "tekeningen en modellen van nijverheid" kortweg, zonder enige eis van "duidelijke" kunstzinnigheid noch verklaring van handhaving van rechten. Voor uitbreiding over de gehele Benelux komt deze wetsbepaling echter niet in aanmerking. Er blijft immers de prealabele vraag of het hier wel om een rechtsgeldig voorschrift van de plaatselijke wetgever gaat. Op dit stuk nu delen wij de mening van dit gedeelte der Nederlandse doctrine, dat de Beneluxmodellenwet wegens haar verdragsrechtelijke oorsprong doet prevaleren over eenzijdige ingrepen door een der verdragspartners (zie over deze kwestie: HAARDT in *N.J.B.*, 1974, 1178, en in *GRUR Int.*, 1974, p. 351-352; MAEIJER, o.c., p. 270 en in *B.I.E.*, 1974, 227. Anders: COHEN JEHOÏM in *N.J.B.*, 1973, 528, 1974, 1183, voetnoot 6 en in *GRUR Int.*, 1974, p. 23-24).

²⁵ Zie in dit verband de memorie van toelichting (B, Eenvormige Wet, I, Algemeen, 5) waar wordt geëist dat België zich zou aansluiten bij het begrip "kunstwerk" zoals dit in Nederland en Luxemburg wordt aanvaard.

²³ G.H.C. BODENHAUSEN, Directeur des Birpi, *Guide d'application de la Convention de Paris pour la protection de la propriété industrielle*, Genève, 1969, p. 88.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 3 DECEMBER 1974

Voorzitter : Ridder J. Rutsaert

Raadsheer-rapporteur : de h. A. Meeùs

Eerste advocaat-generaal : de h. F. Dumon

Advocaat : mr. J. Leclef

Verkeer—Artt. 92 en 118 Verkeersreglement—Verkeersteken—Aangebracht door een niet tot de wettelijk daartoe bevoegde overheden behorende persoon.

Eiser tot cassatie heeft op de openbare weg een verkeersteken nr. 33 "Stationeverbod" doen plaatsen met de vermelding "privaat 50 frank per uur, minimum 50 frank Parking".

Op grond van de overweging dat die vermelding in de geest van diegene die ze liet aanbrengen, enkel en alleen de betekenis van dit teken nader moest bepalen en het bijgevolg daardoor de eigenschap van een bij het verkeersreglement voorgeschreven verkeersteken niet kon verliezen, heeft de rechter wettelijk beslist dat het teken als een door voormeld reglement voorgeschreven verkeersteken beschouwd kon worden.

Voor het bestaan van de overtreding van art. 118 Verkeersreglement is niet vereist dat de dader weggebruiker is.

Brachfeld

Gelet op het bestreden vonnis, op 1 maart 1974 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Antwerpen ;

I. Op de voorziening van Brachfeld Jozef, beklaagde :

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, 118 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 870 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis eiser tot een geldboete van 20 frank veroordeelt om de reden dat eiser, weggebruiker zijnde, buiten de bij artikel 118 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 en artikel 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer uitdrukkelijk bedoelde gevallen, de bij het wegverkeersreglement voorgeschreven tekens op de openbare weg heeft aangebracht wanneer hij niet tot de wettelijk daartoe bevoegde overheden behoorde,

terwijl 1) het bord waarvan de aanwezigheid werd vastgesteld door de politie van het verkeer van de stad Antwerpen in haar proces-verbaal nr. 2741 van 13 juni 1972 geen verkeersteken is voorgeschreven door een koninklijk besluit tot coördinatie van 26 maart 1968 en evenmin dus een verkeersteken is dat niet zou kunnen worden geplaatst zonder overtreding van artikel 118, lid 1, van dit koninklijk besluit ; het verbodsteken 33 inderdaad alleen bestaat uit een rode cirkel gedwarst door een rode streep binnenin blauw geverfd, waarbij hoogstens

een vermelding tot beperking van het verbod in de tijd kan worden aangebracht of een uitzondering voor sommige categorieën van voertuigen mag worden aangeduid, hetzij in de rode rand van het teken, hetzij op een speciaal bord, onderaan het teken aangebracht ; het teken waarvan de aanwezigheid door de politie werd vastgesteld aan deze beschrijving niet beantwoordt ; het geen verkeersteken is voorgeschreven door het koninklijk besluit tot coördinatie van 26 maart 1968 ; de strafwet limitatief dient toegepast te worden ; de uitbreiding van het verbod gesteld door artikel 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer en artikel 118, lid 1, van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 tot het gebruik van andere tekens dan deze voorgeschreven en beschreven in dit koninklijk besluit dus niet toelaatbaar is ; de eerste vereiste voor het bestaan van het misdrijf, eiser door het vonnis ten laste gelegd, dus niet bestaat vermits geen gebruik werd gemaakt van de aldus op beperkte wijze aangeduide verkeerstekens ;

2) de uitspraak waarbij het vonnis oordeelt dat de aangebrachte bordes onder toepassing vallen van de strafwet onvoldoende of zelfs helemaal niet gemotiveerd is ; het vonnis overweegt dat "de vermelding op het bord, in de geest van degene die ze liet aanbrengen, enkel en alleen de betekenis van dit teken nader moest bepalen en het bijgevolg daardoor de eigenschap van een bij het verkeersreglement voorgeschreven verkeersteken niet kon verliezen" terwijl het in strafrecht niet gaat om intenties of bedoelingen te straffen, doch integendeel om klaar en duidelijk bewezen feiten en het vonnis zich niende bezig te houden met wat "in de geest" van eiser is opgegaan, doch zich diende te houden aan de uit het dossier blijkende feiten :

Overwegende dat het vonnis eiser veroordeelt wegens inbreuk op artikel 118, lid 1, van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer om "weggebruiker zijnde, buiten de bij dit reglement uitdrukkelijk bedoelde gevallen, de bij dit laatste voorgeschreven verkeersteken op de openbare weg te hebben aangebracht wanneer hij niet tot de wettelijk daartoe bevoegde overheden behoorde" ;

Dat het vonnis vaststelt dat eiser op de openbare weg een verkeersteken nr. 33 "Stationeverbod" heeft doen plaatsen met vermelding "privaat 50 frank per uur, minimum 50 frank Parking" ;

Dat het vonnis beschouwt "dat deze vermelding, in de geest van diegene die ze liet aanbrengen, enkel en alleen de betekenis van dit teken nader moest bepalen en het bijgevolg daardoor de eigenschap van een bij het wegverkeersreglement voorgeschreven verkeersteken niet kon verliezen" ;

Overwegende dat artikel 92 van voormeld koninklijk besluit van 14 maart 1968 bepaalt dat "de betekenis van een verkeersteken langs de weg kan worden aangevuld, nader bepaald of beperkt door een aanduiding in 't wit, hetzij op het teken, hetzij op een onder het teken te bevestigende rechthoekig bord met blauwe achtergrond" ;

Overwegende derhalve dat het vonnis wettelijk heeft beslist, op grond van bovenaangehaalde beschouwing, dat het door eiser geplaatste teken als een door voormeld re-

glement voorgeschreven verkeersteken kon beschouwd worden ;

Overwegende dat, in strijd met hetgeen het middel aanvoert, het vonnis geenszins melding maakt van een verkeersteken "voorgeschreven door een koninklijk besluit tot coördinatie van 26 maart 1968", maar het artikel vermeldt waarbij de op de telastlegging gestelde straf wordt bepaald, met name artikel 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer waarvan de tekst werd vastgesteld bij het koninklijk besluit tot coördinatie van 16 maart 1968 ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, 118 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 870 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis eiser veroordeelt wegens de hem te laste gelegde feiten,

terwijl het bord niet op de openbare weg werd geplaatst, de eerste rechter zeer terecht vaststelde dat de speciale constructie van de inham voor de building CBS, Schupstraat 1, wel op private eigendom is aangebracht ; het omstreden bord juist aangebracht werd op deze private eigendom ; de speciale constructie van de rijbaan in de Schupstraat bovendien niet op zulke wijze is aangebracht dat deze privaatweg voor het openbaar verkeer is opengesteld ; niet alleen mag worden verwezen naar de speciale situatie van deze inham door eiser aangebracht om er een privé-parking op aan te brengen, doch ook op de speciale vloerbekleding ervan die volkomen verschilt van de eigenlijke rijbaan, aangelegd op het openbaar domein ; overeenkomstig de meest recente rechtspraak inderdaad dient te worden aangenomen dat het enige ter zake dienende en verhelderende criterium is "na te gaan of de bedoelde weg voorbehouden is aan een bepaalde categorie weggebruikers of niet" ; te weten of bedoelde weg (in feite gaat het hier niet over een weg doch over een inrit of aanrit) aan een bepaalde categorie weggebruikers is voorbehouden of niet precies afhankelijk is van de tekens die door de eigenaar van deze weg, inrit of parking aldaar worden aangebracht ; deze parking bovendien heel wat minder toegankelijk is voor het openbaar verkeer dan het havengebied of andere parkings zoals deze bijvoorbeeld van grootwarenhuizen ; in de haven bovendien geen tekens zijn aangebracht doch alleen een gemeentelijk reglement werd uitgevaardigd ; de al of niet feitelijke toegankelijkheid van bepaalde ruimten aan eenieder, op zichzelf niet volstaat om al de feitelijke toegankelijke ruimten als openbare weg te betitelen, vallende onder toepassing van de wet betreffende de politie over het wegverkeer ;

Overwegende dat het vonnis erop wijst dat uit het strafrechtelijk onderzoek en uit de processen-verbaal van de politie blijkt dat de plaats waar het verkeersteken werd aangebracht, rechts van een verkeerseiland, op geen enkele manier als privaat terrein gesignaleerd werd ; dat de door de politie opgestelde schets aantoonde dat het verkeer rond bedoeld verkeerseiland voor iedereen openstaat en de door eiser voorgebrachte foto's evenmin aan-

tonen dat deze plaats slechts aan een bepaalde categorie weggebruikers zou zijn voorbehouden ; dat bijgevolg deze plaats deel uitmaakt van de openbare weg en de omstandigheid dat zij aan een particulier persoon zou toebehoren niet van die aard is dat zij het openbaar kenmerk ervan in de zin van artikel 1 van het wegverkeersreglement uitsluit ;

Overwegende dat het vonnis zijn beslissing dat het verkeersteken op de openbare weg werd geplaatst aldus wettelijk rechtvaardigt ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, 118 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 870 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis eiser schuldig verklaart aan de hem te laste gelegde feiten,

terwijl de derde vereiste gesteld om eiser te kunnen veroordelen wegens inbreuk op de kwestieuze wetsartikelen niet vervuld is ; dat eiser inderdaad ter gelegenheid van het plaatsen van deze borden niet opgetreden is als weggebruiker ; de motieven waarmede het vonnis oordeelt dat eiser wel als weggebruiker is opgetreden duister en onvoldoende zijn ; artikel 8, van het wegverkeersreglement waarnaar het vonnis verwijst, juist vereist dat de hindernissen voortkomen van de openbare weg en schade veroorzaken aan een voorwerp of een persoon die zich eveneens op de openbare weg bevindt, eiser stelde dat hij evenmin als de eigenaar van een woning die op zijn deur een bord aanbrengt "private eigendom" of zelfs een vermelding "gelieve voor deze deur niet te parkeren", door het louter plaatsen van een bord dat niet eens beantwoordt aan de beschrijving van de verkeersborden voorgeschreven door de wet betreffende de politie over het wegverkeer, een daad van weggebruiker stelde doch uitsluitend handelde in hoedanigheid van individu ; in hoofddeorde mag worden gezegd dat het vonnis dit middel niet heeft beantwoord alleszins zulks heeft gedaan op dubbelzinnige en duistere wijze ;

Overwegende dat, in verband met de in het middel aangehaalde conclusie van eiser, het vonnis beschouwt "dat het verbod, opgelegd door artikel 118, lid 1, van het koninklijk besluit van 14 maart 1968, een verbod is in het belang van het wegverkeer in het algemeen en het iedereen betreft die, zonder tot de wettelijk daartoe bevoegde overheden te behoren, hetzij rechtstreeks hetzij onrechtstreeks, buiten de bij het wegverkeersreglement uitdrukkelijk bedoelde gevallen, van de openbare weg gebruik maakt om, door middel van de voorgeschreven verkeerstekens, het verkeer op de openbare weg te regelen" en vaststelt dat ten deze het verkeersteken in opdracht van eiser werd aangebracht ; dat het vonnis aldus aan de vormvereiste van artikel 97 van de Grondwet voldoet en het middel in dit opzicht feitelijke grondslag mist ;

Overwegende dat voor het bestaan van de overtreding van artikel 118 van het wegverkeersreglement niet vereist is dat de dader weggebruiker zou zijn ;

Dat derhalve het middel, in zoverre het stelt dat het vonnis niet wettelijk heeft kunnen beslissen dat eiser een

weggebruiker was, niet ontvankelijk is wegens het ontbreken van belang;

Overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. Op de voorziening van de naamloze vennootschap "Ch. Brachfeld & Sons", civielrechtelijk aansprakelijke partij;

Overwegende dat uit geen stuk waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat de voorziening betekend werd aan het openbaar ministerie tegen wie zij is gericht;

Dat zij mitsdien niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 10 FEBRUARI 1975

Voorzitter: ridder Rutsaert

Raadsheer-rapporteur: de h. de Vreese

Eerste advocaat-generaal: de h. Dumon

Advocaten: mrs. G. van Hecke en A. Houtekier

Echtscheiding—Uitkering van art. 301 B.W.—Intrekking wegens wijzigingen in de inkomsten van schuldenaar—Onwettelijk.

Art. 301 B.W. wordt geschorven door de rechter die oordeelt dat de intrekking van de in dat artikel bedoelde uitkering tot onderhoud wegens wijzigingen in de inkomsten van de schuldenaar toegelaten is.

L. t/ T.

Gelet op het bestreden vonnis, op 22 maart 1974 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven;

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het vonnis, recht sprekende over een verzoek tot afschaffing van een op grond van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek door de schuldige echtgenoot verschuldigde uitkering, verzoek dat gegrond was op het feit dat verweerder beweerde niet meer bij machte te zijn het verschuldigde onderhoudsgeld te betalen, beslist dat zo het bedoelde onderhoudsgeld principieel onveranderlijk is en slechts kan ingetrokken worden wanneer het niet meer nodig is, "er zich nochtans uitzonderlijke gevallen kunnen voordoen bij welke het menselijk aspect van de zaak, de billijkheid of een louter feitelijke toestand de voortzetting van de verplichting tot uitkering van een onderhoudsgeld, die 'de facto' onmogelijk geworden is, uitsluiten" en een heropening van de debatten beveelt om te onderzoeken of vermelde uitzonderlijke omstandigheden aanwezig zijn,

terwijl de op grond van artikel 301 verschuldigde uitkering alleen kan worden ingetrokken ingeval zij niet meer nodig is, zodat een wijziging in de inkomsten van de schuldenaar zonder gevolg moet blijven;

Overwegende dat artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de bij dit artikel ingestelde uitkering tot levensonderhoud kan worden ingetrokken ingeval zij niet meer nodig is;

Overwegende dat, nu de wetgever de intrekking enkel toestaat in geval de uitkering "niet meer nodig is", uit deze uitdrukkelijke en ondubbelzinnige wettekst voortvloeit dat de intrekking om andere redenen en namelijk wegens wijzigingen in de inkomsten van de schuldenaar, niet toegelaten is;

Overwegende dat het vonnis oordeelt "dat zich uitzonderlijke gevallen kunnen voordoen waarbij het menselijk aspect van de zaak, de billijkheid, of een louter feitelijke toestand de voortzetting van de verplichting tot uitkering 'die de facto onmogelijk geworden is' uitsluiten" en de heropening van de debatten beveelt ten einde de partijen in de mogelijkheid te stellen bewijsstukken over te leggen "aangaande de weerslag van de arbeidsongeschiktheid van verweerder op zijn inkomsten en over de hoegrootheid van zijn andere inkomsten";

Overwegende dat daaruit blijkt dat de rechtbank oordeelt dat de intrekking van een op grond van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek toegekende uitkering tot onderhoud, wegens wijzigingen in de inkomsten van de schuldenaar toegelaten is;

Dat het arrest door aldus te beslissen voormeld artikel 301 schendt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, zitting houdend in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 7 FEBRUARI 1975

Voorzitter: de h. Delahaye

Raadsheer-rapporteur: de h. Gerniers

Advocaat-generaal: de h. Colard

Advocaten: mrs. A. Houtekier en P. Ansiaux

Architect—Tucht—Onderzoek van klachten door het bureau van de raad van de Orde van Architecten.

Luidens art. 23 van de Wet van 26 juni 1963 tot instelling van de Orde van Architecten, onderzoekt het bureau van de raad van de Orde de klachten die ingediend worden tegen de personen die onder hem ressorteren en verwijst het, zo nodig, het geval naar de raad.

Het bureau vermag niet een lid van de raad te belasten met het onderzoek van een klacht.

Maes t/ Orde van Architecten

Gelet op de bestreden beslissing, op 12 maart 1974 gewezen door de Raad van beroep met het Nederlands als voertaal van de Orde van architecten;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 14, 23 van de wet van 26 juni 1963 tot oprichting van een Orde van architecten, 25 en 107 van de Grondwet en van het algemeen rechtsbeginsel van de eerbied voor de rechten van de verdediging,

doordat de beslissing aan eiser als tuchtstraf zes maand schorsing oplegt en zijn verweer betreffende de nietigheid van de rechtspleging verwerpt om de reden dat, naar luid van artikel 46 van het huishoudelijk reglement, het bureau een lid van de raad of de rechtskundige bijzitter kan aanstellen als verslaggever voor het onderzoek, in welk geval de verslaggever dezelfde opdracht en dezelfde machten heeft als het bureau; dat derhalve eiser regelmatig voor de verslaggever Langaskens verschenen is; dat deze ook in dezelfde omstandigheden de familie Stoop gehoord heeft en dat het debat voor de raad onvoorwaardelijk aanvaard werd,

terwijl, eerste onderdeel, het bureau van de raad van de Orde verplicht bestaat uit de verkozen voorzitter, ondervoorzitter, secretaris samen met de bijzitter en dit bureau als dusdanig de klacht tegen eiser had moeten onderzoeken; dat het door de verslaggever alleen gevoerde onderzoek en namelijk de ondervraging van eiser en van de familie Stoop derhalve niet regelmatig is en een schending uitmaakt van de rechten van de verdediging (schending van de artikelen 14 en 23 van de wet van 23 juni 1963 en van voormeld algemeen rechtsbeginsel),

tweede onderdeel, de administratieve en rechterlijke organen gehouden zijn de hun door de wet toegekende bevoegdheden zelf uit te oefenen en opdracht van macht, behalve uitdrukkelijk voorzien, niet toegelaten is; dat deze regel tot de openbare orde behoort zodat eiser gerechtigd was dit middel voor de raad van beroep in te roepen (schending van artikel 25 van de Grondwet),

derde onderdeel, artikel 46 van het huishoudelijk reglement van de raad van de Orde, dat voorziet dat het bureau zijn macht en bevoegdheid aan een verslaggever kan opdragen, onwettelijk is en de rechters dit besluit niet mogen toepassen (schending van artikel 107 van de Grondwet);

Overwegende dat de beslissing naar het door het bureau uitgevoerd onderzoek verwijst en op dat onderzoek steunt;

Overwegende dat luidens artikel 23 van de wet van 26 juni 1963 tot instelling van de Orde van architecten, het bureau van de raad de klachten onderzoekt welke ingediend werden tegen de personen die onder hem resorteren en, zo nodig, het geval naar de raad verwijst;

Overwegende dat het bureau van de Raad van de Orde van architecten slechts de bevoegdheid heeft die hem door de Grondwet of de wet is toegewezen en die bevoegdheid moet uitoefenen op de wijze die door de Grondwet of de wet is voorgeschreven;

Dat, behoudens andersluidende bepaling van de wetgever, delegatie van bevoegdheid niet toegelaten is;

Overwegende dat, bij gebrek aan enige wetsbepaling die hem daartoe machtiging verleende, het bureau van de raad niet vermocht een lid van de raad te gelasten met het onderzoek van de tegen eiser ingediende klacht;

Dat het artikel 46 van het huishoudelijk reglement, waarop de beslissing steunt, niet wettelijk is en derhalve niet mocht worden toegepast en het middel gegrond is;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de andere middelen, welke tot geen ruimere cassatie kunnen leiden;

Vernietigt de bestreden beslissing;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat erover door het college van verwijzing zal worden beslist;

Verwijst de zaak naar de anders samengestelde raad van beroep met het Nederlands als voertaal van de Orde van architecten.

NOOT—Zie betreffende het onderzoek door het bureau: A. DELVAUX, *Traité juridique des bâtisseurs*, 2e uitg., nr. 248, blz. 430.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 23 JANUARI 1975

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-rapporteur: de h. Closon

Procureur-generaal: de h. Delange

Geding—Hoger beroep—Van ambtswege niet ontvankelijk verklaard zonder voorafgaande heropening van het debat—Onwettelijkheid.

Art. 774, lid 2, Ger.W. wordt geschonden door het arrest dat, zonder vooraf de heropening van het debat te bevelen, ambtsshalve een hoger beroep niet ontvankelijk verklaart (ten deze op grond dat door een gemeente hoger beroep was ingesteld zonder dat het schepencollege daartoe door de gemeenteraad was gemachtigd).

Gemeente Buissonville t/ Henrard e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 9 januari 1974 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 774 van het Gerechtelijk Wetboek en 148 van de gemeentewet van 30 maart 1836 (genoemd artikel 148 gewijzigd bij de wet van 30 december 1887, artikel 30),

doordat het arrest, dat het middel ambtshalve opwerpt, het hoger beroep door eiseres ingesteld tegen het vonnis van 25 april 1973 niet ontvankelijk verklaart, op grond dat enkel een beslissing van het schepencollege houdende de machtiging om hoger beroep in te stellen, overgelegd wordt en dat gemeld college daartoe door de gemeenteraad moest gemachtigd worden,

terwijl, eerste onderdeel, de rechter de heropening van de debatten moet bevelen alvorens de vordering op grond van een exceptie die de partijen voor hem niet hadden ingeroepen, af te wijzen; elke partij door een verhaal uit te oefenen dienaangaande eiseres wordt en, bij gebrek aan heropening van de debatten, het arrest niet wettelijk uitgesproken is (schending van artikel 774 van het Gerechtelijk Wetboek);

tweede onderdeel, aangezien ze ingesteld werd in het belang van de gemeenten alleen, de formaliteit van de machtiging niet van openbare orde is en de feitenrech-

ters derhalve, bij gebrek aan machtiging een rechtsvordering niet ambtshalve niet ontvankelijk mogen verklaren (schending van artikel 148 van de gemeentewet gewijzigd zoals in het middel gezegd is) :

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat, luidens artikel 774, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek, de rechter de heropening van de debatten moet bevelen alvorens de vordering geheel of gedeeltelijk af te wijzen op grond van een exceptie die de partijen voor hem niet hadden ingeroepen ; dat die dwingende bepaling het algemeen beginsel van de eerbiediging van het recht van de verdediging wil beveiligen ;

Overwegende dat, na erop gewezen te hebben dat eiseres enkel een uittreksel uit de beraadslagingen van het schepencollege, houdende machtiging om hoger beroep in te stellen overgelegd heeft, dat, wanneer een gemeente in eerste aanleg in het ongelijk gesteld wordt en de zaak in hoger beroep brengt, het schepencollege gemachtigd moet worden door de gemeenteraad en dat dergelijke machtiging ontbreekt, het arrest beslist dat die nalatigheid de niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep meebrengt ;

Overwegende dat uit de regelmatig aan het Hof voorgelegde processtukken blijkt dat die exceptie door de geïntimeerden, thans verweerders, voor het hof van beroep niet ingeroepen was ;

Overwegende dat door ambtshalve de niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep op te werpen zonder voorafgaandelijk de heropening van de debatten te bevelen, het arrest artikel 774, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek geschonden heeft ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist ;

Verwijst de zaak naar het hof van beroep te Brussel.

NOOT—Zie Cass., 16 oktober 1974, R.W., 1974-75, en de in de noot geciteerde arresten, alsmede Cass., 21 september 1973, Arr. Cass., 1974, 70, Pas. 1974, I, 62.

HOF VAN CASSATIE

1^e KAMER — 14 FEBRUARI 1975

Eerste voorzitter : de h. Louveaux

Raadsheer-rapporteur : de h. de Vreese

Advocaat-generaal : de h. Tillekaerts

Advocaat : mr. R. Bützler

Echtscheiding—Uitkering van art. 301 B.W.—Intrekking ingeval ze niet meer nodig is—Ten gevolge van een buitenechtelijke verhouding.

Opdat de bij art. 301 B.W. bedoelde uitkering niet meer nodig zou zijn, is vereist doch voldoende, dat de echtgenoot die ze geniet voortaan, zonder de hulp van

de uitkering, zijn bestaan op dezelfde wijze verzekerd ziet als tijdens het huwelijksleven.

De openbare orde verzet er zich niet tegen dat de rechter, om uit te maken of de uitkering nog nodig is, de feitelijk verbeterde financiële toestand van de echtgenoot die de uitkering geniet in acht neemt, ook wanneer die verbetering het gevolg is van een buitenechtelijke verhouding.

D. t/ A.

Gelet op het bestreden vonnis door de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven in hoger beroep gewezen op 30 januari 1974 en niet op 13 januari 1974 zoals bij verschrijving in het verzoekschrift tot cassatie en in het exploit van betekening wordt vermeld ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 301 van het Burgerlijk Wetboek, 6 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis beslist dat eiser gehouden blijft het alimentatiegeld op basis van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek a rato van 2.000 frank per maand aan verweerster te betalen, op grond van de motivering "dat het concubinaat geen wettelijke oorzaak uitmaakt om in rechte, een verrijking of verarming te rechtvaardigen ; in rechte het concubinaat niet als reden kan worden aangenomen om een overeenkomstig voormeld artikel 301 toegestaan onderhoudsgeld als niet meer nodig zijnde af te schaffen ; juridisch het concubinaat geen rechtszekerheid verschafft, zoals een nieuw huwelijk, en geen recht op onderhoud verleent ; de eerste rechter ten onrechte het concubinaat van appellante (thans verweerster) in aanmerking nam als reden om het onderhoudsgeld voor deze partij af te schaffen ; hierdoor én het indemnitaire én het vergoedend karakter van het onderhoudsgeld werden miskend ; de echtgenoot immers geen rechten op onderhoud uit het concubinaat put ; hem bovendien op deze wijze het recht op schadevergoeding wordt ontnomen dat hij ingevolge het verlies van zijn vroegere status bezat" ;

terwijl, eerste onderdeel, luidens artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek het onderhoudsgeld kan afgeschaft worden wanneer het niet meer nodig is, en deze wettekst geenszins onderscheid maakt tussen de redenen die de toestand van behoeftigheid van een der partijen doen ophouden zodat het vonnis door te beslissen dat het concubinaat niet als reden kan worden aangenomen om een overeenkomstig dat artikel toegestaan onderhoudsgeld als niet meer nodig zijnde af te schaffen, een voorwaarde aan deze wettekst toevoegt, waardoor het hem schendt,

tweede onderdeel, door algemeen te oordelen dat het concubinaat niet als reden kan aangenomen worden om een overeenkomstig artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek toegestaan onderhoudsgeld als niet meer nodig zijnde af te schaffen, aldus nalatende de ten deze specifieke gevolgen van dit concubinaat te toetsen aan de toestand die zich in concreto stelde, het vonnis de regel van artikel 6 van het Gerechtelijk Wetboek miskent,

derde onderdeel, om de reeds in het tweede onderdeel uiteengezette reden, het vonnis elke controle over de wettelijkheid van zijn motivering onmogelijk maakt, waaruit de schending volgt van het artikel 97 van de Grondwet :

Overwegende dat artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de bij dit artikel ingestelde uitkering kan worden ingetrokken "ingeval zij niet meer nodig is";

Overwegende dat, opdat de uitkering niet meer zou nodig zijn, vereist is doch volstaat dat de echtgenoot die ze geniet voortaan, zonder de hulp van de uitkering, zijn bestaan op dezelfde wijze verzekerd ziet als tijdens het huwelijksleven;

Overwegende dat de openbare orde er zich niet tegen verzet dat de rechter, om uit te maken of de uitkering nog nodig is, de feitelijk verbeterde financiële toestand van de echtgenoot die de uitkering geniet in acht neemt, ook wanneer die verbetering het gevolg is van een buitenechtelijke verhouding;

Dat de rechter die vaststelt dat de aan de echtgenote toegekende uitkering niet meer nodig is ingevolge haar verbeterde financiële toestand en de uitkering op grond van artikel 301, laatste zinsnede, intrekt, ook al is die verbetering het gevolg van een buitenechtelijke verhouding, geen vordering toekent die op een ongeoorloofde oorzaak is gegrond;

Overwegende dat het vonnis, door om de in het middel aangehaalde principiële redenen te weigeren de uitkering als niet meer nodig in te trekken, artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek schendt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis doch alleen in zoverre het eiser gehouden verklaart de uitkering op basis van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek verder te betalen en in zoverre het uitspraak doet over de kosten;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, zitting houdend in hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e KAMER - 15 JANUARI 1975

Voorzitter : de h. Van der Haegen

Raadsheren : de hh. de Smedt (rapporteur) en Vossen

Substituut-procureur-generaal : de h. Dubois

Advocaten : mrs. M. Denys en M. De Kock

Stedebouw en ruimtelijke ordening—Herstel van de plaats in de vorige toestand—Benadeelde derde—Burgerlijke partij—Rechtstreeks herstel.

Een derde benadeelde kan als burgerlijke partij voor de rechtbank eisen dat de plaats in de vorige staat wordt hersteld, wanneer de administratie zich ervan heeft onthouden een van de drie vormen van herstel, zoals in artikel 65 van de Wet van 29 maart 1962 omschreven, te vorderen.

De omzetting van een noodweg tot agrarische doeleinden in een weg die toegang dient te verstrekken tot een kampeerterrein en een chalet, beide wederrechtelijk opgetrokken, heeft een toenemende belasting van het

erf van de burgerlijke partij tot gevolg; het herstel van de toestand die zou hebben blijven bestaan indien het onrechtmatig handelen geen doorgang had gevonden, impliceert de afbraak van de wederrechtelijk opgetrokken gebouwen.

O.M. en De Becker t/ Gillekens

Op strafgebied

Overwegende dat Gillekens Henri wordt vervolgd ter zake van : te Neerijse, sedert 1 november 1970 "tot heden", dit is tot de datum van de dagvaarding, te weten 26 maart 1973, inbreuk te hebben gepleegd op de wet betreffende de bebouwing, en op de wet op het kamperen;

Ad I : Inbreuk op de wet betreffende de bebouwing

Overwegende dat beklagde ten laste wordt gelegd te Neerijse, zonder voorafgaande vergunning van het college van burgemeester en schepenen, een houten gebouw te hebben opgericht en in stand gehouden, ter zake zg. sanitaire gebouwen;

Overwegende dat beklagde zich desaangaand ten onrechte beroept op een beweerde toelating hem deswege door de toenmalige burgemeester van Neerijse verleend;

Dat de "toelating" waarvan sprake (stuk 12), in feite een vergunning betreft om een terrein als kampeerterrein aan te wenden; dat, waar in artikel 6 van bewust besluit wordt vermeld dat "deze vergunning bepaalt dat de sanitaire gebouwen in verplaatsbaar materiaal opgericht zullen worden", deze bepaling, welke alleen maar een voorwaarde bepaalt voor de gegeven toelating ter aanwending van het terrein, in geen geval gelijk te stellen is met welke bouwvergunning ook, voor het afleveren waarvan de burgemeester als zodanig en alleen optredend trouwens geen enkele bevoegdheid bezit; dat het bovendien volstaat kennis te nemen van de in het besluit vermelde termen van de aanvraag ("om vergunning te bekomen bedoeld terrein als kampeerterrein aan te wenden") om uit te sluiten dat hierbij sprake was van enige bouwtoelating; dat de huidige burgemeester van Neerijse zelf bevestigde dat Gillekens van de gemeente geen toelating voor het optrekken van een gebouw heeft bekomen (stuk 11);

Overwegende dat er aldus geen sprake van kan zijn dat Gillekens "in de waan mocht verkeren" dat de vergunning om een kampeerterrein op te richten, tevens een toelating voor het oprichten van "sanitaire gebouwen" inhield, nog minder dat hij zich in een geval van "onoverwinnelijke dwaling" bevond, waar het opschrift van het door hem ingeroepen besluit vermeldde: "Vergunning om een terrein als kampeerterrein aan te wenden (K.B. van 23 december 1954)", hierbij alle misverstand uitschakelend;

Overwegende dat het eerste feit beklagde verweten, derhalve bewezen is gebleven door het onderzoek vóór het Hof gedaan;

(...)

Op civielrechtelijk gebied

Overwegende dat de burgerlijke eis ertoe strekt de bevestiging te bekomen van het door de eerste rechter be-

volen herstel van de plaats in de vorgie staat, namelijk door wegneming van het wederrechtelijk opgetrokken chalet, binnen een periode van drie maanden ;

1. Overwegende dat Gillekens ten onrechte de *onontvankelijkheid* van deze eis opwerpt ;

Overwegende dat de eis van de burgerlijke partij steunt op artikel 21 van de Wet van 22 december 1970 tot wijziging van artikel 65 van de Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw ;

Overwegende dat beklagde hiertegen opwerpt, dat dezelfde wetsbepaling zegt dat "de rechten van de burgerlijke partij in geval van rechtstreeks herstel, beperkt zijn tot de door de bevoegde overheid gekozen wijze van herstel, onverminderd het recht om vergoeding van schade te eisen van de veroordeelde", zodat bij ontstentenis van vordering tot herstel door de bevoegde overheid, zoals ter zake, de burgerlijke partij geen dergelijke eis zou kunnen stellen, haar rechten beperkt zijnde tot het gebeurlijk vorderen van vergoeding voor bewezen schade ;

Overwegende dat vooreerst op te merken valt dat artikel 65, § 1, voornoemd, de rechten van de burgerlijke partij beperkt tot de door de bevoegde overheid *gekozen* wijze van herstel ;

Dat in onderhavig geval, de bevoegde overheid geen keuze van wijze van herstel heeft gedaan, het Bestuur van Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening in zijn laatste brief van 9 april 1973 hebbende medegedeeld dat "deze zaak nog enige tijd in beraad gehouden wordt" (stuk 45) ;

Dat hieruit zou volgen dat de rechten van de burgerlijke partij door de willekeur van het Bestuur in bedwang zouden kunnen worden gehouden, zodat dient te worden nagegaan welke de rechten van deze burgerlijke partij zijn, wanneer het Bestuur, zoals ter zake, geen beslissing neemt of wenst te nemen ;

Overwegende dat, terwijl vóór de Wet van 22 december 1970, de enige wijze van herstel bestond in de afbraak, die door de rechter, zelfs van ambtswege uit te spreken was, de Wet van 22 december 1970 tot wijziging van de artikelen 65 en 67 van de organieke wet het stelsel van herstel volledig wijzigde, de rechter nu het herstel nog slechts kunnde bevelen op verzoek van de gemachtigde ambtenaar van stedenbouw of/en van het college van burgemeester en schepenen, bedoelde bestuurlijke overheden de keuze hebben tussen drie wijzen van herstel zoals in artikel 65, § 1, omschreven ;

Overwegende dat, indien de door het Bestuur *gekozen* wijze van herstel de rechten van de door de inbreuk benadeelde partij aldus inderdaad beperkt, deze laatste integendeel het herstel van de plaats in de vorige staat wel kan vorderen, wanneer het Bestuur zich onthouden heeft een van de drie vormen van herstel te vragen ;

Overwegende inderdaad, dat de bespreking van het wetsontwerp inhoudende wijziging van artikel 65, vooreerst het standpunt van de Regering als volgt toelichtte :

"De Regering heeft ook gemeend dat de rechten van een persoon die zich burgerlijke partij stelt, dienen te worden beperkt tot het advies van de overheden omtrent het herstel van de plaats in de vorige staat. Om te voorkomen dat de door de derde geleden schade ten dele onvergoed blijft, geldt die beperking, onverminderd de eventuele schadeloosstelling van die derde" (*Parl. Besch. Senaat*, 1968-69, nr. 559, p. 50) ;

Dat de oorspronkelijk ontworpen wettekst dan ook desaanvaardig sub artikel 65, § 1, tweede lid, luidde :

"In voorkomend geval kan de rechtbank, met behoorlijke beperking van de rechten der burgerlijke partij tot de door de bevoegde overheid gedane keuze, en onverminderd het recht om vergoeding van schade te eisen van de overtreder, de mogelijkheid verlenen om de door de gemachtigde ambtenaar of het college van burgemeester en schepenen opgelegde voorwaarden binnen dezelfde termijn uit te voeren" (*ib.*, p. 74) ;

Overwegende echter, dat naar aanleiding van de parlementaire besprekingen voor de verenigde commissies, de rapporteurs een uitdrukkelijke wijziging dientenoverstaan te kennen gaf, waar zijn verslag aanhaalt :

"Uw Commissies antwoorden bevestigend op de vraag, of een derde benadeelde voor de rechtbank kan eisen dat de plaats in de vorige staat wordt hersteld, wanneer de administratie zich ervan heeft *onthouden* een van de drie vormen van herstel te vorderen." (*Parl. Besch., Senaat*, 1969-70, nr. 525, p. 66) ;

Dat hij eraan toevoegde dat "in de tekst verschillende formele wijzigingen worden aangebracht om (deze) nadere stellingnemingen beter tot uiting te doen komen" (*ib.*) ;

Dat aldus inderdaad in de nieuwe en later ongewijzigd goedgekeurde tekst van artikel 65, § 1, nadat de drie wijzen van herstel werden bepaald, een nieuwe bepaling werd ingelast luidende : "De rechten van de burgerlijke partij zijn in geval van rechtstreeks herstel beperkt tot de door de bevoegde overheid gekozen wijze van herstel, onverminderd het recht om vergoeding van schade te eisen van de veroordeelde" ;

Overwegende dat uit dit alles volgt, dat de burgerlijke partij, bij ontstentenis van een door de administratie gedane keuze van vorm van herstel, als derde benadeelde voor de rechtbank kan eisen dat de plaats in de vorige staat wordt hersteld ;

Dat de eis van de burgerlijke partij De Becker ter zake ontvankelijk is ;

2. Overwegende dat even ten onrechte Gillekens de *gegrondheid* van de eis betwist ;

Overwegende dat reeds bij hun eerste klacht op 1 oktober 1971, door de burgerlijke partijen De Becker-Meeus verwezen werd naar de Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw ; dat zij bij hun burgerlijke-partijstelling voor de onderzoeksrechter op 15 februari 1972 naar dezelfde wetsbepaling verwezen ;

Dat de burgerlijke partijen terecht doen gelden, en niet betwist wordt, dat waar Gillekens aanvankelijk een recht van noodweg heeft bekomen over een aantal naburige eigendommen, waaronder dit toebehorende aan de burgerlijke partijen, welke noodweg toegekend werd voor agrarische doeleinden bij niet tegengesproken vonnis van de Vrederechter te Leuven van 26 januari 1965 zoals bevestigd bij vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven van 5 september 1969, hij nadien in 1970 de exploitatie van zijn onroerend goed voornoemd wijzigde, en overging tot kampeerexploitatie (cfr. o.m. de eigen verklaringen van Gillekens, stukken 11 en 32 strafdossier) ;

Overwegende dat de noodweg tot agrarische doeleinden bekomen aldus werd omgezet in een weg die toegang dient te verstrekken tot het kampeerterrein en het

chalet, beide wederrechtelijk opgetrokken zoals hierboven beslist ;

Dat de burgerlijke partijen desaangaand terecht aanvoeren, dat de bestemming van het naburig landerf aldus gewijzigd een toenemende belasting van het eigendom van de burgerlijke partijen tot gevolg had, en dat de vergoeding van de schade ertoe strekkende de toestand te herstellen die zou hebben blijven bestaan indien het onrechtmatig handelen geen doorgang had gevonden, dit in casu de afbraak van het door Gillekens opgetrokken gebouw impliceert ;

Dat de burgerlijke eis gegrond is, zodat het vonnis desbetreffend eveneens te bevestigen is ; dat nochtans de in het beschikkend gedeelte aangehaalde wijzigingen noodzakelijk zijn, wat het herstel der plaats in de vorige staat betreft ;

Om die redenen,

Het Hof, recht doende na tegenspraak, en in voortzetting van het geding, (...)

Op civielrechtelijk gebied

Bevestigt het bestreden vonnis mits de hierna volgende wijzigingen :

– dat indien door beklagde, binnen de termijn van drie maanden, te rekenen vanaf de dag der betekening van huidig arrest, tot het herstel der plaats in de vorige staat door wegneming van het wederrechtelijk opgetrokken chalet, niet wordt overgegaan, de burgerlijke partijen gerechtigd zijn van ambtswege in de uitvoering ervan te voorzien, de van de afbraak voortkomende materialen en voorwerpen te verkopen, te vervoeren, op te slaan en te vernietigen op een door hen gekozen plaats,

– dat beklagde ertoe gehouden zal zijn alle uitvoeringskosten, verminderd met de opbrengst van de verkoop der materialen en voorwerpen, te vergoeden op vertoon van een staat begroot en invorderbaar verklaard door de Beslagrechter ;

Veroordeelt Gillekens tot de kosten van hoger beroep jegens de burgerlijke partijen.

NOOT—Tegen dit arrest werd cassatieberoep ingesteld.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER – 25 JANUARI 1975

Voorzitter : de h. De Préter

Raadsheren : de hh. Verhegge (rapporteur) en Couckuyt
Advocaat-generaal : de h. Bonte

Advocaten : mrs. Sustronck loco Gits en Beele loco De Jaegere

Onrechtmatige daad—Schade en schadeloosstelling—Begroting met inachtneming van de koopkracht van de frank.

De rechter moet de schadevergoeding op de dag van zijn uitspraak derwijze begroten dat ze voldoende is om het vermogen van de schuldeiser in dezelfde staat te herstellen alsof het geleden verlies niet was geleden.

Om de waarde van die vergoeding te schatten moet bij gebruik maken van de wettelijke munteenheid zoals deze bestaat op het ogenblik waarop hij uitspraak doet.

Dit impliceert dat hij bij de schadebegroting rekening houdt met de werkelijke waarde d.i. met de koopkracht van de frank.

Ter zake vindt art. 1895 B.W. geen toepassing

Dewulf t/ Vanooteghem

(...)

Beide partijen hebben tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep ingesteld tegen de beschikkingen van het vonnis dat op civielrechtelijk gebied op 10 oktober 1973 uitgesproken werd door de Correctionele Rechtbank te Kortrijk.

De rechter moet de schadevergoeding op de dag van zijn uitspraak derwijze begroten dat deze vergoeding voldoende weze om het vermogen van de schuldeiser in dezelfde staat te herstellen alsof het geleden verlies niet zou geleden zijn geweest.

Om de waarde te schatten van deze vergoeding moet de rechter gebruik maken van de wettelijke munteenheid zoals deze bestaat op het ogenblik waarop hij uitspraak doet.

Dit impliceert dat hij bij de schadebegroting rekening houdt met de werkelijke waarde, d.i. met de koopwaarde van de frank. Ter zake vindt artikel 1895 B.W. geen toepassing.

Het staat vast dat deze waarde tussen 23 november 1968 – datum van het ongeval – en heden, progressief is gedaald. Dit blijkt o.m. uit de stijging van de index van de detailprijzen (zie *J.T.*, 1974, 183). Deze index geeft slechts op gedeeltelijke en onvolledige wijze de evolutie weer van de vermindering van de koopkracht van de Belgische frank in het beschouwde tijdsbestek.

De vertraging in de beslechting van de schade is niet te wijten aan een fout van het slachtoffer. Ze is enkel toe te schrijven aan de niet-naleving door de schuldenaar van zijn verplichting het slachtoffer te vergoeden. Hij kon dit doen door het storten van provisionele vergoedingen onder voorbehoud van al zijn rechten.

De vergoedende interesten dekken de economische waardevermindering van het geld niet. Zij dekken alleen de schade spruitende uit de laattijdige betaling van de verschuldigde hoofdsom.

Bij de hierna volgende vaststelling van de schadebedragen die vervallen zijn tot op heden heeft het Hof rekening gehouden met de vermindering van de koopkracht van de frank tot heden. Met een eventuele muntontwaarding vanaf heden mag en kan geen rekening gehouden worden, omdat ze niet voldoende vaststaat, louter hypothetisch is.

Wat de eisen betreft

Evenmin als voor de eerste rechter verstrekt het slachtoffer voor het Hof nadere inlichtingen betreffende de samenstelling van zijn bedrijf. Hij beweert dat hij zelfstandig aannemer is, wat niet wegneemt dat door stukken die hij tot staving van zijn vordering voor de eerste rechter heeft neergelegd, bewezen is dat het belastbaar inkomen dat hij in 1969 genoot, verworven werd als "aannemer-deelgenoot en vennoot".

Eis wegens tijdelijke werkongeschiktheid

Gelet op de duur en de belangrijkheid van deze werkongeschiktheid, dient te worden aanvaard dat ze in elk geval een invloed heeft gehad op het inkomen van het slachtoffer daar waar niet betwist wordt dat het aanemer van bouwwerken is.

Daar waar de gekende belastbare inkomsten slechts aanwijzingen zijn, doch geen voldoende beoordelingselementen, kan de vermogensschade niet mathematisch worden begroot, en dient zij om de redenen door de eerste rechter aangehaald en door het Hof bijgetreden en overgenomen, ex aequo et bono te worden vastgesteld.

Het bedrag van 150.000 frank in hoofdsom voor vergoeding van de materiële schade komt als gepast voor, terwijl de morele schade in hoofdsom zal vergoed zijn, gelet op de opgelopen verwondingen, de bovenvermelde graden en de duur van de tijdelijke werkongeschiktheid, door de toekenning van een bedrag van 50.000 frank, nl. 8.500 frank meer dan door de eerste rechter werd toegekend.

Eis wegens blijvende aantasting van de fysieke integriteit

De eerste rechter heeft oordeelkundig geconcludeerd over de eis tot vergoeding van de materiële en van de morele schade. Het Hof treedt zijn beweegredenen bij, neemt ze over en is van oordeel dat de toegekende schadebedragen op volledige wijze de door het slachtoffer geleden schade vergoeden. Bij de begroting van de vergoeding heeft het Hof rekening gehouden met de voorafbetaling voor wat de schade betreft die vanaf heden wordt ondergaan.

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1^e KAMER – 7 JANUARI 1975

Voorzitter : de h. J. Dinneweth

Rechters : de hh. J. Van Damme en W. Vanbeylen

Openbaar ministerie : de h. A. Smis

Advocaat : mr. J. Claesen

Naam—Voornaam—Keuze door de ouders—Namen die mogen worden gegeven.

Als prerogatief van de ouderlijke macht komt de keuze van de voornamen van hun kind aan de ouders toe.

Het voorschrift van art. 1 van de Wet van 11-21 germinal jaar XI moet naar de geest ervan, te weten het vermijden van belachelijke of onbetamelijke voornamen, worden toegepast.

Nu de gewoonte ingang gevonden heeft andere namen te geven en te aanvaarden dan die van historische personen of die welke op de kalenders ten tijde van de Franse revolutie voorkwamen, mogen met inachtneming van die evolutie voornamen aanvaard worden die niet belachelijk of onbetamelijk zijn.

Decerf

Op 7 oktober 1973 werd te Oostende een dochter geboren uit het huwelijk van verzoekers.

Verzoeker deed op 8 oktober 1973 aangifte dezer ge-

boorte aan de ambtenaar van de burgerlijke stand te Oostende, en verklaarde daarbij de voornamen Dana Dyonisia aan zijn dochter te geven. De voornaam Dana werd door voormelde ambtenaar geweigerd en om die reden, werd verzoeker zedelijk gedwongen, Kathy als eerste voornaam aan bedoeld kind te geven.

Als prerogatief van de ouderlijke macht, behoort de keuze van de voornamen van het kind aan diens ouders toe, zijnde in casu verzoekers (*T.P.R.*, 1964, blz. 238, nr. 12/1e lid ; *R.P.D.B.*, V^o *Nom et prénom*, nr. 266 ; *De Page*, I, 1939, nr. 286, in fine, blz. 350).

Deze keuze werd, in casu, door de ambtenaar van de burgerlijke stand geweigerd, op grond van artikel 1 van de Wet van 11-21 germinal jaar XI, nopens de voornamen, dat slechts die voornamen toelaat welke op de onderscheidene kalenders voorkomen, alsook die van bekende personen uit de oude geschiedenis.

Daarbij werd verzoeker de kans niet geboden te bewijzen dat de door hem, met akkoord van verzoekster, gekozen en aangegeven voornaam Dana aan voormelde wettelijke vereisten kon beantwoorden, en werd hij zedelijk verplicht, de voornaam Kathy te geven.

Eisers blijven zelfs thans in gebreke te bewijzen dat bedoelde voornaam Dana op een kalender voorkomt of tot een bekend persoon uit de oude geschiedenis behoort.

Het aanvaarden van deze voornaam door de ambtenaar van de burgerlijke stand te Ieper en het attest van een Britse proconsul in België, dat in het Verenigd Koninkrijk tegen deze voornaam geen bezwaar zou bestaan, leveren voormeld bewijs niet.

Evenmin bewijzen verzoekers dat Dana, de vervorming zou zijn van een voornaam uit een kalender of van een historisch bekende persoon.

Aldus was de weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand, in casu, strikt wettelijk gerechtvaardigd.

Voormeld voorschrift van de Wet van 11-21 germinal jaar XI dient evenwel niet naar de letter toegepast te worden, doch naar diens geest, te weten het vermijden van belachelijke of onbetamelijke voornamen, zoals ten tijde van de Franse omwenteling, zodat de gewoonte ingang heeft gevonden, andere voornamen te geven en te aanvaarden dan die door voormelde wet voorzien (*Kluyskens, Personen en familierecht* 1950, nr. 28/4^e lid, blz. 39, nr. 116/c/3^e lid, blz. 135 ; *T.P.R.*, 1964, blz. 238-239, nr. 13/2^e lid ; *R.P.D.B.*, *loco cit.*, nr. 252 ; Hof Brussel, 21 januari 1959, *Pas.*, 1960, II, 117).

Elke wet – ook al is ze van openbare orde – dient zinnig te worden toegepast en indien, mede wegens de ontwikkeling van de communicatiemedia, de gewoonte ingang heeft gevonden, andere voornamen te geven en te aanvaarden dan die van ongekende kalenders of van personen uit het verleden, mag met deze logische tijdsevolutie rekening worden gehouden en mogen aldus voornamen aanvaard worden, welke zich, naar deze tijdsevolutie, niet belachelijk noch onbetamelijk voordoen, temeer daar de voornamen van kalenders en van historische personen thans allerlei aanvaarde vervormingen ondergaan, wat trouwens het geval is voor de voornaam Kathy (*Rb. Mechelen*, 3 april 1967, *R.W.*, 1967-68, 98 ; *T.P.R.*, *loco cit.*, blz. 239/1^e lid in fine en 2^e lid).

Aldus heeft de Burgerlijke Rechtbank te Brussel zelfs de voornaam Eliasz in die van Eli doen verbeteren, hoewel Eliasz wel aan de vereisten van de Wet van 11-21 germinal jaar XI beantwoordt, omdat deze voornaam aan

de familienaam herinnerde van een bekende "oorlogsmedewerker" en aldus voor de verzoeker in kwestie en diens familie een onbetamelijk karakter had (Rb. Brussel, 5 november 1965, *Pas.* 1966, III, 90).

De voornaam Dana heeft in casu blijkbaar niets belachelijks noch onbetamelijks terwijl de voornaam Kathy niet beantwoordt aan de verklaring van verzoeker, wiens keuze van deze voornaam wegens zedelijke dwang onregelmatig voorkomt en aldus vatbaar is voor verbetering (Rb. Mechelen, 3 april 1967 in fine, *R.W.*, 1967-68, 99; Hof Luijk, 28 februari 1973, *J.T.*, 1973, 313; Bruyneel, "Changement de prénoms", *J.T.*, 1967, blz. 18, nr. 5-3°; *R.C.J.B.*, 1961, blz. 468, nr. 4/3e lid).

Daar de keuze van de voornaam "Dana" door verzoekers aldus niet strijdig is met de geest en het doel van de Wet van 11-21 germinal jaar XI, en verzoekers als ouders het voorrecht hebben de voornaam hunner wettige dochter te kiezen, blijkt de vordering gegrond. (...)

CORRECTIONELE RECHTBANK TE LEUVEN

6e KAMER – 23 DECEMBER 1974

Voorzitter : de h. F. De Cooman

Openbaar ministerie : de h. E. Tudts

Advocaten : mrs. Vlassak, Mombaerts, Hermans en
Nelissen-Grade

1. Wetten en besluiten—Bekendmaking—Inwerking-treding—2. Landschappen en monumenten—a) Besluit van rangschikking—Gevolgen op bouwvergunning—b) Bouwwerken—3. Stedebouw en ruimtelijke ordening—Grondaanvullingen—Staking van de werken.

1. Koninklijke en ministeriële besluiten zijn steeds verbindend vanaf hun bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, behalve wanneer de kennisgeving aan de betrokkenen plaatsbad vóór de bekendmaking, in welk geval zij verbindend worden vanaf die kennisgeving.

Wegens de bijzondere aard en draagwijdte van het besluit van rangschikking van een monument of landschap, volstaat een bekendmaking, bij uittreksel, zelfs met blote vermelding.

2. a) Een koninklijk besluit van rangschikking van een monument of landschap moet beschouwd worden als het gestelde middel voor de Staatsoverheid om zo nodig alle werken te doen stilleggen die een landschap van nationaal belang zouden kunnen in gevaar brengen, ook indien voor het uitvoeren van die werken een vergunning was bekomen van een andere – in casu lagere – administratieve overheid, die omtrent het gezegd nationaal belang van het landschap niet mocht noch kon oordelen.

b) Gelet op de duidelijke bedoeling van de Wet van 7 augustus 1931 het landschap te vrijwaren voor vernieling of vernieling, omvatten de in artikel 10 gebruikte woorden "werken ondernemen" zowel het beginnen van nieuwe werken als de afwerking van in aanbouw zijnde werken.

3. Waar het Bestuur van de Stedebouw stelt dat zich in hoofde van beklagde geen overtreding van de Wet

op de stedebouw en de ruimtelijke ordening voordoet, en zijn diensten afzien van verdere vervolging en herstelmaatregelen, wordt noodzakelijkerwijze de vroeger beweerde onrechtmatige reliefswijziging rondom de opgetrokken woning evenzeer als de aanbouw zelf van de woning bedoeld.

Een bevel tot staking der werken, uitgaande van het Bestuur van de Stedebouw, dat niet werd opgeheven bij een bevelschrift van de voorzitter van de rechtbank in kort geding, blijft in elk geval geldig tot het ogenblik waarop dit Bestuur verklaart af te zien van verdere vervolging.

Openbaar Ministerie, V.Z.W. Huize Ernest Claes,
J. Van Hemelrijck en Belgische Staat (Minister van
Nederlandse Cultuur) t/ Huybrechts

Verdacht van te Zichem, kanton Diest, sedert 17 april 1972 en heden voort :

I. meermaals in overtreding met artikel 10 van de Wet van 7 augustus 1931, gewijzigd bij Decreet van 13 juli 1972, als houder van een onroerend goed in een geklasseerd landschap werken te hebben uitgevoerd verboden door het K.B. van klassering ;

II. bij inbreuk op art. 44-64 van de Wet van 22 december 1970, zonder voorafgaandelijke en uitdrukkelijke vergunning van het College van Burgemeester en Schepenen : te hebben ontbost, het reliëf van de bodem aanmerkelijk te hebben gewijzigd, en meer bepaald het reliëf te hebben gewijzigd op het onroerend goed gelegen te Zichem, Ernest Claesstraat, gekadastreerd sectie A nr. 302 C toebehorende aan hemzelf en zijn echtgenote Janssens Maria ;

III. als eigenaar meermaals de werken of handelingen te hebben voortgezet of doen voortzetten in strijd met het bevel tot stopzetting gegeven op 15 juni 1972 en schriftelijk bevestigd door de bevoegde ambtenaar op 16 juni 1972.

I. Betreffende de tenlastelegging sub I

Overwegende dat uit de voorgelegde stukken blijkt dat beklagde bij akte van 24 september 1971 van notaris Hendrickx, in verblijf te Beringen, een perceel weide heeft aangekocht, gelegen te Zichem, wijk A nr. 302 C van het kadaster, dat enkele maanden voordien vervat was in een voorstel tot rangschikking als landschap, namelijk van het geboortehuis van Ernest Claes en de omgeving te Zichem ; dat de periode van voorlopige toepassing van de uitwerkselen van rangschikking maar enkele werken vroeger was verstreken, meer bepaald op 30 augustus 1971, zonder dat een koninklijk besluit tot rangschikking was uitgevaardigd ;

Dat beklagde reeds veertien dagen na zijn aankoop, op 7 oktober 1971, bij het gemeentebestuur van Zichem het gehele nodige dossier indien tot het bekomen van een bouwtoelating voor drie woningen, die hij nog een week later, op 14 oktober 1971, verkreeg van het College van Burgemeester en Schepenen van Zichem ;

Dat bij Koninklijk Besluit van 17 april 1972 het geboortehuis van E. Claes en zijn omgeving gerangschikt werd als landschap, overeenkomstig artikel 6 van de Wet van 7 augustus 1931, en dit besluit in het Belgisch Staats-

blad van 18 mei 1972 werd bekendgemaakt, terwijl het op 13 juli 1972 aan huidige beklagde in het bijzonder werd ter kennis gebracht met mededeling van een kopie van het besluit en van "de beperkingen die aan het landschap opgelegd worden";

Overwegende dat het K.B. van 17 april 1972 ingevolge de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad op 18 mei 1972 naar luid van artikel 6 van de Wet van 31 mei 1961 verbindend werd in het gehele Rijk de tiende dag na deze bekendmaking, dit is op 28 mei 1972;

Dat beklagde verkeerdelijk staande houdt, dat dit besluit voor hem slecht verbindend was vanaf 13 juli 1972, de datum waarop het hem ter kennis werd gebracht;

Dat in het wetsontwerp dat leidde tot de Wet van 31 mei 1961 aanvankelijk wel was voorgesteld de koninklijke besluiten, die niet op de burgers in het algemeen betrekking hebben, verbindend te verklaren vanaf zulke kennisgeving aan de belanghebbende;

Dat echter tijdens de bespreking in de commissie van Justitie van de Senaat werd gezegd dat zulke formule des te minder goed paste, daar de vraag welke besluiten "niet op de burgers in het algemeen betrekking hebben" zelf voor discussie vatbaar was, en de commissie derhalve het eens werd over een tekst waaruit volgde dat de koninklijke besluiten en de ministeriële besluiten steeds verbindend zijn vanaf hun bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, behalve wanneer de kennisgeving aan de betrokkenen plaats had vóór de bekendmaking, in welk geval zij verbindend worden vanaf die kennisgeving (verslag Vermeylen, Senaat 1959-60, *Parl. Bescheiden* nr. 520 van 13 oktober 1960, blz. 2);

Dat de aldus vervangen tekst van artikel 6, tweede lid, zonder enige discussie eenparig werd aangenomen door de Senaat en door de Kamer van Volksvertegenwoordigers, en derhalve de wezenlijke bedoeling van de wetgever op dit punt onbetwistbaar is;

Overwegende anderzijds dat wegens de bijzondere aard en draagwijdte van het besluit van rangschikking een bekendmaking bij uittreksel, zelfs met blote vermelding, volstond;

Dat de aankondiging dat "het geboortehuis van Ernest Claes en omgeving te Zichem (Brabant)" als landschap werd gerangschikt, aan huidige beklagde als pas nieuwe eigenaar en rechtsopvolger van de vooraf verwittigde mevr. Boets-Jacobs, betreffende het aan dit geboortehuis palend perceel weide, geen twijfel kon laten bestaan omtrent de draagwijdte van het Besluit van 17 april 1972;

Overwegende dat beklagde verkeerdelijk voor deze rechtbank de opportuniteit en de gegrondheid van voormeld K.B. van 17 april 1972 komt betwisten, aangezien de strafrechtbank dit besluit wel in rechte mag onderzoeken en zo nodig aan de Grondwet en de wetten toetsen, maar totaal onbevoegd is om een beleidsvraag daaromtrent te onderzoeken (zie noot J. De Meyer, *R.W.*, 1974-75, 107);

Overwegende dat het opnemen van het door beklagde aangekochte perceel weide in een zone die als landschap gerangschikt wordt, voor de eigenaar ervan medebracht dat het bezwaard werd met een erfdienstbaarheid van openbaar nut, die de uitoefening van bepaalde rechten die normaal in het eigendomsrecht als grondwettelijk recht vervat zijn, ernstig in het gedrang bracht, daar de

bedoeling van die erfdienstbaarheid is alle mogelijke wijzigingen aan die eigendom te verhinderen;

Dat bij de voorbereidende werkzaamheden in de wetgevende kamers in 1928-31 de nadruk werd gelegd op die zeer ernstige en bijzondere inbreuk op het eigendomsrecht die de bescherming van monumenten en landschappen noodzakelijk medebrengt, en die aanzienlijke schadelijke gevolgen voor de eigenaars kan medebrengen, zelfs gaande tot een waardevermindering tot bijna niets (*Memorie van toelichting, Parl. Doc., Senaat, 1928-29, nr. 52, bl. 2*);

Dat op een ogenblik dat er nog geen rijksbemoeïing bestond op het gebied van bouwpolitie, — die waar en voor zoveel ze bestond geheel tot de bevoegdheid van de gemeenten behoorde — zeer in het bijzonder en in eerste orde uitdrukkelijk werd gesteld dat — na 30 jaar activiteit van de Koninklijke Commissie van Monumenten en Natuurschoon zonder werkelijke sancties — de hogere overheid moest kunnen optreden om onmiddellijk alle werken te doen stilleggen die het behoud van een monument of een landschap in gevaar zouden kunnen brengen (*Memorie, eod. loc.*), waarbij geen onderscheid werd gemaakt naar gelang zulke werken werden uitgevoerd al dan niet in overeenstemming met mogelijk bestaande gemeentelijke voorschriften van bouwpolitie;

Dat zulke aantasting van het eigendomsrecht gewettigd werd om de overheid in staat te stellen snel op te treden ten einde te vermijden dat in de toekomst nog zou worden overgegaan tot onherstelbare daden van vernieling of verminking van monumenten en landschappen (Verslag namens de middenafdeling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Parl. Doc.*, 1929-30, nr. 362, bl. 1), en — in voor een dergelijk officieel stuk uitzonderlijke bewoordingen — verwezen werd naar voorafgegane "werkelijke misdaden welke uit onwetendheid — bij gebrek aan schoonheidsgevoel — uit winstbejag, soms uit moedwil, voor immer de kostbare sporen deden verdwijnen van de roerendste bladzijden onzer geschiedenis, of welke de prachtigste landschappen van onze Ardennen of onze kust hebben bedorven"; — zie ook verslaggever de Pierpont, zitting Kamer 7 mei 1931 *Parl. Ann. Kamer 1930-31, bl. 1513*, waar gewezen werd op de noodzaak dat de bevoegde overheid zeer snel zou kunnen optreden bij elke dreiging voor een monument of landschap, om niet te laat te komen;

Dat de wetgevende tussenkomst werd gegrond op vrijwaring van een "nationaal belang" (zie art. 1), dat zowel op gebied van bouwkunde als van geschiedenis, wetenschap, folklore of natuurschoon kan bestaan (zelfde voormeld verslag bl. 2);

Dat tijdens de langdurige parlementaire behandeling als correlatief aan dergelijke aantasting van een particulier bezit na uitvoerige discussies een gans stelsel werd uitgestippeld om zo nodig te komen tot een rechtmatige vergoeding van de eigenaars die menen benadeeld te zijn ingevolge de rangschikking van hun eigendom, zelfs gaande tot gedwongen aankoop van het eigendom door de Staat;

Overwegende dat wanneer de wetgever later zelf betreffende de bouwpolitie zekere voorschriften opstelde en voor het eerst bij B.W. van 2 december 1946 voor het hele Rijk bepaalde vooraf te vervullen formaliteiten oplegde, dergelijke nieuwe wetteksten niets wijzigden aan de draagkracht van de Wet van 7 augustus 1931 tot

bescherming van monumenten en landschappen, zodat een koninklijk besluit van rangschikking steeds moet beschouwd worden als het gestelde middel voor de Staats-overheid om zo nodig alle werken te doen stilleggen die een landschap van nationaal belang in gevaar zouden kunnen brengen, ook indien voor het uitvoeren van die werken een vergunning was bekomen van een andere, in casu lagere administratieve overheid, die omtrent het gezegd nationaal belang van het landschap niet mocht noch kon oordelen ;

Overwegende dat het ter zake dan ook niet opgaat, en het in se als strijdig met de bedoeling van de Wet van 7 augustus 1931 dient aanvaard dat een koninklijk besluit in 1972 genomen op grond van deze wet, een gemeentelijke bouwvergunning niet zou kunnen aantasten, bekomen voordat de definitieve beslissing bij koninklijk besluit tussenkwam tot rangschikking van het landschap waarin dat eigendom valt ;

Overwegende dat anderzijds beklagde de zaken verkeerd stelt door daarbij van een onwettige terugwerken de kracht van het K.B. van 17 april 1972 te spreken, waar in werkelijkheid slechts vanaf de dag dat het K.B. van rangschikking verbindend werd, de zakelijke rechten van de eigenaars en bezitters van de gerangschikte percelen beperkt werden op de wijze zoals formeel door dit K.B. werd bepaald ;

Overwegende dat het K.B. van 17 april 1972 verbod oplegde op de aangewezen percelen nieuwe bouwwerken tot stand te brengen en de bestaande te wijzigen ;

Dat het tot stand brengen van "nieuwe bouwwerken", gesteld tegenover de "bestaande bouwwerken", in de normaal gangbare betekenis van die woorden dient begrepen te worden, en zonder daarbij acht te slaan op een al of niet bestaande vroegere machtiging of vergunning tot bouwen ;

Dat beklagde ook verkeerdelijk de in dit opzicht in artikel 10 van de Wet van 7 augustus 1931 gebruikte term "werken te ondernemen" uitsluitend wil verstaan als "werken te beginnen", - wat zijns inziens wel verboden zou zijn - in tegenstelling met "voordien begonnen werken verder te laten uitvoeren", of nog "in aanbouw zijnde bouwwerken te laten afwerken", - wat zijns inziens toegelaten zou zijn -, welke beperking echter rechtstreeks indruist tegen de duidelijke bedoeling van de Wet van 7 augustus 1931 het landschap te vrijwaren voor vermindering of vernieling, zelfs voor elke wijziging ;

Overwegende dat beklagde zelf voorbracht, en door de andere partijen niet betwist wordt, dat op 19 april 1972 op zijn eigendom begonnen werd met bepaalde grondaanvullingen (stuk 12 van eerste kافت "bouw") terwijl men de werkelijke bouwwerken van de woning op 6 juni 1972 blijkt begonnen te zijn, welke werken onmiddellijke aanleiding waren tot het gerechtelijk vooronderzoek van deze zaak ;

Dat, zoals hierboven werd gezegd, de voorschriften van het K.B. van 17 april 1972, met in het bijzonder het verbod nieuwe bouwwerken tot stand te brengen, ten overstaan van beklagde verbindend werd vanaf 28 mei 1972, zodat de telastelegging sub I vanaf deze laatste datum bewezen is ;

Dat zulks medebrengt dat de door beklagde uitgevoerde grondaanvullingen, rond de woning of op heel

het perceel, voor het grootste deel vallen buiten de strafbare periode, en het voorzeker op huidig ogenblik onmogelijk is nog na te gaan in welke staat die werken juist waren gevorderd op 28 mei 1972 ; dat het te dien einde door de burgerlijke partij Belgische Staat, Ministerie van Nederlandse Cultuur, in ondergeschikte orde gevraagde deskundig onderzoek in dit opzicht niet afdoende is ;

Dat anderzijds wel als vaststaand mag worden aanvaard, en trouwens door beklagde niet betwist werd, dat het gebouw zelf werd aangebracht na 28 mei 1972, derhalve met miskenning van de voorschriften van het K.B. van 17 april 1972, tevens zonder de daartoe naar luid van artikel 6, vierde lid, der Wet van 7 augustus 1931 noodzakelijke machtiging bij bijzonder koninklijk besluit ;

II. *Betreffende de telastelegging sub II*

Overwegende dat het aanvankelijk proces-verbaal van 9 juni 1972 uitgaande van de technische dienst van de Provincie Brabant vermeldde dat huidige beklagde op zijn eigendom het bestaande reliëf gevoelig had gewijzigd, zonder in bezit te zijn van een voorafgaande schriftelijke vergunning ;

Dat de procureur des Konings reeds op 12 juni 1972 aan het Bestuur van de Stedebouw advies vroeg betreffende de bouwtoelatingen en de "aanvulling van de grond", erbij voegend dat het hem voorkwam dat "een bouwtoelating zonder de aanvullingen weinig zin heeft aangezien het perceel regelmatig onder water komt" ;

Dat omtrent dit onder water lopen echter verder in heel het dossier geen enkel gegeven wordt voorgebracht, buiten de bevestigende verklaring van beklagde ter zitting van 28 oktober 1974 ;

Dat de reliëfkaart gevoegd bij de verkavelingsaanvraag van 7 september 1968 (stuk 5 van het eerste kافت "bouw") aantoonde dat het deel van het eigendom gelegen tegen de Westelsebaan (thans Ernest Claesstraat) op hoogte 17 meter lag, terwijl een weinig verderop naar het centrum van Zichem toe de hoogtelijn 18 meter lag, zonder dat kan worden gezegd of de rijweg deze natuurlijke helling al dan niet volgt ;

Dat het verslag van landmeter Smits van 18 juli 1972 door de beklagde voorgebracht (stuk 32b) vermeldt dat de ophoging van het terrein gebracht werd op gelijke hoogte met de as van de voorliggende straat, zijnde de Ernest Claesstraat, en dat eveneens het terrein op gelijke hoogte ligt met de aanpalende verharde aardeweg, en het daaraan palende eigendom van de huidige burgerlijke partij J. Van Hemelrijck ;

Dat, waar het Bestuur van de Stedebouw op 23 januari 1974 stelde dat zich in hoofde van beklagde geen overtreding voordoet, en zijn diensten afzien van verdere vervolging en herstelmaatregel, noodzakelijkerwijze daarmee ook de vroeger beweerde onrechtmatige reliëfwijziging werd bedoeld ;

Overwegende dat de burgerlijke partijen desbetreffend geen enkel verder bewijs aanbrengen ;

Dat wel beweerd wordt door de burgerlijke partijen v.z.w. Huize E. Claes en J. Van Hemelrijck dat een bodemwijziging werd uitgevoerd, niet alleen rond de opgetrokken woning maar over heel het perceel, hetgeen het landschap in grote mate zou ontsieren en vernielen ;

Dat daarvan geen enkel bewijs wordt voorgebracht ;

Dat in het verslag van de vergadering van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van 15 juni 1972 (neergelegd door de beklagde op 28 oktober 1974) vermeld staat dat een lid van die Kamer gewag maakte van een ophoping "over meer dan 50 aren met honderden vrachtwagens en puin", wat evenwel als bewijselement evenmin kan voldoen ;

Overwegende dat de tenlastelegging sub II derhalve niet kan behouden worden ;

III. *Betreffende de tenlastelegging sub III*

Overwegende dat de beklagde niet betwist, dat hij op 15 juni 1972 van het Bestuur van de Stedebouw en Ruimtelijke Ordening mondeling bevel kreeg tot staking van de door hem uitgevoerde werken, en dat op 16 juni 1972 bij aangetekend schrijven bekrachtiging van dit bevel volgde, met als opgegeven overtreding : het bouwen van drie woningen en aanmerkelijk wijzigen van het reliëf van het perceel (stuk neergelegd door beklagde op 28 oktober 1974) ;

Dat dit bevel tot staking van de werken bij bevelschrift van 27 juni 1972 bij verstek ten overstaan van de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de minister van Openbare werken, verleend door de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven werd opgeheven, welke beslissing evenwel na verzet vanwege deze minister verviel, terwijl bij nieuw bevelschrift van 5 september 1972 werd gezegd dat toelaten het bouwen voort te zetten van huizen op het perceel Wijk A nr. 302/a een beslissing zou uitmaken die buiten de bijzondere bevoegdheid valt die aan de voorzitter toegekend wordt door artikel 68 van de Wet van 29 maart 1962, en verder werd beslist dat "het geding in zijn tegenwoordige staat geen aanleiding kan geven tot een beschikking in kort geding bij toepassing van artikel 68 der Wet van 29 maart 1962 of van artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek" ;

Dat het bevel tot staking der werken van 15 en 16 juni 1972 derhalve niet werd opgeheven ;

Overwegende dat op 23 oktober 1972 bij aangetekend schrijven van het Bestuur van de Stedebouw opnieuw een bevel tot staking der werken werd gegeven (kaft I, stuk 14/d) ;

Overwegende dat beklagde zich in werkelijkheid niet om de gegeven bevelen bekommerde, en uit de verdere stukken blijkt dat :

– op 27 oktober 1972 de ruwbouw gelijkvloers voltooid was (kaft 1, stuk 12) ;

– op 30 oktober 1972 vastgesteld werd dat werken werden uitgevoerd (kaft 2, stuk 1/a) ;

– op 3 augustus 1973 in het gebouw gewerkt werd (kaft 2, stuk 3) ;

– beklagde zich op 11 september 1973 ermee akkoord verklaarde geen werken meer uit te voeren aan zijn nieuwe woning tot de rechtbank de zaak had behandeld (kaft 2, stuk 13/a, maar dat –

– op 28 december 1973 het glas in de ramen werd geplaatst (stuk 22), zodat men van een voltooid gebouw kon spreken ;

– op 23 januari 1974 – toen het gebouw praktisch voltooid was – het Bestuur van de Stedebouw meedeelde aan de procureur des Konings te Leuven dat het afzag van verdere vervolging, zodat op dat ogenblik pas

kon gezegd worden dat het bevel tot staking der werken van 16 juni 1972, herhaald op 23 oktober 1972, verviel ;

Overwegende dat derhalve de telastelegging sub III bewezen is voor de periode van 15 juni 1972 tot 23 januari 1974 ;

Overwegende dat beklagde in dit opzicht voor deze strafrechtbank niet kan laten gelden dat het bevel van 15 en 16 juni 1972 naar de vorm ongeldig was en ongerechtvaardigd naar de grond, aangezien de beoordeling daarover door de wet aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in kort geding werd toegewezen, en beklagde de gelegenheid had die argumenten aldaar te gelegener tijd te laten gelden ;

Dat de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg trouwens desbetreffend in zijn bevelschrift van 5 september 1972 zei dat het bevel tot stopzetting van 16 juni 1972 de door artikel 68 van de Wet van 29 maart 1962 vereiste vermeldingen weergaf en de rechten van verdediging van huidige beklagde niet krenkte, zodat het als een geldig proces-verbaal diende te worden beschouwd ;

Dat beklagde slechts op 11 maart 1974 schijnt hoger beroep te hebben aangetekend tegen voormeld bevelschrift van 5 september 1972, maar de uitoefening van dit rechtsmiddel op zichzelf reeds erop wijst dat huidige beklagde de hem bij de bevoegde gerechten ter beschikking staande rechtsmiddelen om opheffing van het bevel tot staking te bekomen niet had aangewend ;

Dat evenwel ondertussen de waarde van het bevel tot stopzetting niet kan betwist worden, minstens tot 23 januari 1974 ;

Overwegende dat de beklagde ook verkeerdelijk aanvoert dat, waar de Dienst van de Stedebouw zelf tot het besluit kwam dat er in hoofde van beklagde geen overtreding bestond en geen inbreuk op de Wet op de stedebouw en ruimtelijke ordening werd begaan, er geen geldig bevel tot staking kon gegeven worden ;

Dat immers het advies van de Dienst van Stedebouw – pas op 23 januari 1974 gegeven, toen de woning door beklagde praktisch volledig was afgewerkt – in rechte op zichzelf niet volkomen doorslaggevend is voor het beoordelen door de rechtbank van de ondertussen ingestelde strafvordering over het al of niet bestaan van een inbreuk op de Wet op de stedebouw, en bovendien het voorafgegane overtreden door beklagde van een regelmatig gegeven bevel tot staking niet kan rechtvaardigen ;

Overwegende dat beklagde intengedeel bij het aankopen van het eigendom in kwestie maar al te goed wist dat hij een zaak aanvatte die niet vrij was van risico's en derhalve van geen goede trouw kan gewagen, nog minder zich als een rechteloos slachtoffer van de administratie kan laten doorgaan, zoals met nadruk werd voorgewend ter zitting van 28 oktober 1974 ;

Overwegende dat de misdrijven sub I en de verschillende feiten voorzien sub III uit een en hetzelfde opzet voortspuiten, zodat slechts één enkele straf dient opgelegd te worden ;

Om die redenen

De Rechtbank : veroordeelt de beklagde voor de misdrijven sub I en III, zoals bewezen verklaard, tot een gevangenisstraf van acht dagen en tot een geldboete van

duizend frank, en tot 2/3 van de kosten, gemaakt en door het Openbaar Ministerie, (...)

Spreekt de beklagde vrij voor de tenlastelegging sub II, en legt het overige 1/3 van de kosten, gemaakt door het Openbaar Ministerie, ten laste van de Staat ;

Beveelt de beklagde het landschap in zijn oorspronkelijke staat te herstellen volgens uitzicht en toestand van 28 mei 1972, namelijk door afbraak en wegneming van alle opgaand metselwerk van het door hem opgetrokken gebouw op zijn eigendom gelegen te Zichem, aan de Ernest Claesstraat, gekadastreerd wijk A nr. 302/c, dit alles op zijn kosten en binnen een periode van drie maanden, nadat dit vonnis kracht van gewijsde zal hebben ;

Zegt voor recht dat dit vonnis zal gemeld worden in rand van de overgeschreven dagvaarding op het hypotheekkantoor van Leuven I, boek 1024, nr. 1 ; (...)

Rechtdoende op de vorderingen van de burgerlijke partijen

Overwegende dat uit de hierboven aangehaalde motivering blijkt dat de verschillende stellingen als burgerlijke partij ontvankelijk en principieel gegrond zijn ;

Dat de vordering tot herstel van het landschap in zijn vroeger staat gegrond is zoals hierna bepaald ;

Om die redenen,

De Rechtbank :

Veroordeelt de beklagde om te betalen aan ieder burgerlijke partij 1° de Belgische Staat, Minister van Nederlandse Cultuur, 2° v.z.w.o. Huize Ernest Claes, en 3° Van Hemelrijck J.M., als morele schadevergoeding het bedrag van één frank, te vermeerderen met de vergoedende interesten vanaf die datum, en de kosten op die veroordeling ;

Machtigt deze burgerlijke partijen om zo nodig met de hulp van de openbare macht tot het bevolen herstel van het landschap te doen overgaan, zo beklagde in gebreke blijft zelf daaraan te voldoen binnen de gestelde termijn, en de kosten daarvan te verhalen op beklagde op voorlegging van facturen ;

Wijst de laatste twee vermelde burgerlijke partijen af van hun vraag tot herstel van het reliëf van het perceel, eigendom van de beklagde, in zijn vroegere toestand ;

Veroordeelt de beklagde tot de kosten van de burgerlijke partij Belgische Staat, en tot 2/3 van de kosten van de andere burgerlijke partijen, terwijl het overige 1/3 ten laste van deze laatste wordt gelaten.

NOOT—Dit vonnis behelst een in alle opzichten correcte toepassing van de Wet van 7 augustus 1931 - voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap gewijzigd bij Decreet van 13 juli 1972 - op de monumenten en landschappen, en van de Wet van 29 maart 1962 op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening :

1. Een koninklijk besluit is verbindend in het gehele Rijk de tiende dag na die van de bekendmaking - (tenzij in het besluit een andere termijn is bepaald) - ; niet vanaf de latere datum waarop het zou zijn betekend (zie Raad van State, 14 maart 1969, arrest nr. 13.442, Enzypharm ; *contra* : Raad van State, 24 oktober 1967, arrest nr. 12.615, Beeldens) ; echter wel vanaf de vroegere datum waarop het zou zijn betekend (*Parl. Doc.*, Senaat, 1959-1960, nr. 520, p. 2).

In casu werd het rangschikkingsbesluit bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad van 18 mei 1972 bekendgemaakt ; het werd derhalve voor eenieder, ook voor de eigenaar van het betrokken perceel, verbindend op 28 mei 1972, hoewel de individuele betekening aan de eigenaar slechts volgde op 13 juli 1972.

2. De Wet van 29 maart 1962 heeft de Wet van 7 augustus 1931 niet opgeheven ; deze twee wetten, geïnspireerd door een zelfde bezorgdheid om het esthetische, hebben geen voorrang op elkaar (Raad van State, 8 februari 1974, arrest nr. 16.236, Huriaux-Ponselet).

In een recent arrest beslist de Raad van State dat grondaanvullingen die ertoe strekken het normale grondpeil over een oppervlakte van 30 m² met twee meter op te hogen, geen aanmerkelijke wijziging van het reliëf van de bodem behelzen, waarvoor een bouwvergunning vereist is krachtens artikel 44, § 1, van de Wet van 29 maart 1962 (Raad van State, 21 februari 1975, arrest nr. 16.897, Van den Eycken).

3. Het niet-naleven van een bevel tot staking van bouwwerken is op zichzelf, los van eventuele bouwvertreringen, strafbaar met gevangenisstraf van acht dagen tot een maand (art. 68, *in fine*, Wet 29 maart 1962).

De geëigende straf van een inbreuk op de Wet van 7 augustus 1931 is, krachtens artikel 23, het bevel "tot herstelling van de gerangschikte gebouwen, monumenten, onroerende en roerende goederen in hun oorspronkelijke staat" ; de landschappen zijn onder de onroerende goederen begrepen (Cass., 23 november 1959, *Pas.*, 1960, I, 357). Het herstel in de oorspronkelijke staat wordt zo nodig ambtshalve uitgesproken.

Terecht machtigt het vonnis *in casu* de burgerlijke partijen "om zo nodig met de hulp van de openbare macht tot het bevolen herstel van het landschap te doen overgaan... en de kosten daarvan te verhalen op beklagde, op voorlegging van facturen" ; herstel *in natura* is de eerste vorm van schadeloosstelling.

L.P.S.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

4e KAMER - 6 MAART 1972

Voorzitter : de h. Van Malderen

Openbaar ministerie : de h. Jonnaert

Advocaten : mrs W. Hendrickx en L. Verbist-Haven loco E. Lauwers

Onrechtmatige daad—Aansprakelijkheid—Zaken—Gebrek—Damplank van rivieroever—IJzeren uitsteeksel onder de waterspiegel.

Op de Bovenschelde liep de huidbeplating van een binnenschip een scheur op, die veroorzaakt werd door een zich onder de waterspiegel bevindend uitsteeksel van een damplank van de oever.

Het gaat hier om een gebrek van de zaak in de zin van art 1384 B.W., zodat de Staat, die de zaak onder zijn bewaring had, voor de door het gebrek veroorzaakte schade moet instaan.

Tralbaut t/ Belgische Staat

Overwegende dat de deskundige in zijn verslag (blz. 16) tot het besluit komt dat verweerder wegens nalatigheden en begane fouten verantwoordelijk zou dienen gesteld te worden voor het ontstaan van de schade aan het schip "Dirigeable" van eiser ;

Overwegende dat de expert, onder meer steunend op

de verklaring van eiser, op de schade, en op het hierna vermelde duikersonderzoek, vermeldt (blz. 7 en 9) dat het schip tegen de schuinlopende linkeroever stootte, ergens 3 à 4 meter bovenwaarts van de derde betonnen verlichtingspaal, gerekend vanaf de sluis en hierbij een scheur opliep in de huidbeplating, zodat het schip in zinkensgevaar kwam te verkeren en dat op 31 december 1966 (daags na de feiten) door duikers van de "Grouperment Professionnel de Travaux Marins van Jambes" vastgesteld werd dat er ter plaatse, aan de bovenkant van een damplank van de oever, een stuk ijzer van 25 cm uitstak in de richting van de rechteroever en dat dit uitstekend stuk damplank een gevaarlijke hindernis uitmaakte voor de scheepvaart ;

Overwegende dat de deskundige er in zijn verslag (blz. 10) op wijst dat verweerder het bestaan van de hindernis nooit heeft betwist en dat uit de fotoafdrukken, in het bezit van partijen, overduidelijk blijkt dat de schade aan het schip niet is ontstaan door tegen de stenen van de oever te stoten, doch wel door het stoten en schuren tegen een scherp voorwerp en meer bepaald de omgeplooid bovenkant van een damplank ;

Overwegende dat verweerder in conclusie van 3 september 1971 een aanvullende expertisemaatregel vraagt, bestaande in de verlaging van het waterpeil met 15 cm om de kop van de damplanken zichtbaar te maken ;

Overwegende dat hieraan geen gevolg kan worden gegeven meerdere jaren na de feiten, daar, zoals hoger vermeld, verweerder nooit het materieel bestaan van de hindernis heeft betwist en nooit deze vraag heeft geformuleerd (evenmin als de vraag om een contradictoire plaatsopneming te doen, hoewel hij hiertoe tijd en gelegenheid had zoals blijkt uit de datum der feiten en de opdracht van de deskundige tot contactname met partijen, die *alle* nuttige vragen kunnen stellen) tenzij bij brief van 19 september 1970 na de neerlegging van het deskundig verslag op 27 november 1969 ;

Overwegende trouwens dat een dergelijk aanvullend onderzoek slechts zou uitwijzen ofwel dat het uitsteeksel nog zichtbaar is (in welk geval de nalatigheid van verweerder gedurende verscheidene jaren zou bewezen zijn) ofwel niet meer zichtbaar is (in welk geval men hieruit niet zou mogen besluiten dat het niet bestond op 30 december 1966) ;

Overwegende trouwens dat tegen dit aanvullend onderzoek en de kritiek van verweerder over de wijze, waarop de deskundige zijn overtuiging vormde en zijn besluiten formuleerde, dient ingebracht te worden dat de deskundige een man van het vak is, die door de rechter gelast wordt hem ophelderingen en adviezen te verstrekken van technische aard, welke de rechter zich mag toe-eigenen indien deze in zijn ogen overtuigend zijn, rekening houdend met het beginsel dat de deskundige, die hij zelf heeft aangesteld verdient geloofd te worden in zijn uitleg over omstandigheden en oorzaken van technische aard tenzij bewezen wordt dat de deskundige zich vergist heeft of uit bepaalde vaststellingen verkeerde besluiten getrokken heeft (A. Cloquet, *Het deskundig onderzoek*, nrs. 1141, 1145, 1148, 1149) ;

Overwegende dat dit bewijs niet afdoende geleverd wordt door verweerder ;

Overwegende dat verweerder weliswaar ter zake vooreerst gewag maakt van eenzijdige peilingen, doch nalaat de omstandigheden waarin deze gebeurden nader te be-

schrijven, zodat hiermee geen rekening kan worden gehouden ;

Overwegende dat verweerder verder betwist dat het ongeval, dat zich 15 dagen vóór 30 december 1966 voerde tegen hetzelfde uitsteeksel met een ander schip, genaamd "Spes" op dezelfde plaats zou plaatsgehad hebben ;

Overwegende nochtans dat het volstaat het verslag van de deskundige nopens het ongeval overkomen aan laatstgenoemd schip "Spes" te lezen (blz. 3 en 5) om er zich van te vergewissen dat het uitsteeksel waartegen dit laatste stootte, hetzelfde is en op dezelfde plaats gelegen is als dat, waartegen het schip "Dirigeable" van eiser stootte ;

Overwegende dat de deskundige in het deskundig verslag van de "Dirigeable" terzake opmerkt (blz. 9) : "Op 13 december 1966 was, *naar ons weten*, het motorschip 'Spes' van schipper Poker Willem, geladen op 1.80 meter komende van Frankrijk, reeds bij het varen naar de sluis van Antoining, met bakboordboeg tegen *dezelfde* hindernis gaan stoten en bij deze gelegenheid ontstond er een scheur, van ongeveer 1.50 meter in de huidbeplating van voornoemd schip" ;

Overwegende dat verweerder voorts beweert dat het ongeval uitsluitend te wijten is aan een manoeuvre of navigatiefout van eiser ;

Overwegende dat deze bewering – evenals het oorzakelijk verband van beweerde fout van eiser tot de schade, duidelijk weerlegd worden door de deskundige in zijn verslag waar hij schrijft : (blz 15/16) : "Dat een onvrijwillig schuin vallen van een schip in een vaarwater en het stoten en/of schuren tegen een stenen oever van een kanaal of rivier, waarbij er geen schade wordt veroorzaakt aan de oeverbedekking, niet als een fout vanwege de schipper of als een overtreding is te aanzien, dit in praktijk ook wel meer voorkomt in de nabijheid van sluizen, meerplaatsen, enz... Dat het stoten en schuren van de 'Dirigeable' tegen de stenen oever normalerwijze weinig of geen schade zou hebben doen ontstaan, waar nu de schade, geleden door dit schip, zonder de minste twijfel werd veroorzaakt door het op de oever uitsteken van een stuk ijzer van 25 cm" ;

Overwegende derhalve dat uit het deskundig verslag blijkt dat verweerder op grond van art. 1382 B.W. uitsluitend verantwoordelijk is voor de schade van eiser om nagelaten het hebben na 14 december 1966 (ongeval met de "Spes") de gevaarlijke hindernis (uitsteeksel) te verwijderen of tenminste op duidelijke manier af te bakenen of ter kennis te brengen aan de gebruikers van het vaarwater ter plaatse ;

Overwegende dat verweerder tenslotte voorhoudt dat zijn verantwoordelijkheid niet kan weerhouden worden op grond van art. 1384 B.W. § 1, daar, volgens hem, dit uitsteeksel (waarvan hij derhalve eens te meer het materieel bestaan niet kan loochenen) door een derde daar gevaarlijk en ongeschikt zou geplaatst zijn en hij, verweerder, als bewaker (van de waterloop en als verantwoordelijke van het onderhoud en de bevaarbaarheid ervan) niet aansprakelijk zou zijn voor het eigen gebrek ("vice intrinsèque") van dat uitsteeksel ;

Overwegende nochtans dat art. 1384 B.W. de bewaker verantwoordelijk stelt – onafhankelijk van elke fout – wegens het gebrek aan de zaak die hij onder zijn bewaking had en dit moet bewezen worden samen met de schade en het oorzakelijk verband tussen het gebrek en

de schade, onverschillig of het gaat om een gebrek dat oorspronkelijk reeds bestond of achteraf ontstaan is, of dat uit vetustiteit of onderhoudsnalatigheid voortvloeit (Cass., 6 oktober 1961, *R.W.*, 1961-62, 783; Cass. 27 mei 1964, *R.W.*, 1965-66, 775; J.L. Fagnart, *Examen de la jurisprudence concernant la responsabilité civile 1955-1969*, nr.32);

Overwegende dat het gebrek van de zaak een onvolmaaktheid of defect betekent, waardoor deze niet langer de haar eigen hoedanigheden bezit en ongeschikt wordt tot het vervullen van haar normale bestemming of gebruik (Hof Brussel, 26 juni 1970, *R.W.*, 1970-71, 568; R. Dekkers, *Handboek Burg. Recht*, II, nr. 270, blz. 151);

Overwegende dat het gebrek van de damplank, normaal bestemd, geschikt of gebruikt zijnde, om een dam of andere grondophoping tegen te houden, in casu bestond in haar abnormale omgeplooid bovenkant voorzien van een dwarsgericht ijzeren uitsteeksel, zonder hetwelk de schade aan het schip van eiser nagenoeg onbestaand zou geweest zijn, zodat het niet bewezen is dat de schade het gevolg is van een andere of vreemde uitwendige oorzaak dan dit ijzeren dwars omgeplooid uitsteeksel van de damplank;

Overwegende derhalve dat de uitsluitende verantwoordelijkheid van verweerder, ook op grond van art. 1384, lid 1, B.W. vaststaat, verweerder vermoed zijnde aansprakelijk te zijn en geen bewijs van vreemde oorzaak, toeval, overmacht of daad van een derde inbrengende;

Overwegende dat het kwantum van de door eiser gevorderde schadevergoeding niet betwist wordt;
(...)

NOOT—Bij arrest van 22 januari 1975 heeft de zesde kamer van het Hof van Beroep te Brussel het hoger beroep tegen vorenstaand vonnis ongegrond verklaard.

Op het verweer dat de Staat meende te kunnen funderen op de leer van Cass., 27 november 1969, *R.W.*, 1969-70, 1185, antwoordt het hof:

"Overwegende dat de eerste rechter appellants aansprakelijkheid terecht op artikel 1384, alinea 1, van het Burgerlijk Wetboek baseert, daar de schade klaarblijkelijk aan het hierboven beschreven gebrek van de damplank is te wijten;

"Dat het door appellant ingeroepen arrest van 27 november 1969 van het Hof van Cassatie een geval betreft, waarin de feitelijke omstandigheden geenszins dezelfde waren, in deze zin dat de zaak op zichzelf niet gebrekkig was, zodat het in niets geïntimeerde's stelling ontzenuwt, daar in casu - integendeel - alles op een eigen gebrek van de zaak wijst, terwijl niet het minste bewijs van vreemde oorzaak, toeval, overmacht of feit van een derde wordt geleverd."

Zie voor een gelijkaardig geval Rb. Brussel, 16 april 1971, *R.H. Antw.*, 1971, 131.

VREDEGERECHT TE TORHOUT

21 JANUARI 1975

Rechter: de h. Daenens

Advocaat: mr. P. Leys

Onrechtmatige daad—Aansprakelijkheid—Dieren—Bewaring—Op rijbaan lopende hond.

Degene die een hond, waarvan hij geen eigenaar is, opneemt, heeft er de bewaring van, en hij is aansprake-

lijk voor de schade die het op de rijbaan lopende dier aan een voertuig toebrengt.

Rogiers t/ Swaenepoel

De eis strekt ertoe de verweerder te doen veroordelen om aan de aanlegger te betalen de som van 2.811 fr., met vergoedende en gerechtelijke interesten en de proceskosten, uit hoofde van een ongeval van 26 april 1974 te Aartrijke.

Uit een strafinformatie blijkt dat aanlegger op aanraden van zijn verzekeringsmaatschappij op 18 september 1974 bij de politie te Aartrijke klacht indiende voor de schade aan zijn voertuig veroorzaakt door een hond die de rijbaan was opgelopen.

Uit een verklaring van verweerder blijkt dat deze hond zijn eigendom niet was, maar reeds een veertiental dagen door hem was opgenomen uit vriendschap met zijn twee kinderen, die deze hond als hun eigendom beschouwden.

De echtgenote van verweerder verklaarde familiaal verzekerd te zijn voor zulk ongeval en gaf aan de aanlegger de nodige gegevens van haar verzekeringsmaatschappij.

Het blijkt echter dat verweerder niet meer familiaal verzekerd is.

Verweerder wenst de schade niet te betalen omdat de hond in kwestie niet zijn eigendom is.

De eigenaar van een dier, of, terwijl hij het in gebruik heeft, degene die zich ervan bedient, is aansprakelijk voor de schade die door het dier is veroorzaakt, hetzij het onder zijn bewaring stond, dan wel verdwaald of ontsnapt is.

Opdat er bewaring zij in de zin van art. 1385 B.W., moet de persoon wiens aansprakelijkheid in het gedrang komt, de feitelijke macht over het dier hebben en deze macht te zijnen voordele uitoefenen.

Uit de bovenaangehaalde gegevens blijkt dat verweerder de bewaking over het dier heeft. Derhalve is hij aansprakelijk voor de schade die gerechtvaardigd wordt voor een bedrag van 2.811 fr.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 21 januari 1975

Verkeer—Bloedproef—Toestemming van bestuurder.

In zijn conclusie voor de feitenrechter had eiser tot cassatie aangevoerd, dat luidens art. 63 Wegverkeerswet, wanneer een ademtest zoals bedoeld in art. 59, § 1, kan worden verricht, het nemen van een bloedmonster eerst kan worden gelast nadat die test is verricht en uitgewezen heeft, dat het alcoholgehalte van het bloed hoger is dan 0,8 gram per liter; hij had voorts laten gelden, dat de op hem uitgevoerde test negatief was en derhalve de nadien toch uitgevoerde bloedafneming onwettelijk was. Met betrekking tot het feit, dat hij in het afnemen van een bloedmonster had toegestemd, verwijt hij nu het bestreden vonnis (Corr. Gent, 28 mei 1974) een gebrek aan logica, althans dubbelzinnigheid in de motivering.

"Overwegende dat het vonnis zegt: 'Er is echter geen enkele bepaling die verbiedt een bloedmonster te nemen en te laten ontleden met het akkoord van een bestuurder, voor zover dit niet als een verplichting wordt voorgesteld waarvan de niet-naleving strafrechtelijk betuugeld wordt';

"Overwegende dat de rechters aldus te kennen geven dat, naar hun opvatting, die op zichzelf door het middel niet

wordt bekritiseerd, het akkoord van een bestuurder om een bloedmonster te laten afnemen in strijd met de wet zou zijn bekomen, indien het hem werd gevraagd alsof een weigerend antwoord aanleiding zou kunnen geven tot bestrafing;

"Overwegende dat, nu het vonnis vervolgens vaststelt dat ten deze de afneming niet in strijd met de wet gebeurde, het impliciet maar zeker oordeelt dat de toestemming van eiser niet werd bekomen door hem de bloedafneming voor te stellen als een verplichting waarvan de niet-naleving strafrechtelijk beteugeld wordt;

"Dat het middel niet kan worden aangenomen."

(Voorzitter: de h. Wauters—Raadsheer-rapporteur: de h. Versée—Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts—Advocaat: mr. A. Bayart—In de zaak: Delcour t/ De Clercq e.a.).

NOOT—Zie ook Pol. Stavelot, 25 mei 1970, *J.T.*, 1970, 534. M.b.t. de weigering van ademtest mag onder de aandacht worden gebracht de volgende beslissing van het Hof van Beroep te Brussel: "De rechter kan een beklagde niet vrijspreken, die geweigerd heeft de ademtest te ondergaan bij het uitstappen uit het voertuig dat hij bestuurde, onder voorwendsel, dat hij een dergelijke ademtest 'om generlei reden gerechtvaardigd' acht. Hierdoor zou de rechter bijkomende eisen stellen aan de verplichte ademtest, want dan zou de autobestuurder slechts een ademtest moeten ondergaan als dit gerechtvaardigd voorkomt en in andere gevallen zouden ze geen gevolg moeten geven aan deze vordering van de bevoegde agent. Een dergelijke theorie is onverenigbaar met de wettelijke voorschriften" (Hof Brussel, 16e Kamer, 4 juni 1973, O.M. t/ De Vleming, onuitgegeven).

A. Vandeplass

Presentatie van het boek over Zakenrecht door prof. R. Derine, F. Van Neste en H. Vandenberghe

Rede uitgesproken door prof. mr. ridder René VICTOR

In de reeks "Beginselen van Belgisch Privaatrecht" die ondernomen werd onder leiding van de prof. R. Dillemans en W. Van Gerven en uitgegeven door de Standaard wetenschappelijke uitgeverij, is zopas het vijfde deel verschenen over het zakenrecht.

Het is een uitvoerige studie in drie boekdelen.

Op vrijdag 28 februari jl. werd het nieuw boek gepresenteerd aan een uitgelezen publiek in het Huis Osterrith te Antwerpen.

Wij delen hieronder de rede mede die te dezer gelegenheid werd uitgesproken door prof. mr. ridder René Victor, voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging.

Zeer aanzienlijke vergadering,

De presentatie van een nieuw juridisch werk dat onze Vlaamse rechtsliteratuur komt verrijken is te vergelijken met een doopfeest, en het zal voorzeker de ouders van de nieuwe telg een bijzonder genoegen doen dat zoveel eminente persoonlijkheden, hoogwaardigheidsbekleders, magistraten en juristen van alle aard, eraan gehouden hebben de samenkomst van heden avond met hun tegenwoordigheid te vereren.

In de geweldige opbloei, die onze Vlaamse rechtsliteratuur in de laatste jaren gekend heeft, is inderdaad het verschijnen van een nieuw werk dat in deze literatuur een zeer voor-aanstaande plaats zal innemen, een gebeurtenis van niet geringe betekenis.

Voor mij persoonlijk beschouw ik het als een bijzonder voorrecht dat ik de eerste geweest ben dit werk te kunnen lezen, de hoge waarde ervan te kunnen schatten en in korte woorden aan deze vergadering al het goede te kunnen mededelen dat ik er over denk.

Volgens vast gebruik heeft hij die een nieuw boek presenteert een dubbele taak te vervullen. Hij moet in de eerste plaats de auteurs van het boek voorstellen en dan verder in brede lijnen een beknopte uiteenzetting geven van de inhoud van het werk, uitwijden over de methode die door de auteurs werd aangewend, de betekenis van het werk in het licht stellen, de klemtoon leggen op de nieuwe ideeën die in het boek werden uitgewerkt en uiteindelijk de aandacht vragen voor de plaats die het zal innemen in de rechtsliteratuur in het algemeen en in de Vlaamse rechtsliteratuur in het bijzonder.

Het voorstellen van de auteurs is hier vandaag volkomen overbodig. Moet ik U prof. Raymond Derine nog voorstel-

len? Iedereen weet welke bijzondere rol hij heeft vervuld in de wetenschap, in het universitair leven, in de Vlaamse beweging, in de politiek. Wat dit laatste terrein betreft moet ik niet in herinnering brengen dat hij verkozen werd tot volksvertegenwoordiger, doch dat hij er de voorkeur aan gaf zich volledig te wijden aan het behartigen der belangen van de stad Antwerpen, waar hij zopas gevierd werd naar aanleiding van zijn 10-jarig schepenschap. In de Vlaamse beweging heeft hij een plaats ingenomen in de meest vooruitgeschoven loopgraven. Zijn geschriften hebben op dit gebied een grote verheldering gebracht. In de strijd om Leuven is zijn tussenkomst van beslissende aard geweest. Hij was algemeen voorzitter van het Davidsfonds en wat al andere taken heeft deze strijder en werker niet met bijzonder succes op zich genomen. Maar vanavond zou ik hoofdzakelijk de klemtoon willen leggen op de betekenis van het wetenschappelijk werk van prof. Raymond Derine en op zijn uitgebreide universitaire ervaring. Ik zou willen wijzen op het merkwaardig proefschrift dat door hem werd geschreven over "De grenzen van het eigendomsrecht in de 19e eeuw", dat in de wetenschappelijke wereld, ook buiten de grenzen van ons land, ten zeerste gewaardeerd werd en waarin een volledige vernieuwing wordt gebracht aangaande een theorie die sedert jaren bij de juristen vastgeankerd lag. Ik moet herinneren aan de menigvuldige wetenschappelijke artikelen die hij heeft geschreven, aan de preadviezen die hij heeft uitgebracht en aan de overzichten van rechtspraak die hij heeft gepubliceerd, waarin geleidelijk de bijzondere bevoegdheid aan de dag is gekomen van de specialist die het initiatief heeft genomen tot het samenstellen van het groot werk dat wij vandaag bespreken. Ik zou nog moeten wijzen op de rol van de hoogleraar, op wie beroep werd gedaan door verschillende universiteiten om er het recht te doceren, te Kinshasa, te Leuven, aan de Universitaire faculteiten St. Ignatius en aan de Universitaire instelling te Antwerpen.

Dat hij zijn leerstoel te Leuven heeft opgegeven om zich volledig te kunnen wijden aan het hoger onderwijs te Antwerpen is wel in brede kring betreurd geworden, doch het heeft ten zeerste degenen verheugd die het in de hoogste mate op prijs stellen dat een zo eminent hoogleraar zich volledig kan wijden aan het universitair leven in onze stad. Ik zou uiteindelijk nog willen wijzen op de uitgestrektheid van het terrein dat door de wetenschappelijke activiteit van prof. Derine wordt bestreken. Hij heeft niet enkel het Romeins recht gedoceerd, wat aan zijn juridische kennis een

stevige grondslag heeft gegeven. Hij heeft een bijzonder klaar inzicht in de rechtshistorie en beschikt over een verbluffende kennis van de jurisprudentie op velerlei gebied.

Dat deze geleerde het initiatief heeft genomen om het groot boek over het zakenrecht dat thans verschenen is samen te stellen is op zichzelf reeds een waarborg van degelijkheid en wetenschappelijke waarde.

Prof. Derine heeft nu medewerkers gevonden om samen met hem zekere gedeelten van dit nieuw werk te schrijven en in de eerste plaats prof. Fernand Van Neste, hoogleraar aan de UFSIA, die verschillende belangrijke kapitels van het boek voor zijn rekening heeft genomen. Dat een pater-jezuïet te gelijktijd een uitmuntend rechtsgeleerde is, is niet zo alledaags dat het niet bijzonder zou moeten onderstreep worden. Prof. Van Neste heeft reeds belangrijke juridische publicaties op zijn actief en ik herinner mij met welk genoegen ik in het "Tijdschrift voor Privaatrecht" van 1967 zijn uitstekende uiteenzetting las over het misbruik van recht, waarin ik de grondige kennis en de scherpe formulering ten zeerste heb gewaardeerd. Hij was voorzeker de aangewezen man om mede te werken aan het groot boek over het zakenrecht.

En uiteindelijk nog prof. Hugo Vandenberghe der Katholieke Universiteit te Leuven, op wie talrijke artikelen van zijn hand reeds zozeer de aandacht hadden gevestigd, doch die zich vooral heeft doen kennen als een jurist van formaat door zijn belangrijk proefschrift over "De juridische betekenis van het concubinaat", een overwerp van groot actueel belang, dat hij onderzocht heeft niet enkel met een uitputtende kennis van rechtsleer en rechtspraak, maar vooral met een grondig inzicht in de evolutie van het tegenwoordig maatschappelijk leven.

En deze drie auteurs hebben hun kennis en hun werkkraft verenigd om samen het groot boek te schrijven over het Zakenrecht. Het is hun bedoeling geweest deze sector van het burgerlijk recht aan een heel nieuw onderzoek te onderwerpen, menigvuldige vastgeroeste ideeën omver te werpen, een volledige vernieuwing te brengen en een werk te schrijven dat volledig op de hoogte is van de tegenwoordige tijd. Het dwingt bewondering af niet enkel door zijn omvang, doch vooral door zijn wetenschappelijke waarde en komt onze Vlaamse rechtsliteratuur met een kostbare eenheid verrijken.

Zij hebben dit boek uitgewerkt in teamverband en aldus een zeer moderne werkwijze toegepast die in de laatste jaren meer en meer ingang heeft gevonden in de wetenschapsbeoefening. In zijn woord vooraf zegt prof. Derine zo terecht dat de methode van teamwerk bijzonder geschikt lijkt om tot een grotere rijkdom van ideeën en tot meer oorspronkelijkheid te komen. Hij wijst er op dat het gevaar immers niet denkbeeldig is dat een handboek gewoon of grotendeels overneemt wat andere handboeken reeds sedert decennia hebben voorgehouden, terwijl het de bedoeling van de auteurs was elk punt van de behandelde stof opnieuw grondig uit te diepen in het licht van de rechtsevolutie van deze dag.

Auteurs die zich niet beperken tot monografieën, doch die brede sectoren van het recht in hun geheel wensen te behandelen stellen zich ten doel ofwel de grote beginselen van de rechtswetenschap bij te brengen aan de studenten, de toekomstige juristen, en hen wegwijs te maken op het onmetelijk terrein dat door de rechtswetenschap wordt bestreken; ofwel is het hun bedoeling de oneindigheid van de problemen die zich dagelijks voordoen in de rechtspraktijk te ontleden en op te lossen en aan de beoefenaars van de rechtswetenschap, magistraten of advocaten, die dagelijks te worstelen hebben met de zeer genuanceerde stellingen die tegenover elkaar worden voorgebracht, alle gegevens bij te brengen om een solutie te vinden die zal stroken met de rechtvaardigheid en met het maatschappelijk belang.

Summiere werken, hoofdzakelijk bestemd voor de studenten, waarin enkel het essentiële wordt medegedeeld zijn er vele. In de Belgische literatuur wil ik enkel herinneren aan de oudere boeken van Arntz, Thiry en de kleine Laurent in vier delen, en verder de lumineuse cursussen van Galopin en uiteindelijk het kristalhelder werk in drie delen van Dekkers. Dergelijke beknopte behandeling van de stof ligt nog in het bereik van één enkele auteur, die zich vooral toelegt op de systematiek en die brede begaanbare wegen trekt doorheen het onoverzienbaar terrein van het recht.

Voorzeker hebben juristen met brede blik reeds sedert lang ervaren dat er een meer uitgebreide informatie noodzakelijk was en vandaar de pogingen die werden aangewend om heel de rechtswetenschap op uitvoerige wijze samen te brengen in één groot geheel. Het is de methode geweest van de encyclopedie waarvan het meest karakteristieke voorbeeld in ons land de "Pandectes Belges" is. Het nadeel van deze methode is dat de behandeling van elk trefwoord een afzonderlijke monografie uitmaakt en dat er geen band is die de verschillende delen onderling met elkaar verbindt. Een ander nadeel is dat sommige gedeelten van het encyclopedisch geheel zeer spoedig diepgaande wijzigingen ondergaan en afvallen als droge blaren, zodat de bruikbaarheid van het ensemble problematisch wordt. Dit werd volkomen juist ingezien door de ontwerpers van de voortreffelijke serie der "Algemene Praktische Rechtsverzameling", waarvan het ook wel de bedoeling was over alle mogelijke sectoren van het recht wetenschappelijke verhandelingen samen te brengen, doch waar elk van deze verhandelingen een afzonderlijk en op zichzelf bestaand traktaat vormt. Dit is ook het geval met de uitstekende uitgave van het "Administratief Lexicon", waar echter de verwantschap tussen de verschillende behandelde onderwerpen meer tot uiting komt.

Doch de pogingen die daarnaast werden ondernomen om een volledig gespecialiseerde en grondig uitgewerkte studie van een belangrijk deel van het recht te produceren werden taken die zo zwaar waren dat zij haast niet meer door één enkel mens konden verricht worden.

Enkele helden hebben dit in ons land wel beproefd en in de eerste plaats Laurent met zijn 33 boekdelen gewijd aan het burgerlijk recht. Hoezeer ook de exegese, het rigorisme en het formalisme in dit werk hoogtij vieren, blijft het een grootse bewondering afdwingende onderneming, een monument van onvergankelijke betekenis. In onze taal heeft, op meer bescheiden schaal, Kluyskens het nog eens aangedurfd heel het burgerlijk recht in een achttal delen grondig te bewerken. Het was een waagstuk dat hij enkel ten koste van een ongenadige discipline tot een goed einde heeft weten te brengen. Er wordt voorzeker heel wat kritiek op uitgebracht. Er wordt benadrukt dat de boekdelen al te veel te danken hebben aan de invloed van Baudry-Lacantinerie. Wij mogen echter niet vergeten dat er in het werk van Kluyskens een rijke schat steekt van eigen denkwerk, en dat hij voor de wetenschappelijke studie van het Belgisch recht een bijdrage heeft geleverd van grote waarde. Wij mogen vooral niet vergeten dat hij de nederlandstalige rechtsliteratuur in ons land een zo verre sprong heeft doen maken dat hij steeds het voorwerp zal blijven van onze eerbiedige bewondering en van onze onbeperkte dankbaarheid.

Ook Henri De Page heeft de roekeloze poging gewaagd de taak alleen ter hand te nemen en een uitgebreid, grondig doorwrocht werk te schrijven over het burgerlijk recht in vele delen. Het is een reusachtig gebouw geworden waarin de auteur getuigenis aflegt van een uiterst klare kijk op de behandelde problemen, van een grondig peilen naar de kern der gecontroleerde vraagpunten en van een fijne zin voor delicate nuancering. Al is het werk enigszins overladen met al te menigvuldige citaten, — die niet altijd onmiddellijk betrekking hebben op de behandelde stof —, en al lijkt het stellig aan een zekere breedsprakerigheid die

haar oorsprong vond in het feit dat deze uiterst welsprekende orator didacticus zijn teksten dicteerde, toch is het een wetenschappelijk gewrocht geworden van onschatbare waarde. Doch het is gebleken dat zelfs een reus als De Page, niettegenstaande zijn ongemeen uitgebreide kennis, zijn buitengewoon scherpe intelligentie en zijn fabelachtige werkkraft, het doel dat hij zich gesteld had niet alleen heeft kunnen verwezenlijken. Hij heeft zijn collega René Dekkers moeten ter hulp roepen, die ongeveer de helft van het volledig werk voor zijn rekening heeft genomen, en misschien wel de moeilijkste gedeelten ervan heeft geschreven, namelijk deze over de goederen, de erfenissen; het huwelijksgoederenrecht en de voorrechten en hypotheeken.

Het is sedertdien noodzakelijk gebleken, omwille van de wetenschappelijke degelijkheid, een uitgebreide studie over een bepaalde sector van het recht niet meer toe te vertrouwen aan één enkele auteur, hoe breed zijn informatie en hoe groot zijn werkkraft ook mogen zijn. Sedert de laatste jaren heeft men dan ook kunnen vaststellen hoe de meest vooraanstaande beoefenaars van het recht hun krachten verenigd hebben om in teamverband de grondige commentaren van ons recht uit te werken. Dit is gebeurd sedert de in werking stelling van het nieuw Gerechtelijk Wetboek door het groot "Handboek voor gerechtelijk recht", dat in verschillende delen de vraagstukken der rechtspleging zal onderzoeken en waarvan elk onderdeel aan een afzonderlijk auteur werd toevertrouwd om aldus te komen tot een geheel waarin elk specialist zijn bijzondere kennis heeft kunnen ter beschikking stellen. Wij hadden het genoeg van dit groot werk reeds twee delen te zien verschijnen respectievelijk gewijd aan de bevoegdheid van de hand van prof. Fettweis en aan de rechtsmiddelen van de hand van prof. Le Paige.

Dit is ook het geval met de uitgave der "Beginselen van Belgisch Privaatrecht", waarvan het initiatief genomen werd door de professoren Van Gerven en Dillemans. Dit groot werk heeft de bedoeling heel het privaatrecht te behandelen in een twaalftal of misschien nog meer delen en wij waren zo gelukkig reeds twee delen te zien verschijnen, namelijk het Algemeen Deel, van de hand van prof. Van Gerven, dat een uitzonderlijke betekenis heeft en dat volkomen nieuwe grondslagen heeft gelegd voor de studie van het privaatrecht, en een ander deel van de hand van prof. Dillemans over de testamenten, dat de driejaarlijkse prijs verwierf van het Antwerps Notariaat en waarin deze stof tot het uiterste werd doorploegd.

Het is in deze zo hoogstaande reeks, mijn waarde auteurs, dat uw werk over het zakenrecht zijn plaats zal innemen. Het zal er genieten van het hoge prestige dat thans reeds door deze reeks verworven is, doch het zal vooral bijdragen tot de verhoging van dit prestige door de grondigheid van uw onderzoek, de volledigheid van uw documentatie en de vernieuwing die door U gebracht werd betreffende zovele vraagstukken in de door U behandelde sector.

Dat het zakenrecht het onderwerp was dat door U in deze grote reeks zou bewerkt worden lag voor de hand. Inderdaad U was er door uw voorafgaandelijke studies en werkzaamheden terdege op voorbereid.

Heeft trouwens het zakenrecht niet altijd voor de juristen een bijzondere bekoring gehad? Het zal misschien aan enkelen onder U nog bekend zijn dat één van de allereerste werken die in de Nederlandse taal in ons land werden geschreven over het recht, in de periode toen er nog niets bestond op het gebied van de Vlaamse rechtsliteratuur, het boek was van een jong Antwerps advocaat, Arthur De Vos, die zich had onderscheiden door zijn grote activiteit en zijn zin voor wetenschappelijk werk, die vóór de eerste wereldoorlog het secretariaat waarnam van het Rechtskundig Tijdschrift voor België en die reeds in het jaar 1906 een boek

publiceerde getiteld "Bezit, eigendom, erfdiensbaarheden". Dit boek was voor zijn tijd zeer verdienstelijk en er verscheen zelfs een Franse vertaling van. De auteur, waarvan nog veel te verwachten was, is ongelukkig op 35 jarige leeftijd overleden.

Dat één van de eerste nederlandstalige juridische werken in ons land gewijd was aan het zakenrecht was vrij natuurlijk daar de zaken de wereld uitmaken waarin wij leven. Alle zintuiglijk waarneembare voorwerpen die ons omringen en waartegenover het recht onze verhouding bepaalt, zijn zaken. Zij vormen de voorwaarde van ons materieel bestaan en het is tenslotte in ons leven van ongemeen belang te weten op welke wijze de rechtsordening onze betrekking op de zaken voorziet. Het is dan ook buiten twijfel dat al wie nadenkt over de rechtsverhoudingen en zich niet beperkt tot praktische sleur, zal trachten zich rekenschap te geven van de betekenis en de inhoud van het recht der zaken, het zakenrecht.

Nu is het hier, zoals in vele andere omstandigheden, dat de begrippen die het meest eenvoudig lijken, en die dagelijks gebruikt worden, zomaar grif worden aangenomen en dat de grote meerderheid het tenslotte overbodig acht de werkelijk diepere betekenis van deze begrippen op te sporen. Op die wijze ontstaan er heel wat misverstanden en verkeerde afleidingen. Het risico daarvoor is des te groter wanneer men nagaat dat in onze wetten, en in de eerste plaats in ons Burgerlijk Wetboek, de gebruikte terminologie voor al wat betrekking heeft op zaken een verrassende verwarring onderhoudt. Wat al termen zoals vermogen, zaken, goederen en nog andere worden niet, zelfs in wetenschappelijke uiteenzettingen door elkaar gebruikt, zonder dat men zich terdege rekenschap geeft van hun wezenlijke begripshouding. En wat al onnuttige en schadelijke controversen zijn hierdoor niet ontstaan?

Het is één van de grote verdiensten van de auteurs van het thans verschenen boek dat zij er in de eerste plaats aan gehouden hebben op dit gebied klaarheid te brengen, de gebruikte begrippen duidelijk te omschrijven, de nauwkeurige juridische inhoud ervan te bepalen en aldus hun onderzoek door te drijven zonder de vrees te moeten koesteren verloren te lopen in een chaotische begripsverwarring.

Deze noodzakelijkheid van reinheid der begrippen doet zich des te meer gelden wanneer wij vaststellen dat onze betrekkingen met de zaken die ons omringen niet alleen van materiële aard zijn, doch dat zij in werkelijkheid ook een geestelijke, een immateriële verhouding impliceren. En duidelijkheid van begrip is des te meer vereist wanneer de betrekkingen van het subject tot de zaken zowel van stofelijke als van immateriële aard zich concretiseren in rechten. Het subject oefent rechten uit, doch tegenover wie of wat? En hier duikt de uiterst delicate vraag op van de onderscheiding tussen zakelijke en persoonlijke rechten, waarover prof. I. Kisch van de Universiteit te Amsterdam in het jaar 1932 zijn bekend proefschrift heeft geschreven¹, waarvan de 350 blz. in de eerste plaats aantonen hoe delicaat en ingewikkeld de studie van deze onderscheiding is¹.

Jean Carbonnier, die naar mijn mening de meest persoonlijke en originele Franse jurist is van deze dag, heeft in het tweede deel van zijn groot leerboek over burgerlijk recht de nadruk gelegd op de éénheid van het zakelijk en persoonlijk recht als zijnde twee parrallelle elementen van het patrimonium en hij heeft de noodzakelijkheid in het licht gesteld ze gezamenlijk te bestuderen en te onderwerpen aan enkele gemeenschappelijke algemene richtlijnen².

¹ I. KISCH, Beschouwingen over de onderscheiding tussen zakelijke en persoonlijke rechten - Samsom, Alphen aan den Rijn, 1932.

² JEAN CARBONNIER, Droit Civil. Tome II. Les biens et les obligations. Paris. Thémis. Presses universitaires de France 1956.

In uw boek, mijn waarde auteurs, is alle verwarring uitgesloten. Na een voorafgaandelijke historische uiteenzetting hebt U aangetoond hoe er dient uitgegaan te worden van het algemeen begrip van het vermogen en U hebt op glasheldere wijze het onderscheid getrokken dat kan gemaakt worden tussen de zaak als stoffelijk voorwerp, als goed of vermogensbestanddeel en als rechtsobject. En U bestudeert achtereenvolgens de zaken uitsluitend beschouwd als stoffelijk voorwerp en de goederen die zowel zakelijke als persoonlijke rechten omvatten, die gezamenlijk de actieve bestanddelen van het vermogen uitmaken.

Het is niet mogelijk in deze beknopte bespreking uit te wijden over de diepgaande rechtstheoretische studie die U gemaakt hebt om de begrippen op te klaren van vermogen, zaken, goederen, zakelijke rechten en persoonlijke rechten. Doch wie zich aan de hand van uw uiteenzetting oriënteert in deze doolhof beschikt over een betrouwbaar kompas, dat hem voorzeker de juiste richting zal aanwijzen.

Wanneer ik uw beschouwingen las over het vermogen schoot mij een herinnering te binnen die ik niet kan nalaten U hier mede te delen. Wanneer ik nu ongeveer 60 jaar geleden voor de centrale jury examen aflegde over burgerlijk recht had ik de eer ondervraagd te worden door de befaamde jurist Gerard Galopin, professor aan de Universiteit te Luik, en de eerste vraag die hij mij stelde was: *Qu'est ce que le patrimoine?* En wanneer ik, slechts beschikkend over wat zeer beperkte boekenwijsheid zo goed en zo kwaad het ging de nadruk legde op de éénheid van het vermogen van een persoon en vooral onderstreepte dat dit vermogen de waarborg uitmaakt voor al de verbintenissen die door iemand worden aangegaan, en dat hij verplicht is deze verbintenissen na te komen onder verband van al zijn goederen, hetzij roerende hetzij onroerende, zo tegenwoordige als toekomstige, zoals voorzien in onze hypothecaire wet, leek hij over dit antwoord wel tevreden, doch hij onderbrak mij en hij zegde mij, wat ik nooit zal vergeten: *"C'est beaucoup plus simple que cela, le patrimoine c'est une bourse qui vous est attachée autour du cou et dans laquelle vous pouvez enfermer tout votre avoir, toutes vos créances et vos dettes. Le contenu de la bourse sera constamment changé mais la bourse elle-même vous restera attachée autour du cou"*.

Het wordt niet op deze kinderlijk aanschouwelijke wijze voorgesteld in uw leerboek, doch uw theoretische uiteenzetting is er niet minder klaar en duidelijk om.

Wanneer U dan de studie van de zakelijke rechten aanvat wijst U er zo terecht op dat het zo ingewikkeld economisch leven zakelijke en persoonlijke rechten op allerlei gebied met elkaar heeft verweven en dat er zakelijke rechten zijn waaraan verbintenissen kunnen vastzitten. Deze zakelijke rechten zijn beperkt in aantal en kunnen alleen door de wetgever tot stand gebracht worden en zij zijn gekenmerkt door hun twee voornaamste karakteristieken, namelijk het volgrecht en het recht van voorrang.

Nadat wij in uw werk een volledig overzicht hebben gekregen van de vele soorten zaken die zich in de rechtswereeld kunnen voordoen: roerende en onroerende zaken, zaken in en buiten de handel, gemene zaken, zaken die aan niemand toebehoren en verloren zaken, vervangbare en niet vervangbare, verbruikbare en niet verbruikbare zaken, tegenwoordige en toekomstige, hoofdzaken en bijzaken, afzonderlijke zaken en algemeenheden en nog meer andere onderscheidingen, wijdt U een uitvoerige studie aan de onroerende goederen, goederen die onroerend kunnen zijn uit hun aard, door bestemming of door het voorwerp waarop zij betrekking hebben.

Over dit onroerend karakter van de goederen bestaat er een onoverzienbare jurisprudentie die U volledig geëxcerpeerd hebt, en waaruit U telkens de kern hebt uitgediept. Ik zou hier enkel de aandacht willen vestigen op een paar punten die in uw betoog zo voortreffelijk ontwikkeld worden.

In de eerste plaats de zo actuele twistvraag betreffende het al of niet onroerend karakter van zoveel houten land- en kampeerhuisjes of houten loodsen in geprefabriceerd materiaal, waarover de natuurliefhebbers zich zo zeer beklagen omdat zij het landschap ontsieren. Men discussieert tot in het oneindige over het al of niet onroerend karakter van woonwagens, los op de grond geplaatste bungalows, strandhuisjes en frietkramen, kampeerwagens en zelfs tramrijtuigen zonder wielen die op een terrein geplaatst zijn als vakantiehuisjes. Er heeft zich over deze vragen in de laatste jaren een uitgebreide rechtspraak ontwikkeld en het Hof van Cassatie heeft er talrijke arresten over uitgesproken. U hebt uit deze jurisprudentie vijf verschillende criteria geditilleerd, namelijk de constructies die in de grond gebouwd zijn, deze die enkel aan de grond bevestigd zijn, deze die op de grond enkel steun vinden ten behoeve van de stabiliteit, deze die bestemd zijn om ter plaatse te blijven staan, al kan het gebouwde uit elkaar genomen en verplaatst worden en uiteindelijk de gebouwtjes die opgetrokken zijn zelfs uit niet duurzame materialen. Uw onderzoek desaan gaande is een model van studie aangaande de evolutie van de rechtspraak van het Hof van Cassatie dat steeds strengere criteria heeft aangelegd en dat eindelijk tot het besluit is gekomen dat als bouwwerk kan beschouwd worden al wat op enige wijze aan de grond is vastgehecht. Al steunt deze jurisprudentie hoofdzakelijk op de wetten betreffende de ruimtelijke ordening, toch heeft zij een diepe weerslag op het begrip van onroerend goed zelf.

Op deze wijze worden zoveel betwiste aangelegenheden in uw werk grondig nagespeurd en ik zou hier enkel nog willen wijzen op het kapittel dat U wijdt aan het conflict dat zich heeft voorgedaan tussen het begrip van onroerende goederen door bestemming en de in pandgeving van een handelszaak, wat een ernstige weerslag kan hebben op de belangen van de hypothecaire en van de pandhoudende schuldeiser. Deze conflicten hebben geleid tot een thans algemeen aangenomen beslissing dat het handelspand ook onroerende goederen door bestemming kan inhouden en dat tussen de pandhoudende en de hypothecaire schuldeiser de prioriteit van de inschrijving bepalend is voor de regeling van hun respectievelijke rechten.

En ik stel met genoegen vast dat bij de bespreking en de grondige uitdieping van deze zo belangrijke problemen uw werk zich niet beperkt tot de arresten van ons hoogste rechtscollege, doch dat U telkens de evolutie schetst der rechtspraak van alle rechtsmachten, van welke graad ze ook mogen zijn. De arresten van het Hof van Cassatie zijn voorzeker eerbiedwaardige monumenten, doch de argumenten ontwikkeld in de arresten van onze hoven van beroep, in de vonnissen van onze rechtbanken van eerste aanleg en van onze rechtbanken van koophandel en zelfs van eenvoudige vredegerichten bevatten zo dikwijls gegevens die ofwel uiteindelijk geleid hebben tot de beslissingen van ons hoogste hof, ofwel die het er moedig of misschien wel overmoedig niet mee eens zijn. Het is een buitengewone verdienste van uw boek dat wij aldus de mening kunnen volgen die zich geleidelijk ontwikkelt ook in de beslissingen der lagere rechtsmachten, daar de gevallen die aan het Hof van Cassatie onderworpen worden een zeer kleine minderheid uitmaken.

Nu komt er in het nieuwe boek over het zakenrecht een belangrijke innovatie voor, die volledig breekt met de systematiek van vroegere werken aan hetzelfde onderwerp gewijd. De studie van de domeingoesden, zowel deze van het openbaar als van het privaat domein, werden totnogtoe steeds gerekend tot het administratief recht, omdat het hier rechten geldt die uitgeoefend worden door de openbare overheid. De auteurs hebben deze systematiek doorbroken en hebben in hun werk een uitgebreid hoofdstuk gewijd aan de domeingoesden, hoofdstuk dat natuurlijkerwijze volledig past in een algemene uiteenzetting van het zakenrecht.

Het lag voor de hand dat de leer van het bezit een der belangrijkste kapitels zou uitmaken van het zakenrecht. Het bezitsrecht waarover von Savigny een wetenschappelijk meesterwerk heeft geschreven, dat aanleiding heeft gegeven tot het fel verzet van von Ihering, en dat in de Duitse rechtswetenschap der vorige eeuw aanleiding heeft gegeven tot epische controversen, heeft heden ten dage niets van zijn belang verloren.

De verhouding van bezit tot eigendom is ten allen tijde één van de mysteries geweest van de rechtsordening en de juiste graad bepalen die het bezit in heel de rechtsorde inneemt is voorzeker één van de meest lastige juridische problemen.

In het boek over het zakenrecht vinden wij een voortreffelijke uiteenzetting van al wat op het bezit betrekking heeft, zijn wezenlijke bestanddelen, materiële en intentionele en zijn niet wezenlijke bestanddelen waarin het begrip van de goede trouw een uiterst belangrijke rol vervult. Duidelijk stelt U in het licht welk de functie is van het bezit, zijn positionele functie, die bescherming biedt tegen allerlei vormen van eigen richting, zijn verjaringsfunctie die na verloop van tijd het recht doet wijken voor de feitelijke toestand en uiteindelijk zijn zakelijke functie waardoor het bezit in zekere mate als bewijs geldt door het vermoeden dat er gelijkvormigheid bestaat tussen recht en feitelijke toestand. De auteurs hebben dan ook in een zakelijke samenvatting de rechtsgevolgen van het bezit geconcretiseerd. Het bezit staat in de gunst van het recht. Men wil de bezitter beschermen om redenen van maatschappelijke aard en, bij de verkrijging door verjaring, wordt zelfs aan het bezit de voorkeur gegeven boven de eigendom. Het is een moderne visie over deze rechtsfiguur die gekenmerkt is door originaliteit en die, na grondige studie van de ontelbare geschriften die eraan besteed werden, thans een synthese biedt van hetgeen zowel door de historie als door de praktische maatschappelijke behoeften gegroeid is.

De volle aandacht van de auteurs werd echter vooral gevestigd op de eigendomsordening, en het hoofdstuk dat hierop betrekking heeft is een van de meest schitterende die in het boek voorkomen. Het wordt voorafgegaan door ettelijke bladzijden bibliographische gegevens, die een diepe indruk maken. Geprikkeld door de beroepsvervorming van de kritische lezer heb ik, met het potlood in de hand, bij het nazicht van deze uitvoerige bibliographie op vinkenslag gezeten om het genoegen te kunnen smaken vast te stellen dat de auteurs één of ander geschrift zouden verwaarloosd hebben of uit het oog zouden verloren hebben. Moet ik zeggen tot mijn spijt of tot ons geluk, is het voor mij een desillusie geworden. Ik heb niets kunnen vinden dat aan de aandacht van de auteurs zou ontsnapt zijn. Het is volkomen terecht dat aan dit hoofdstuk de grootste zorg besteed werd. Inderdaad, wat het eigendomsrecht betreft moeten nauwkeurig het begrip en de inhoud ervan worden onderscheiden. Wanneer het begrip van de eigendom niet anders te omschrijven is dan als de vrije beschikkingsbevoegdheid over de goederen en als het meest omvattend zakelijk recht, dan is, zoals de auteurs het onderstrepen, nog niets gezegd over de grenzen van dit eigendomsrecht. Er bestaat in elke gemeenschap een concrete eigendomsordening die min of meer individualistisch ofwel sociaal kan zijn en die de inhoud van de eigendom bepaalt. Is het eigendomsrecht een subjectief recht, zoals traditioneel werd aanvaard, ofwel is het niets anders dan een sociale functie zoals Duguit met zoveel overtuiging heeft trachten te bewijzen? Om tot een redelijk inzicht te komen is het noodzakelijk steeds in concreto na te gaan in welke mate het eigendomsrecht begrensd is. En dan sluiten de auteurs zich aan bij de opvatting van hen die menen dat deze grenzen van het eigendomsrecht niet zozeer bepaald worden door de handhaving van de liberale beginselen der 19e eeuw, doch veel meer door de bedoeling de cultuurwaarden van het christelijk avondland

te redden. Wanneer de collectivisering voorzeker een groot gevaar uitmaakt voor de vrijheid van de menselijke persoon, die slaaf zou kunnen worden van de staat, is de monopoliepositie van een financiële of economische oligarchie voorzeker niet minder gevaarlijk om de werkelijke vrijheid van velen in het gedrang te brengen. Het doel dat dient nagestreefd is het tot stand brengen van een ordening waarin de vrijheid en het geluk van de leden der gemeenschap gewaarborgd zijn. Voorzeker zal in de breedste kring de stelling van de auteurs toegejuicht worden, die er de klemtoon op leggen dat in de ganse eigendomsordening de mens vooraan moet staan en niet een vaag algemeen welzijn en nog minder een bepaalde doctrine. Het komt er dus op aan een juist evenwicht te vinden tussen de vrijheid en de beperking en dat evenwicht is niet statisch, maar wisselend. Het vereist een bestendig zoeken naar evenwichtige en rechtvaardige verhoudingen.

Op deze inleidende beschouwingen over de eigendomsordening volgt een hoofdstuk over de eigendomsopvatting in de code civil van 1804 en haar latere evolutie. De kern van dit kapittel was ons reeds bekend uit het belangrijk proefschrift van prof. Derine over de "Grenzen van het eigendomsrecht in de 19e eeuw". Het is onjuist te beweren dat de opstellers van de code civil de eigendom hebben willen beschouwen als een absoluut, volstrekt onaanastbaar en heilig recht van gebruik en misbruik (uti et abuti). De auteurs van het burgerlijk wetboek waren zich volkomen bewust van de noodzakelijke grenzen die aan dit eigendomsrecht dienden gesteld te worden en ook de rechtspraak die zich ontwikkelde kort na het in werking treden van dit burgerlijk wetboek heeft brede beperkingen aan het volstrekt karakter van het eigendomsrecht aanvaard en wel zodanig dat reeds in die periode het beginsel van het misbruik van recht door de jurisprudentie werd erkend. Zoals dit ook het geval was met de hinder die de maat van de gewone ongemakken overschrijdt. Het is de invloed van de liberale economisten die, vooral vanaf het jaar 1850, voor gevolg heeft gehad dat aan het eigendomsrecht een volstrekt individualistisch karakter werd toegekend en die tenslotte de geest van het Burgerlijk Wetboek volkomen gewijzigd heeft.

Het misverstand dat prof. Derine op dit gebied in zijn proefschrift zo schitterend heeft weerlegd vindt hier in dit grote werk zijn plaats en staat volledig in harmonie met de overige teksten van het boek.

Wie over het eigendomsrecht schrijft moet noodzakelijkerwijze zijn aandacht vestigen op de meest diepgaande ingreep die ten opzichte van dit eigendomsrecht kan gebeuren namelijk door de gedwongen, volledige en onherroepelijke beroving van dit recht ten bate van de gemeenschap. Wij vinden dan ook in het boek een volledig traktaat over de wetgeving op de onteigening en een schets van de geweldige evolutie die deze wetgeving sinds de wereldoorlogen heeft ondergaan. Wanneer 50 jaar geleden, in de tijd toen ik aan de balie kwam, de onteigeningsprocessen onverkwikkelijke en taaie gedingen waren, waarover gedurende reeksen zittingen werd gepleit en die meestal met het doorlopen van de verschillende instanties, gedurende vele jaren duerden, hebben thans opeenvolgende wetten de onteigeningsprocedure op verbazende wijze vereenvoudigd en versneld.

Na de spoedprocedure hebben wij een ultra-snelle rechtspleging zien tot stand komen die in de praktijk bijna volledig de vroegere eindeloze betwistingen heeft uitgeschakeld.

In een beoordeling van het onteigeningsrecht leggen de auteurs er de nadruk op dat vele verouderde teksten zouden dienen afgeschaft en dat zou dienen gestreefd naar meer eenvormigheid. Zij onderstrepen ook dat een strenge controle van de rechtbanken zou dienen te beletten dat de onteigenende overheid misbruik zou maken van de rechtspleging bij hoogdringendheid en dat de procedure zou moeten ingesteld worden binnen een bepaalde termijn na het onteigeningsbesluit.

Nadat de auteurs nog de aandacht gevestigd hebben op een hele reeks wettelijke bepalingen buiten het Burgerlijk Wetboek, die betrekking hebben op de begrenzing van het eigendomsrecht en waarvan de meer uitgebreide behandeling meestal behoort tot het administratief recht, komen twee hoofdstukken aan de beurt respectievelijk gewijd aan het misbruik van recht en aan de hinder uit nabuurschap. Het zijn twee belangrijke hoofdstukken waarin wij andermaal de grondigheid waarderen met dewelke de auteurs de rechtspraak hebben ontleed en gesynthetiseerd en de criteria hebben opgespoord die in de jurisprudentiële beslissingen liggen opgesloten.

Voor het misbruik van recht zijn deze criteria zo uitstekend samengevat in: het oogmerk om te schaden, de afwezigheid van enig belang of van een redelijk belang, de keuze van de uitoefening van een recht op een wijze die voor een derde het meest schadelijk is, het onevenredigheids criterium waarbij een recht zo uitgeoefend wordt dat de enorme schade die eruit voortspruit niet in verhouding staat tot het gering voordeel dat men eruit haalt en eindelijk het finaliteitscriterium dat bedoelt een afwijking van de maatschappelijke en economische bestemming van een recht.

Hoe deze criteria in de rechtspraak gehuldigd zijn geworden wordt ons hier getoond aan de hand van overvloedige aanhalingen en van een uitgebreide inventaris van praktische gevallen die door de rechtspraak werden opgelost.

De hinder uit nabuurschap is een onderwerp waarvoor prof. Derine zich reeds sedert geruime tijd als de specialist heeft doen kennen en dat de aanleiding was van artikelen, preadviezen en overzichten van rechtspraak van zijn hand. Ook op dit gebied heeft onze rechtspraak, en vooral deze van het Hof van Cassatie, een grondige evolutie ondergaan. Van het oude beginsel der vergoeding van de schade die voortspruit uit een foutieve gedraging op grond van art. 1382 van het B.W. is men gekomen tot de aansprakelijkheid zonder fout in geval van overlast, waarmee bedoeld wordt de hinder die de maat van de gewone ongemakken overschrijft. De geleidelijke ontwikkeling van deze jurisprudentie wordt door de auteurs nagegaan en er wordt ons een helder inzicht gegeven in de belangrijkste mogelijkheden die eruit kunnen gelicht worden voor de praktische toepassing in het maatschappelijk leven. Er zijn voorzeker nog taaie tegenstanden die zich verzetten tegen het toekennen van schadevergoeding of van compensatie bij hinder uit nabuurschap en daar het voor de rechtsmachten een feitenkwestie geldt is de uitvoerige aanhaling van praktische gevallen die in het boek voorkomt van onschatbare waarde voor de rechtsbedeling.

Een groot gedeelte van het tweede boekdeel dat thans verscheen wordt in beslag genomen door de leer over de erfdiensbaarheden, natuurlijke en wettelijke erfdiensbaarheden, erfdiensbaarheden tot algemeen nut en privaatrechtelijke. Wie in de praktijk staat ondervindt dagelijks hoe menigvuldig de geschillen zijn die op dit gebied voorkomen en met welke passie door de partijen hun recht - of hun vermeend recht - verdedigd wordt. Regelmatig zijn de rollen van onze vrederechten overbelast met betwistingen betreffende alle mogelijke soorten erfdiensbaarheden. Waterafvloeiing, afstand van afsluitingen en beplantingen, afstand vereist bij bepaalde bouwwerken, lichten en uitzichten, recht van uitweg en zovele andere nog worden met heftigheid betwist en dikwijls doorgedreven tot in laatste instantie. Zelden ondervindt men meer dan bij deze soort betwistingen hoe diep het bewustzijn van het recht tot eigendom en de onaantastbaarheid ervan ingeschroefd zit in het menselijk gemoed. Het ontstaan van deze erfdiensbaarheden, hun uitoefening, hun tenietgaan, de mogelijke wijziging ervan stellen in het praktische leven een oneindigheid van problemen waarmee de jurisprudentie voortdurend heeft te worstelen. Er werden voorzeker over dit onderwerp talrijke

studien en geschriften gepubliceerd, doch het is een onschatbaar voordeel in dit boek de hele stof samengebonden te vinden, vaste lijnen te zien trekken, de bijzonderheden die zich in elk geval voordoen herleid te zien tot grote algemene beginselen en een haast volledig overzicht te krijgen van de rechtspraak betreffende alle gevallen die enig belang hebben.

Nadat dezelfde methode werd toegepast op de problemen van de waterregeling, in verband met bronwater, regenwater, stromend water, vijvers, meren en kanalen, afvloeiing, drooglegging of drainering, bestuderen de auteurs in twee hoofdstukken de horizontale grenzen van de eigendom met het recht tot afpaling en afsluiting en de vertikale grenzen ervan, die wel aan de eigenaar het recht toekennen ener volstrekte heerschappij over de boven- en de ondergrond, recht dat echter in zovele gevallen beperkt is door administratieve reglementeringen, om enkel te noemen de luchtvaart, de telefoon- en de telegraafdraden, de elektrische geleidingen, de wetten op de bescherming van monumenten en landschappen en op de ruimtelijke ordening, terwijl het recht op de ondergrond wordt begrensd door de wetgeving op de mijnen en groeven.

De verdediging van het bezit en van de eigendom wordt verzekerd door de bepalingen van ons nieuw Gerechtelijk Wetboek die handelen over de bezits- en de eigendomsverdringen. Onze auteurs hebben de goede idee gehad ook aan deze proceduremiddelen, die zo belangrijk zijn voor het zakenrecht een afzonderlijke studie te wijden. De rechtspleging voorziet verschillende wegen om bescherming te verlenen wanneer de rechten van bezit of eigendom gestoord worden door feitelijkheden of door geweld. Er is de klacht (de complainte), de reïntegranda, de revindicatie. Zij bieden alle verschillende modaliteiten en hun bijzonderheden worden in alle uithoeken nagespeurd.

Dat het bezit geldt als titel is een principe dat ook vandaag nog tot moeilijke controversen aanleiding geeft. Alle mogelijkheden die zich kunnen voordoen worden door de schrijvers onder de loupe genomen en zij behandelen ook uitvoerig in dit verband de bepalingen van de Wet van 24 juli 1921 in geval van verlies of diefstal van toonderpapieren.

Hoofdstukken over de wijzen van eigendomsverwerving op grond van verjaring of van natrekking besluiten het tweede deel van het boek.

Tot ons groot spijt is het derde deel nog niet verschenen, want dit derde deel zal zeer gewichtige problemen in verband met het zakenrecht behandelen. Ik wil enkel aanstippen dat erin bestudeerd worden de mede-eigendom met de vandaag zo belangrijke studie van de mede-eigendom van appartementsgebouwen, de mandeligheid, het vruchtgebruik, de erfdiensbaarheden door 's mensen toedoen en tenslotte de opstal en de erfpacht.

Zoals het burgerlijk recht voorziet dat een ongeboren vrucht beschouwd wordt als een reeds geboren kind, telkens het om zijn belang gaat, kunnen wij ook hier dit derde deel van het zakenrecht, dat volledig geschreven is en dat thans ter pers ligt, als reeds verschenen beschouwen, waar het hier gaat om ons aller belang, om het belang van alle Vlaamse juristen.

Het lijdt trouwens geen twijfel dat dit boek, dat samengesteld werd evenals de twee eerste onder de voortreffelijke leiding van prof. Derine dezelfde hoge kwaliteiten zal bieden als de thans reeds gedrukte delen.

Wat zou ik nog vele details willen aanhalen, hoezeer zou ik uiterst persoonlijke gegevens uit het werk willen onderstrepen en hoe zou ik willen wijzen op de uitgebreide oogst van nieuwe gedachten, verhelderende verklaringen en waardevolle elementen die wij in het werk aantreffen. Doch het is de hoogste tijd om te besluiten en ik heb reeds al te lang misbruik gemaakt van uw welwillende aandacht.

Mag ik nog enkel aanstippen hoezeer het werk aan belang gewonnen heeft door de mededeling, achter elk hoofdstuk, van de basisrechtspraak, door het afdrucken van de integrale tekst van de bijzonderste arresten en vonnissen, die op de behandelde stof betrekking hebben. En laat mij toe aan de auteurs ook nog te zeggen welk bijzonder genoeg het mij persoonlijk gedaan heeft dat zovele aanhalingen in hun werk, zowel van doctrine als van rechtspraak, geput werden uit het Rechtskundig Weekblad.

In hun voorwoord hebben de auteurs aangekondigd dat zij zouden pogen de goede eigenschappen van het werk van Laurent te verenigen met die van het traité van De Page en Dekkers en zij noemden dit een vermetel opzet waarin zij dan ook maar gedeeltelijk zouden kunnen slagen.

Welnu, laat mij hun zeggen dat zij door hun werk heel wat meer gedaan hebben dan een synthese op te bouwen van vroegere werken, hoe hoogstaand die ook mogen zijn. U hebt, mijn waarde auteurs, iets volkomen nieuws uitgewerkt, waarop ge dik uw eigen stempel gedrukt hebt. De arbeid die U aan uw werk besteedt hebt dient fantastisch genoemd te worden. Gij hebt werkelijk het onderwerp volledig uitgeput, niets, noch op het gebied van de rechtspraak noch op het gebied van de doctrine is aan uw aandacht ontsnapt en de bergen jurisprudentie, die ge onderzocht hebt, hebt ge beoordeeld met een redelijkheid en een wetenschappelijke geest die niet hoog genoeg kunnen geschat worden.

Uw teamwerk heeft een bijzonder gelukkig resultaat gehad en heeft U in de mogelijkheid gesteld een wetenschappelijk werk voort te brengen van uitzonderlijke waarde.

U hebt erin op de gelukkigste wijze de strenge juridische rechtsnormen in verbinding gebracht met de sociologische werkelijkheid van deze dag.

Uw boek komt de grote uitgave der "Beginselen van Belgische Privaatrecht" aanvullen met een rijpe en rijke bijdrage die meebrengt dat wij thans ook beschikken over een gemeenschappelijk werk over ons Privaatrecht dat in waarde gelijkaardige pogingen, die in de ons omringende cultuurlanden werden beproefd, nog overtreft.

Een woord van oprechte lof dient ook gericht tot de Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, die zich in de laatste jaren zozeer heeft ingespannen om de Vlaamse rechtsliteratuur de grote werken te bezorgen waaraan zij behoefte heeft en die ook het hier vandaag voorgestelde werk heeft verzorgd op een bijzonder voortreffelijke wijze.

Ik kan U niet genoeg zeggen, mijn waarde auteurs, hoezeer het verschijnen van uw boek het hart verheugt van hen die reeds sedert jaren in de strijd staan voor de herleving en de ontwikkeling van onze Vlaamse rechtswetenschap.

Ik meen dat ik, in naam van al de Vlaamse juristen, U niet enkel van harte moet gelukwensen, doch U vooral moet danken voor het ontzaglijke vele dat uw werk ons heeft bijgebracht, voor het meesterlijk boek dat ge ons hebt geschonken; voor de rijke aanwinst die ge bezorgd hebt aan de Vlaamse rechtsliteratuur die, dankzij uw werk, weer een heel eind verder is geschreden op de weg die leidt naar het doel harer glorierijke bestemming.

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (10 - 21 maart 1975)

Op 12 maart 1975 ontving het Hof de heer M. Lachs, president van het Internationaal Gerechtshof te 's-Gravenhage, voor een officieel bezoek.

Op 10 en 11 maart 1975 brachten 85 magistraten uit de Lid-Staten een bezoek aan het Hof voor twee studiedagen, gewijd aan vraagstukken betreffende de communautaire rechtspraak.

Arresten

Zaak 65/74 Porrini e.a. tegen Euratom (prej. zaak)

Het Hof verklaarde voor recht dat artikel 152 Euratom-Verdrag, volgens hetwelk "het Hof van Justitie bevoegd is uitspraak te doen in elk geschil tussen de Gemeenschap en haar personeelsleden", niet alleen van toepassing is op degenen die de hoedanigheid van ambtenaar of van personeelslid, niet zijnde plaatselijke functionaris, bezitten, doch ook op degenen die *bedoelde hoedanigheid opeisen*. De arbeidsverhouding tussen de Gemeenschap en haar ambtenaren of andere personeelsleden dan plaatselijke functionarissen, kan haar grondslag niet vinden in een uitspraak van de nationale rechter. Het Hof kwam tot deze uitspraak naar aanleiding van een prejudiciële vraag van de arbeidsrechter te Varese (Italië) bij wie een geding aanhangig was gemaakt over de toekenning van de hoedanigheid van ambtenaar of personeelslid van de E.G.A. aan personeel van plaatselijke onderhouds- en schoonmaakbedrijven die aannemingsovereenkomsten hadden gesloten met de vestiging te Ispra van het Gemeenschappelijk Centrum voor kernonderzoek.

Zaak 72/74 Union syndicale e.a. tegen Raad

Bij het Hof van Justitie is beroep ingesteld door de Union syndicale e.a. (vak- en beroepsorganisaties van de Europese ambtenaren), strekkende enerzijds tot nietigverklaring van een besluit van de Raad "in zoverre daarbij elk voorstel tot schadevergoeding van de Europese ambtenaren in verband met de onjuistheid van de specifieke indicator van een Lid-Staat wordt afgewezen" en anderzijds tot het verkrijgen van een uitspraak van het Hof "dat de door de Europese ambtenaren geleden schade als gevolg van de onjuistheden in het besluit van de Raad tot aanpassing van de salarissen uit hoofde van de ontwikkeling van de koopkracht moet worden vergoed".

De ambtenarensalarissen worden aangepast aan de kosten van levensonderhoud aan de hand van een voor de gehele Gemeenschap geldende indicator die is gebaseerd op de nationale indicatoren van de Lid-Staten. Italië had van het ene tijdvak op het andere wijziging gebracht in de grondslagen voor de berekening van haar specifieke indicator, hetgeen leidde tot een wijziging in de berekening van de indicator voor de gehele Gemeenschap.

Verzoekers baseerden hun beroep ten aanzien van het eerste onderdeel op artikel 173 E.E.G.-Verdrag (nietigverklaring) en voor het overige op de artikelen 178 en 215 E.E.G.-Verdrag (niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap).

De Raad als verweerder bracht tegen het beroep een exceptie van niet-ontvankelijkheid in.

Het Hof verklaarde het beroep niet-ontvankelijk op grond dat een organisatie die is opgericht voor de behartiging van de collectieve belangen van een groep justitiabelen niet kan worden geacht *rechtstreeks* en *individueel* te worden geraakt door een besluit dat betrekking heeft op de algemene belangen van deze groep. Wat de vergoeding van de schade betreft, die de ambtenaren zouden hebben geleden als gevolg van "onjuistheden in eerdere besluiten van de Raad" gaat het volgens het Hof om een consequentie die de Raad zou moeten trekken uit een eventueel arrest tot nietigverklaring en die bijgevolg zou samenvallen met het beroep tot nietigverklaring. Het beroep op grond van de artikelen 178 en 215 van het E.E.G.-Verdrag is niet-ontvankelijk. Deze uitspraak sluit aan bij 's Hof's eerdere jurisprudentie in de zaken 175/73 (Union syndicale tegen Raad) en 18/74 (Syn-

dicat général tegen Commissie) inzake de ontvankelijkheid van door vak- of beroepsorganisaties bij het Hof ingestelde vorderingen in het kader van procedures ex artikel 179 E.E.G.-Verdrag en het Statuut van de ambtenaren, die alleen een individueel beroep toelaten.

Zaak 78/74 Deuka (prej. zaak)

In een door het Hessische Verwaltungsgerichtshof naar het Hof verwezen prejudiciële zaak betreffende de geldigheid van een landbouwverordening van de Commissie betreffende de denaturering van zachte tarwe besliste het Hof dat bij onderzoek van de gestelde vragen niet is gebleken van gegronde bezwaren tegen de geldigheid van de verordening.

II. Conclusies

Zaken 19/74 & 20/74

Kali-Salz & Kali-Chemie tegen Commissie

Nietigverklaring van het besluit van de Commissie van 21 december 1973 (IV/795 - Kali und Salz/Chemie) (P.B. 1974, nr. L 19, blz. 22).

Advocaat-generaal: J.P. Warner.

Gevoegde zaken 4/74 & 30/74 - Scuppa tegen Commissie

Nietigverklaring van het besluit van de Commissie van 16 mei 1973 waarbij verzoeker werd ontheven van zijn functie van afdelingshoofd en werd tewerkgesteld als hoofd van een andere afdeling.

Advocaat-generaal: A. Trabucchi.

Zaak 61/74 Santopietro tegen Commissie

Opzegging van een tijdelijke arbeidsovereenkomst.

Advocaat-generaal: A. Trabucchi.

III. Mondelinge behandeling

Zaak 71/74 Frubo tegen Commissie

Nietigverklaring van het besluit van de Commissie van 25 juli 1974 betreffende een procedure op grond van artikel 85 (IV/26-602-Frubo) (P.B. 1974, L 237, blz. 16).

Zaak 74/74 CNTA tegen Commissie

Schadevergoeding.

IV. Getuigenverhoor

Zaken 40/73 & 42/73

Suiker Unie C.S.M. (N.V. Centrale Suiker Maatschappij)

In de gevoegde suikerzaken heeft het Hof vertegenwoordigers van beide verzoekers als getuigen gehoord.

NECROLOGIE

In memoriam prof. dr. E.D. Hirsch Ballin

Verleden maand overleed op zaterdag 15 maart 1975 prof. dr. E.D. Hirsch Ballin, hoogleraar-emeritus aan de gemeentelijke universiteit van Amsterdam. Ernst Denny Hirsch Ballin werd geboren in 1898 te Wiesbaden. Zijn rechtstudies te München bekroonde hij in 1922 met een doctoraat *summa cum laudis* op het proefschrift "Das Recht aus der Erfindung". Aanvankelijk was hij daarna werkzaam als advo-

caat en notaris te Wiesbaden, maar werd in 1933 om raciale redenen gedwongen deze arbeid te staken. Na een detentie te Buchenwald werd hij in 1939 uit Duitsland verbannen en vestigde zich in Nederland. De inval van 1940 verplichtte hem onder te duiken. Na de bevrijding werd hij in 1948 genaturaliseerd tot Nederlander en het is in Nederland dat zich zijn universitaire carrière situeert. Deze werd bekroond in 1966 met zijn benoeming tot gewoon hoogleraar in het auteurs- en uitgeversrecht alsmede in de industriële eigendom. Prof. Hirsch Ballin heeft eveneens gedoopt aan de Rijksuniversiteiten van Leiden en Utrecht. Na zijn emeritaat in 1969 vervulde hij nog gedurende twee jaar een gashooglerschap aan de vrije universiteit van Amsterdam.

Het is onbegonnen werk de talloze publicaties van Hirsch Ballin hier te bespreken. Zijn geleerdheid op het gebied van het auteursrecht was spreekwoordelijk geworden. Geen boek noch artikel, geen vonnis noch arrest, of Hirsch Ballin kende het en hield het als een computer in zijn brein geborgen, om het ten gepaste tijde ter demonstratie van zijn stellingen naar voor te brengen. Deze overvloed van kennis maakte de lectuur van zijn werk niet eenvoudig. Sommige van zijn geschriften werden meermaals per regel onderbroken door verzendingen naar rechtsleer en jurisprudentie. Deze moeilijke kant in het werk van Hirsch Ballin werd echter vanzelfsprekend aanvaard in ruil voor de schat van kennis die men erin vond.

Nog boeiender en innemender was zijn verschijning als mens. Zelden zal men een hoogleraar hebben ontmoet die zich zo mild en minzaam, zo nederig ten dienste stelde van zijn leerlingen. Een der meest markante kanten van zijn persoonlijkheid was de stille bescheidenheid waarmee hij zijn grote geleerdheid zo sympatisch en ontvankelijk wist aan te bieden. Prof. Hirsch Ballin zal in de herinnering blijven leven van zijn vele leerlingen, niet alleen als een geleerd maar ook en vooral als een minzaam man. Voor hen die op een of andere wijze in zijn spoor lopen, blijft hij een lokkend voorbeeld als geleerde, als hoogleraar en als mens.

Frans Van Isacker

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Verdrag tot beteugeling van onzedige publikaties - Herziening van het Strafwetboek

Naar aanleiding van de opzegging door de Duitse Bondsrepubliek (*B. Staatsblad*, 11 september 1974) van het Internationaal Verdrag tot beteugeling van de verspreiding en verkoop van onzedige publikaties, op 12 september 1923 te Genève ondertekend, heeft senator Hoyaux de minister van Justitie gevraagd, of België, gelet op de evolutie van de zeden, niet voornemens is op zijn beurt het verdrag op te zeggen.

De minister wijst erop (*Vragen en Antwoorden, Senaat*, 1974-75, 834) dat de twee staten die in de jongste jaren het verdrag hebben opgezegd, het gedaan hebben nadat zij hun strafwetgeving hadden gewijzigd resp. inzake ontuchtige publikaties en inzake seksuele delicten.

Op het ogenblik wordt niet zozeer overwogen de Belgische wetgeving fragmentarisch te wijzigen dan wel een gehele herziening ervan in studie te nemen.

De minister is voornemens binnen korte tijd een commissie in te stellen die zal worden belast met de studie van de herziening van het Strafwetboek. Met dit doel werden de eerste administratieve maatregelen reeds getroffen.

Zonder te willen vooruitlopen op de aard van de kwesties waaraan de commissie zal menen voorrang te moeten verlenen, meent de minister toch te kunnen stellen, dat zij

rekening zal houden met de recente wetwijzigingen in buurstaten, alsmede met de aanbevelingen die verschillende instanties van de Raad van Europa onlangs deden in verband met het decriminaliseren van bepaalde feiten of daden. De herziening van het Strafwetboek en een eventueel opzeggen van het bedoelde verdrag zullen moeten worden overwogen in het licht van de werkzaamheden van de commissie.

Deurwaarders ter rolle

Uit het antwoord van de minister van Justitie op een vraag van kamerlid Mathot (*Vragen en Antwoorden, Kamer, 1974-75, 1339*) blijkt dat de hulpdeurwaarders ter rolle geen statuut hebben. Zij worden rechtstreeks aangeworven door de voorzitters van de gerechten, worden bij de dienst van de terechtzittingen tewerkgesteld en ontvangen een uurloon.

Zij vallen onder de toepassing van de wetgeving op de arbeidsovereenkomst voor bedienden en genieten bovendien de voordelen die inzake sociale zekerheid en kinderbijslag aan het rijkspersoneel worden toegekend, alsmede het voordeel van de bepalingen van het K.B. van 29 januari 1975 betreffende de schadevergoeding ten gunste van de hulpdeurwaarders ter rolle bij de hoven en rechtbanken, voor arbeidsongevallen en voor ongevallen op de weg naar en van het werk.

Inschrijving van kinderen in de bevolkingsregisters

Senator Goor-Eyben heeft de minister van Justitie de vraag gesteld waarom de gemeentebesturen aan minderjarige kinderen geen woonplaats willen toekennen bij hun moeder, wanneer deze feitelijk van haar echtgenoot is gescheiden.

In zijn antwoord (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 1974-75, 830*) merkt de minister op, dat de inschrijvingen geschieden, niet op grond van de woonplaats, zoals die door het Burgerlijk Wetboek is bepaald, maar op grond van de gewone verblijfplaats.

Naar luid van nr. 8 van de algemene onderrichtingen van 31 december 1970 betreffende het houden van de bevolkingsregisters "worden de personen aan wie artikel 108 van het Burgerlijk Wetboek een woonplaats (wettelijke woonplaats) toewijst, te dezer woonplaats slechts ingeschreven, indien zij er hun gewoon verblijf hebben. Zo wordt de onmondige minderjarige die niet bij zijn vader en zijn moeder of bij de beheerder van zijn goederen leeft, in zijn gewone verblijfplaats en niet in zijn wettelijke woonplaats ingeschreven".

Volgens een door de minister van Binnenlandse Zaken verstrekte uitleg konden zelfs vóór de inwerkingtreding van de Wet van 1 juli 1974 betreffende het ouderlijk gezag de niet-ontvoogde minderjarige kinderen, in geval van scheiding van hun ouders, samen met hun moeder worden ingeschreven zonder de toestemming van hun vader.

Die wijze van inschrijving is omschreven in nr. 24 van voornoemde onderrichtingen.

TIJDSCHRIFTEN

T.V.V.S. Maandblad voor Ondernemingsrecht—jg 1975

nr 1

Prof. mr. N.E.H. van Esveld, Harmonie of conflict in arbeidsverhoudingen—Dr. A. Peper, Macro-sociologische ontwikkelingen in de Nederlandse arbeidsverhoudingen—Prof. dr. W. Abeda, Multinationals en arbeidsverhoudingen—Mr. H.J. de Bijll Nachenius, Meninge van NVV en CNV over de ontwikkeling van Ondernemingsraad en Raad van Commissarissen—Mr. M.M. Lombaers, Een beschouwing over de verhouding tussen vakorganisatie, ondernemings-

raad en bedrijvenwerk—Dr. J.J. Ramondt, Arbeiderszelfbestuur in een politieke monocultuur—Mr. H.J. Jansz, Wijzigingsvoorstel Wet op de ondernemingsraden-enig commentaar—Actualiteiten—Departementaal standpunt 12 met advies van Werkgroep Vennootschapsrecht—Boekbespreking—Mededelingen.

Journal des Tribunaux—jg 1975

nr 4898

Antoine Braun et Bernard Van Reepinghen, Droits intellectuels (1971-1974) (A suivre)—Jurisprudence—Chronique judiciaire.

nr 4899

Antoine Braun et Bernard Van Reepinghen, Droits intellectuels (1971-1974)—Marie-Claude Germina-Pochet, Des obscurités et incertitudes tant légales qu'administratives concernant le cumul des revenus des concubins—Jurisprudence—Notes de jurisprudence—Chronique judiciaire.

nr 4900

Philippe Quarré, La scission du procès pénal—Marie-Laure Stengers, Le rôle de la jurisprudence étrangère lors de l'application par le juge belge de la loi étrangère—Jurisprudence—Chronique judiciaire.

Annales de droit—jg 1974

nr 4

J.M. Poupart, Les voies de fait et la juridiction des référés—B. Remiche, Le régime juridique des inventions faites dans les universités—Chronique bibliographique trimestrielle—Comptes rendus bibliographiques—Table des matières de l'année 1974.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités—

jg 1975

nr 1

Concours—Causalité—Faute—Garagiste—Secrétariat social—Courtiers—Passage à niveau—Code de la route—Piétons—Appel en matière répressive—Transaction—Autorité de la chose jugée—Garagiste—Incapacités temporaires—Loi 10-4-71—Prescription—Responsabilité.

Revue de droit pénal et de Criminologie—jg 1974

nr 3

A. De Becker, Dopage et droit pénal—A. Heynderickx, De doping—Aspect juridiques et toxicologiques—Josef Römer, De la criminalité économique et de sa répression par la réation de parquets centraux—H. Klare, La diminution de l'usage de l'emprisonnement en Angleterre et au Pays de Galles—Séminaire de droit pénal militaire et du droit de la guerre—Bibliographie—Revue—Jurisprudence.

Revue Internationale des sciences administratives—jg 1974

nr 4

L. Adamolekum, Le contrôle de l'administration dans certains pays africains—A. Baccigalupo, Problèmes actuels de l'enseignement et de la recherche sur les administrations publiques dans les universités québécoises—A.R. Hoyle, Carences de la formation des administrateurs supérieurs dans les pays et développement—A. Darbel et D. Schnapper, Les structures de l'administration française—S.K. Waghmare et A.U. Patel, L'organisation administrative du programme de développement communautaire indien—P. Geerts, La documentation personnelle des agents des services publics—I. Bashir, La formation à la fonction publique au Liban—P. Tedeschi, Une orientation sociale de la puissance publique—O.P. Dwivedi, Le rôle de la Commission mixte Canada-Etats-Unis en matière de lutte contre la pollution—Résumés des articles publiés en langue anglaise—Ecoles et instituts d'administration publique—Bibliographie sélectionnée—Coopération technique, Nouvelles—Chronique de l'institut—Table des matières de l'année 1974.